

**LİSE DÜZEYİNDE GÖRSEL SANATLAR DERSİ ÖĞRETİM
PROGRAMININ ESTETİK BEĞENİ AÇISINDAN
İNCELENMESİ**

Mine GÜNAL

EKİM 2018

**LİSE DÜZEYİNDE GÖRSEL SANATLAR DERSİ ÖĞRETİM
PROGRAMININ ESTETİK BEĞENİ AÇISINDAN
İNCELENMESİ**

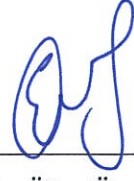
**BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

MİNE GÜNAL

**GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİ DALINDA
YÜKSEK LİSANS DERECESESİ İÇİN GEREKLİ ÇALIŞMALAR YERİNE
GETİRİLMİŞTİR**

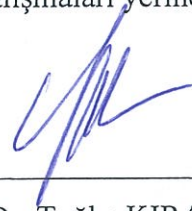
EKİM 2018

Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün Onayı

Dr. Öğr. Üyesi Enisa MEDE
Enstitü Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans derecesinde bir tez olarak gerekli çalışmalarını yerine getirdiğini onaylıyorum.

Dr. Tuđba KIRAL ÖZKAN
Koordinatör

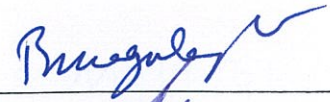
Okuduđumuz bu tezin Yüksek Lisans derecesinde bir tez olarak onaylanması, düşünçemize göre, amaç ve kalite olarak tamamen uygundur.

Doç. Dr. Berna GÜLOğLU
Tez Danışmanı

Komite Üyeleri

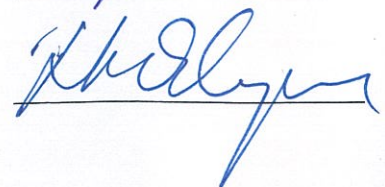
Doç. Dr. Berna GÜLOğLU (BAU, PDR)

Dr. Tuđba KIRAL ÖZKAN (BAU, EBB)

Dr. Uđur AKPUR (YTU, YDYO)

Bu tezdeki tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak elde edildiğini ve sunulduğunu; ayrıca bu kuralların ve ilkelerin gerektirdiği şekilde, bu çalışmadan kaynaklanmayan bütün atıfları yaptığımı beyan ederim.

Ad, Soyad : Mine GÜNAL
İmza :

ÖZ

LİSE DÜZEYİNDE GÖRSEL SANATLAR DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ ESTETİK BEĞENİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Günel, Mine

Yüksek Lisans, Eğitsel Tasarım ve Değerlendirme Yüksek Lisans Programı

Tez Yöneticisi: Doç. Dr. Berna GÜLOĞLU

Ekim 2018, 140 sayfa

Bu çalışmanın amacı, lise düzeyinde görsel sanatlar dersi öğretim programının öğrencilerin estetik beğenisi açısından incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda, çalışma nitel ve nicel olmak üzere iki aşamalı olarak tasarlanmıştır. Araştırmanın nitel aşamasında Görsel Sanatlar Dersinin öğrencilerin estetik beğeni düzeyine ilişkin ortaöğretim kurumlarında görev yapan Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin görüşleri incelenmiştir. Bu aşamanın çalışma grubunu İstanbul İlinin çeşitli ilçelerinde Lise Görsel Sanatlar Dersi öğretmenliği yapmakta olan 8 öğretmen oluşturmuştur. Öğretmenlere 'Kişisel Bilgi Formu' ve 'Ortaöğretim GSD Öğretim Programı Üzerine Öğretmen Görüşme Formu' uygulanmıştır. Veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. Bulgular, eski programın uygulanması sırasında tüm öğretmenlerin karşılaştığı temel problem süre azlığıdır. Bu durum yeni programda haftalık ders süresinin 2 saate çıkarılmasıyla bir nebze giderilmiş gibi görünse de halen haftalık ders saatinin yeterli olmadığını ve daha da artırılması gerektiği, hatta GSD dersinin alt sanat kollarına ayrılarak 'seçmeli ders' olarak verilmesi gerektiği savunulmaktadır. Eski programla ilgili bildirilen eksiklerden atölye ve/veya teçhizat/malzemenin eksik ya da sınırlı olması, öğrenci sayısının zaman zaman programa göre fazla olması ve konuların zamanında işlenememesi, programda öğrencileri özgün motiflere yönlendirecek yaratıcı fikir ve kazanımların eksik olması ve son olarak da toplum ve yöneticilerin Görsel sanatlar ve müzik gibi derslere, “gereksiz dersler” olarak bakmaları gibi sorunların yeni programda da halen çözülmediği görülmektedir.

Araştırmanın nicel aşamasının çalışma grubunu ise İstanbul ili Beşiktaş ilçesinde bulunan bir Anadolu Lisesi'nin 9, 10, 11 ve 12. sınıflarda öğrenim gören 306 öğrenci oluşturmuştur. Öğrencilere ise, 'Kişisel Bilgi Formu' ve 'Estetik Beğeni Anketi' uygulanmıştır. Araştırmada öğrencilerden elde edilen bulgulara göre; öğrencilerin genel estetik beğeni düzeyleri orta seviyededir (61,59±8,07). Öğrencilerin estetik beğeni düzeyleri; eski veya yeni programı alma durumuna ve sanata ilgi durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Araştırma sonucunda öğrencilerin estetik beğeni düzeyini arttırmaya yönelik yeni programla ilgili çeşitli öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sanat, Sanat Eğitimi, Estetik Beğeni, Görsel Sanatlar Dersi.

ABSTRACT

THE EXAMINATION OF VISUAL ARTS COURSE CURRICULUM IN TERMS OF AESTHETICS APPRECIATION AT THE HIGH SCHOOL LEVEL

Günel, Mine

Master's Thesis, Master's Program in Educational Design and Evaluation

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Berna GÜLOĞLU

October 2018, 140 pages

The aim of this study is to evaluate the visual arts curriculum in terms of aesthetic appreciation at high school level. For this purpose, the study is designed in two phases as qualitative and quantitative. In the qualitative phase of the study, the opinions of Visual Arts Teachers who work in the secondary education institutions related to the aesthetic appreciation level of the students of Visual Arts Course were examined. The study group of this phase was composed of 8 teachers who are high school Visual Arts Course instructors in various districts of Istanbul. Personal Information Form and Teacher Interview Form on Secondary Education VA Curriculum were applied to teachers. The data were subjected to content analysis. According to the findings, the main problem faced by all teachers during the implementation of the old program was the shortage of time. This situation seems to be a bit of an improvement in the new program by increasing the duration of the course to 2 hours, but still it is argued that the weekly course hours are not enough and should be increased further, even the VAC course should be divided into sub-art branches and given as an 'elective course'. It was seen that the problems reported about the old program such as the missing or limited workshops and/or equipment/materials, that the number of students from time to time was more than the schedule and the subjects could not be processed in a timely manner, and that society and administrators looking at courses such as Visual Arts and Music as unnecessary lessons are still not solved in the new program.

In qualitative phase, the study group was composed of 306 students studying in 9th, 10th, 11th and 12th grades in an Anatolian High School in Besiktas district of Istanbul province. The Personal Information Form and Aesthetic Appreciation Survey were applied to students. According to the findings obtained in the research from students; the general aesthetic appreciation level of the students is medium level (61.59 ± 8.07). The aesthetic appreciation levels of the students differ statistically according to the status of taking old or new program and the levels of interest in arts ($p < 0.05$). As a result of the research, various suggestions about the new program have been presented to increase the aesthetic appreciation of the students.

Keywords: Art, Art Education, Aesthetic Appreciation, Visual Arts Course.

TEŞEKKÜR

Tezimin her aşamasında beni destekleyen ve yönlendiren Tez danışmanım Doç. Dr. Berna GÜLOĞLU'na, jüri üyeleri Sn. Dr. TuĐba KIRAL ÖZKAN ve Sn. Dr. UĐur AKPUR'a, süreç boyunca bana kolaylık sağlamak için elinden geleni yapan aileme, vakit ayırıp anketlere katılan öğretmen arkadaşlarıma ve sevgili öğrencilerime sonsuz teşekkürler.

İÇİNDEKİLER

İNTİHAL.....	iii
ÖZ	iv
ABSTRACT.....	vi
TEŞEKKÜR.....	viii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiv
Bölüm 1: Giriş.....	1
1.1 Teorik Çerçeve	1
1.2 Problem Durumu	3
1.3 Çalışmanın Amacı.....	5
1.4 Araştırma Soruları	5
1.5 Çalışmanın Önemi.....	6
1.6 Sayıtlar	8
1.7 Sınırlılıklar	8
1.8 Tanımlar	8
Bölüm 2: Alan Yazın Taraması.....	10
2.1 Sanat	10
2.2 Sanatın Kısa Tarihçesi.....	12
2.3 Estetik.....	14
2.4 Estetik Değer ve Estetikte ‘Güzel’ Kavramı	15
2.5 Sanat Güzelliği ve Doğa Güzelliği.....	16
2.6 Estetikte Çağdaş Felsefi Düşünceler	17
2.7 Estetik Nesne.....	20
2.8 Estetik Kuramlar	22
2.8.1 Yansıtmacı kuram	23
2.8.2 Anlatımcı (dışavurumcu) kuram.....	25
2.8.3 Biçimci (formalist) kuram	26

2.8.4 İşlevselcilik kuramı.....	26
2.9 Estetik Beğeni	27
2.10 Kitsch Olgusu	29
2.11 Sanat Eğitimi	30
2.11.1 Sanat Eğitiminin Tanımı, Önemi ve Temel Disiplinleri	30
2.11.2 Sanat Eğitiminde Dikkat Edilmesi Gereken Konular.....	31
2.12 Dünyada Sanat Eğitimi.....	36
2.13 Türkiye’de Sanat, Görsel Sanatlar ve Estetik Eğitimi.....	40
2.13.1. Görsel sanatlar eğitimine genel bakış	41
2.13.2. Günümüzde liselerde uygulanan görsel sanatlar derslerinin estetik beğeni açısından incelenmesi	44
2.13.3. Estetik eğitimi	46
2.13.4. Estetik eğitime sistem yaklaşımı	51
2.14 Ulusal ve Uluslararası Çalışmalar	51
2.14.1. Ulusal çalışmalar.....	52
2.14.2. Uluslararası çalışmalar.....	56
Bölüm 3: Yöntem.....	59
3.1 Araştırma Modeli	59
3.2 Çalışma Grubu.....	59
3.3 Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması	61
3.3.1 Ortaöğretim GSD öğretim programı üzerine öğretmen görüşme formu ...	62
3.3.2 Estetik beğeni anketi	63
3.4 Veri Toplama Süreci	64
3.5 Verilerin Analizi.....	64
Bölüm 4: Bulgular.....	66
4.1 Nitel Analizler	66
4.1.1. Öğretmenlerin eski programdaki öğrenme alanlarının kapsamı ve süreleri hakkındaki görüşlerine ilişkin bulgular.....	67
4.1.2. Öğretmenlerin eski programdaki konu ve yöntemlerin, öğrencilerin estetik beğeni düzeylerine yönelik kazanımlar hakkındaki görüşlerine ilişkin bulgular.....	69
4.1.3. Öğretmenlerin eski programı uygularken karşılaşılan problemler hakkındaki görüşlerine ilişkin bulgular	72

4.1.4. Öğretmenlerin yeni programdaki öğrenme alanları, konular ve sürelerinin öğrencilerin estetik beğeni düzeyleri hakkındaki görüşlerine ilişkin bulgular.....	74
4.1.5. Öğretmenlerin yeni program ve uygulanmasına dair olası problemler hakkındaki görüşlerine ilişkin bulgular.....	77
4.1.6. Öğretmenlerin estetik beğeni düzeyi açısından, iki programa ilişkin görüşlerine dair bulgular	79
4.1.7. Öğretmenlerin lise düzeyinde GSD'nin eğitim-öğretim sürecinde daha etkili olabilmesine yönelik önerilerine ilişkin bulgular.....	83
4.2 Nicel Analizler	89
4.2.1. Normallik Testi	89
4.2.2. Lise Öğrencilerinin Aldıkları Görsel Sanatlar Dersinin Estetik Beğeni Düzeyleri Üzerindeki Etkisinin Çeşitli Değişkenlere Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Bulgular	90
4.2.2.1. Öğrencilerin estetik beğeni düzeylerinin lise sanat dersine göre karşılaştırılmasına ilişkin bulgular.....	91
4.2.2.2. Öğrencilerin estetik beğeni düzeylerinin eski veya yeni programı alma durumuna göre karşılaştırılmasına ilişkin bulgular	91
4.2.2.3. Öğrencilerin estetik beğeni düzeylerinin sanata ilgi durumuna göre karşılaştırılmasına ilişkin bulgular.....	92
Bölüm 5: Tartışma	93
5.1 Lise Düzeyinde Görsel Sanatlar Ders Programının Öğrencilerin Estetik Beğeni Düzeyine etkisine dair öğretmen görüşleri	93
5.2 Görsel Sanatlar Dersinin Lise Öğrencilerinin Estetik Beğeni Düzeyine Etkisi	100
Bölüm 6: Sonuç.....	107
KAYNAKÇA.....	114
EKLER.....	126
Ek A. Kişisel Bilgi Formu (Öğretmenlere Yönelik)	126
Ek B. Ortaöğretim GSD Öğretim Programı Üzerine Öğretmen Görüşme Formu....	127
Ek C. Kişisel Bilgi Formu (Öğrencilere Yönelik)	128
Ek D. Estetik Beğeni Anketi	129
Ek E. Estetik Beğeni Anketinde Kullanılan Görsellerin Sanatçı ve Eser Adları	138
ÖZGEÇMİŞ	139

TABLÖLAR LİSTESİ

TABLÖLAR

Tablo 1 Öğretmenlerin Demografik Özellikleri.....	60
Tablo 2 Öğrencilerin Demografik Özellikleri.....	61
Tablo 3 Eski Programın Kapsamı ve Süresi Üzerine Öğretmen Görüşleri.....	67
Tablo 4 Eski Programın Estetik Beğeniye Yönelik Kazanımları Üzerine Öğretmen Görüşleri	69
Tablo 5 Eski Programı Uygularken Karşılaşılan Problemler Üzerine Öğretmen Görüşleri	72
Tablo 6 Yeni Lise GSD Öğretim Programının Estetik Beğeniye Olası Etkisine Dair Öğretmen Görüşleri	74
Tablo 7 Yeni Programa ve Uygulanmasına Dair Olası Problemler Üzerine Öğretmen Görüşleri	77
Tablo 8 Eski ve Yeni programlara İlişkin Öğretmen Görüşleri.....	80
Tablo 9 GSD'nin Eğitim-Öğretim Sürecinde Daha Etkili Olması İçin Öğretmen Önerileri	83
Tablo 10 One-Sample Kolmogorov-Smirnov Test	89
Tablo 11 Öğrencilerin Estetik Beğeni Puan Ortalamalarına Ait Betimsel Bulgular .	90
Tablo 12 Estetik Beğeni Puanlarının Lise Sanat Dersine Göre t Testi Sonuçları.....	91
Tablo 13 Estetik Beğeni Puanlarının Eski veya Yeni Programı Alma Durumuna Göre t Testi Sonuçları	92
Tablo 14 Estetik Beğeni Puanlarının Sanata İlgili Durumuna Göre t Testi Sonuçları.	92

ŞEKİLLER LİSTESİ

ŞEKİLLER

Şekil 1. Lise öğretmenlerinin görsel sanatlar dersi ortaöğretim programına yönelik görüşlerine ilişkin temalar..... 66

KISALTMALAR LİSTESİ

%	Yüzde
Çev.	Çeviren
Dan.	Danışman
Edit.	Editör(ler)
F	ANOVA testi puanı
GSD	Görsel Sanatlar Dersi
Haz.	Hazırlayan
n	Çalışma grubundaki kişi sayısı
p	Anlamlılık düzeyi
QS	Quacquarelli Symonds
SS	Standart sapma
TDK	Türk Dil Kurumu
t	t testi puanı
vb.	Ve benzeri
vd.	Ve diğerleri

Bölüm 1

Giriş

1.1 Teorik Çerçeve

Sanat, insanoğlunun çok eskiden beri ya varlığını kabul ettiği ya da ilgi alanına giren bir olgu olmuştur. Sanatın değişik pencerelerden tanımları yapılabilmektedir. Örneğin sanat eseri ön plana çıkarılarak yapılan bir tanıtımda sanat ‘anamlı biçim’ olarak, sanatçı unsurunun ön planda olduğu bir tanıtımda da sanat “sanatçının duygu, düşünce ve izlenimlerini estetik düzeyde dışa vurumu” şeklinde yapılmıştır. (Ayaydın, Kurtuldu ve Akyol-Dayı, 2017). Sanatın tanımları, sanat tüketicisi, vb. pencerelerinden daha da çoğaltılabilmektedir. Sanatçı da bu alandaki pratiği ile duygu, düşünce ve izlenimlerini estetik bir düzeyde dışa vurabilen kişi olarak ifade edilebilmektedir (Türe, 2007).

Sanatın tarihine bakıldığında, ilk insanların mağara duvarlarında çizdikleri ilkel resimler ile başladığı görülmektedir. Bu insan eliyle çizilmiş ilk resimlerin sanat eseri olmadığı öne sürülse de insanlığın ilk çizimleri olarak tarihe düşmüşlerdir (Akkuş, 2016). Bugün sanat alanındaki tartışmalar, bu örnektekinin çok ilerisinde ve çeşitlidir. Tartışma alanlarından birisini de estetik konusu oluşturmaktadır. Çok eskiden beri filozoflar ve günümüzden düşünürler estetikle ilgili çekişmelere taraf olmuşlar ve kendi bakış açılarını ortaya koymuşlardır. Örneğin Sokrat’a göre estetik ‘bir idea (düşünce) iken bu soyut kavram ya da düşüncenin somut bir şekle bürünmüş hali ise ‘güzellik’tir (Berkmen, 2012). Filozoflar estetiği hep düşünsel bir zemine oturtmaya ve orada ele almaya girişmişlerdir. Onların terimleri ile kavramın anlaşılması zorlaşmaktadır. Pratik olarak yaklaşıldığında ise estetik güzele, güzel olana ilişkindir. Sanat denilince, güzel denilince özgür yaratma düşünülmektedir (Timuçin, 2013). Sanatçı, (sanat) eserini yaratmakta ve eserinde göstereceklerini belirlemede özgür olan kişidir. Sanatçılar güzeli aramakta ve göstermekte çok tutkuludurlar. Fakat eserlerinde güzelliklerin yanında çirkinlikleri de göstermek zorundadırlar, çünkü bunlar da hayatın içinde her biri bir gerçeklik olarak mevcuttur. Berkmen’e (2012) göre temel diyalektiğinde bu güzel-çirkin ikilemini barındıran

estetikte yer alan ayrımlar, toplumların ya da kültürlerin kendilerince güzel-çirkin tanımlamaları yapmasına neden olmuştur. Cömert'e (2013) göre estetiğin konusu 'güzel' üzerine, 'sanat' üzerine düşünme etkinliğinden oluşmaktadır. Estetiğin bir bilim olarak gelişmesine büyük katkılarda bulunmuş olan Alman filozof ve estetikçi Alexander Baumgarten, Immanuel Kant vb. felsefecilerin olgunlaştırdıkları düşünceleri ile estetik alanında ortaya koydukları kuramları oldukça önemlidir (Tunalı, 2017).

Estetik bilimine yüklenen önemin büyüklüğü, tarihsel süreç içinde bu bilimin gelişmesinde önemli rol oynamıştır. Estetiğe böyle önem yüklemelerine paralel olarak batılı ülkelerde estetikle ilgili eğitimlere oldukça önem verilmiştir (Türe, 2007). Estetik eğitimi ile, bireylerin güzel ile çirkinini birbirinden ayırt edebilmeleri sağlanmaktadır (Haykır, 2010); ki çocuklar söz konusu olduğunda bu kazanım daha da önemlidir. Gültekin'e (2011) göre; çocuğa hayat disiplini kazandırması, estetik duyguların güzeli hatırlatması ve hazırlaması nedeniyle estetik eğitimi ile çocukta estetik farkındalık becerisi ve estetik bakış açısı oluşturulması gerekli ve önemlidir.

Okullarda verilen Görsel Sanatlar Dersi (GSD), öğrencilerin yaratıcılık, eleştirel düşünme ve estetik bakış açılarını geliştiren, seçici olma ve özgün düşünebilmelerini sağlayan ve geliştiren bir derstir (Ülger, 2015). Gözleyerek, yaparak, yaşayarak öğrencilerin birikimlerini, duygu ve düşüncelerini sanat yoluyla ifade etmelerini sağlamak amaçtır (Uygun, 2010). Neyin güzel, neyin çirkin, neyin iyi neyin kötü olduğunun, sanat eğitimi yoluyla öğrenilmesi, estetik olanla olmayanın farkına varılması gerekmektedir (Croce, 1983; Haykır, 2010). GSD dersinin pratik amacı öğrencide güzel (estetik) olanı ayırt etme becerisini geliştirerek, kendiliğinden güzel olana yönelmesini ve kendi yaşamında (öz)güven ve yeterlilikle bu becerisini kullanabilmesini sağlamaktır (Tekel, 2015). GSD dersi ile öğrencilerde hedeflenen kazanımlar arasında öğrencilerde her alanda kullanabilecekleri görsel yaratıcılıklarının geliştirilmesi, özgün (düşünsel ve sanatsal) eserler vermede ve sanat eserlerini meydana getirmede kullanabilecekleri anlayış ve teknik yeteneklerinin geliştirilmesi, güzel olan hakkında karar vermelerini ve kendi yaşam ve sanat pratiklerinde kullanmalarını sağlayacak estetik duygularının geliştirilmesi vb. bulunmaktadır (MEB, 2014a, 2014b, 2018). Böylece okullarda verilen GSD dersinin önemi artmaktadır.

1.2 Problem Durumu

Günümüz kitle iletişim araçları, sosyal medya, internet gibi görsel etkilerin, özelliksiz ve ticari amaç güden estetik nitelik taşımayan ürünleri sürekli olarak gözler önüne sermesi önemli olumsuz etkilerde bulunmaktadır. Bulduğumuz 21. yüzyılda, birçok sanat disiplinini içine alacak şekilde, teknolojinin yan etkisiyle, genç kitleleri etkileyen, bilinçsiz sanat tüketimini körükleyen, özellikle çocuklar ve gençler üzerinde etkili olan fabrikasyon ve yüzeysel ürünler, görsel algıyı, dolayısıyla estetik bilinci olumsuz yönde etkilemektedir. Bu durum yalnızca lise düzeyine kadar olan öğrencileri değil, ileri düzeyde eğitim kademelerindeki öğrencileri, hatta tüm toplumu içine almaktadır.

Toplumun ortak kültürel değerleri, estetik algısı, sanata ve hayata bakışı gerek toplumun gerekse toplumu oluşturan bireylerin günlük hayattaki bilişsel ve duyuşsal durumlarını yansıtması bakımından önemlidir. Benedetto Croce (1866-1952), günlük hayatta algılara 'us'un yanı sıra duygu etkinliğinin de eşlik ettiğini savunur. Elbette ki bu durum, bireyin tüm davranış ve seçimlerine de etki eder. Estetik değerler olan güzeli çirkinden, iyiyi kötüden, komiği trajikten, yüceyi bayağıdan ayırabilme; toplumu, dolayısıyla bireyi yoz olmaktan kurtaran değerlerdir (Croce, 1983). Tolstoy'a (2017) göre sanat; zevk, teselli veya eğlence için yapılan, üretilen ya da tüketilen bir şey olmadığı gibi en önemli konulardan biri olması gerekmektedir. Ona göre sanat; insan hayatının ya da mantıksal algısının duygulara iletilmesinde bir araç olarak görülmektedir.

Sanat eğitimi, bireylerin en küçük yaşlardan ileriki yaşlara doğru çevresiyle ve sanatla sürekli etkileşiminden geçer (Yiğit, 2010). Çocuğu ilk yıllarından itibaren gelişim evrelerinde bir üst basamağa taşımada, farklı ilişkiler içine girmede çevresindeki kişi veya kişiler önemli bir aracılık rolü oynar. Bireyin gelişimden bu kişiler arası etkileşimin önemini vurgulayan Lev S. Vygotsky (1978) de sanat eğitiminin aile ile başladığını savunur, bireyin yetiştiği sosyo-tarih ve sosyo-kültürel çevrenin önemi üzerinde durur ve insanlığın gelişimini, sosyal öğrenme içerisinde konumlandırır. Bu görüşten hareketle çocuğun bulunduğu ortam ve etkilendiği dinamikler sanat algısı üzerinde etkili olmaktadır.

Ancak Gardner (1980), Vygotsky'den farklı düşünmektedir. Sanat alanıyla bilişsel alanı birbirine eş tutan Gardner'a (1980) göre; sanat eğitimiyle, çocukta var olan yetenek geliştirilebilir. Gardner'ın (1980), sanatı çocuğa bahşedilmiş bir yetenek olarak görmesi ve eğitimin beceriyi artırmadaki etkisine odaklanarak çevre ve kültürün etkisini görmezden gelmesi kendisine yapılan eleştirilerin odak noktasını oluşturmaktadır.

Herrmann'ın (1988) kuramında ise, yaratıcılık süreçlerinde beyinsel işlev ve işlemlerin geliştirilmesinde, beynin bölümlerindeki dengeli etkileşimin önemi vurgulanır. Herrmann'a (1988) göre; sanat eğitimi yöntemleriyle verilecek bir eğitimin sonucu olarak bireylerde bilişsel düşünme, akademik zekâ ve başarı arttırılabilir.

Öğrencilerin öznel bir zevke sahip olabilmeleri için, öncelikle sanatın genel ilke ve kurallarını sanat eğitimi yoluyla öğrenmeleri gerekmektedir. Doğru biçimlendirme, eserdeki içeriğin daha iyi anlaşılmasını sağlayabilir. Bu noktada 'güzellik'in niteliklerinin de bilinmesi gerekir. Platon'a göre güzellik orantı demektir. Antikite'den beri bu konuyu araştıran sanatçı ve düşünürler, estetik matematik oranları 'altın kesit' olarak adlandırmışlardır. Simetri ise bir başka niteliktir ve doğa büyük oranda simetriye bağlıdır. Uyum kategorisinde ise bütün güzellikler için parçaların uyumlu bir şekilde bütünü oluşturması önemlidir ve sanatçı da görülen varlıklardaki uyumlu bütünlüğü yansıtmak istemektedir.

Ancak çağdaş sanatta, özgürleşen sanatçı, Klasisizme karşı bir başkaldırı göstermektedir. Sanatçılar kendilerini başka şekilde ifade etmek zorunda hissetmişlerdir. Özgür hayal gücü ve özgür yaratımın, dışsal-yasal biçimler egemenliği altında özgürlüğünü yitirmesi nedeniyle çağımızın insanları ve sanatçıları, sanatın her alanında güzellikte özgürlüğü yakalamak adına, simetriden uzak biçimlere yönelmişlerdir (Tunalı, 2017).

Bu doğrultuda, sanat eğitiminin en önemli görevlerinden biri doğal ve yapay güzellikler (sanat eseri) üzerine eleştirel bakış ve etik-estetik bilinç kazandırmaktır. Öğrencilerin yaşam tarzlarını etkileyen bu durumun toplumun geleceği açısından da büyük önem taşıdığı düşünülmektedir.

1.3 Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın genel amacı lise düzeyinde Görsel Sanatlar dersinin öğrencilerin estetik beğeni düzeyi açısından incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda, çalışma nitel ve nicel olmak üzere iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın nitel aşamasındaki amaç liselerde okutulan Görsel Sanatlar Ders Programının (eski ve yeni program) öğrenme alanlarının kapsamı ve süresi, öğrencilerin estetik beğeni düzeylerini arttırmaya yönelik kazanımları, eski programda karşılaşılan sorunlar, iki programdan hangisinin öğrencilerin estetik beğeni kazanımlarına olan etkisi, programın daha etkili olması açısından önerileri 'Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin' görüşlerinden yola çıkarak ortaya koymaktır.

Araştırmanın nicel aşamasındaki amaç ise lise öğrenimleri sırasında aldıkları Görsel Sanatlar Dersinin (GSD) öğrencilerin estetik beğeni düzeyi açısından çeşitli değişkenlere (eski veya yeni programı alma durumuna, lise boyunca aynı sanat dersini alıp almadığına, okul dışında sanatla uğraşıp uğraşmadığına) göre incelemektir.

1.4 Araştırma Soruları

Bireylerin karşılaştıkları eserler içinde sanat eseri olan ile olmayan arasında bir ayırım yapabilmesi, onlarda estetik beğenilerin (bir düzeyinin) oluşmasına ve bu yönde çabalara gerek duyurmaktadır. Böylece GSD dersinin önemi bir kat daha artmaktadır. GSD dersi ile böyle bir ayrımı öğrencilerin kendi kendilerine yapabilecek düzeye gelmeleri/getirilmeleri önemlidir. Araştırmada lise öğretmenleri boyunca aldıkları GSD dersinin öğrencilerin estetik beğenileri üzerindeki etkisi ve öğretmenlerin eski ve yeni GSD programı üzerine görüşleri aşağıdaki sorular doğrultusunda incelenmektedir.

- 1) GSD lise öğretmenlerinin 2010-2011 Eğitim-Öğretim yılında liselerde uygulanmaya başlanan Görsel Sanatlar Dersi eski öğretim programında yer alan öğrenme alanlarının kapsamı ve süreleri üzerine görüşleri nelerdir?
- 2) GSD lise öğretmenlerinin GSD dersi eski öğretim programının, konu ve yöntemlerinin, öğrencilerin, sanat değeri taşıyan ve taşımayan eserleri ayırt edebilmelerinde etkili olan, estetik beğeni düzeylerini artırmasına yönelik kazanımlar üzerine görüşleri nelerdir?

- 3) GSD lise öğretmenlerinin eski programı uygularken karşılaştıkları problemler nelerdir?
- 4) GSD lise öğretmenlerinin 2018-2019 Eğitim-Öğretim yılından itibaren tüm sınıflarda uygulamaya konulan, yeni Lise GSD öğretim programında yer alan, öğrenme alanları, konular ve bunlara ayrılan sürelerin, öğrencilerin estetik beğeni kazanım düzeylerine olası etkisine dair görüşleri nelerdir?
- 5) GSD lise öğretmenlerine göre estetik beğeniye geliştirmek açısından, iki programdan (eski ve yeni) hangisinin daha etkili olduğu düşünülmektedir ve nedenleri nelerdir?
- 6) GSD lise öğretmenlerinin lise düzeyinde GSD'nin eğitim-öğretim sürecinde daha etkili olabilmesi için önerileri nelerdir?
- 7) Lise öğrencilerinin estetik beğeni düzeyleri, 'eski veya yeni GSD programını alma' durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?
- 8) Lise öğrencilerinin estetik beğeni düzeyleri, 'lisede daha önce aynı sanat dersini alıp almama' durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?
- 9) Lise öğrencilerinin estetik beğeni düzeyleri, 'okul dışında sanatla ilgilenip ilgilenmemeleri'ne göre farklılaşmakta mıdır?

1.5 Çalışmanın Önemi

Ortaöğretim öğrencilerinin aldıkları sanat eğitimi dersi, kültürel yozlaşmaya karşı ne denli etkilidir, geleceğimizin temeli olan gençlerimizin sağlıklı gelişimlerinde ve güzellik, doğruluk anlayışlarında ne denli başarılıdır, sorunsallarına cevap bulabilmek önemli bulunmaktadır. Ortaöğretim görsel sanatlar ders programının estetik beğeniye katkısına ilişkin uzman görüşlerinin alındığı araştırmalar birkaç makale ile sınırlı olup, kapsamlı bir araştırmaya rastlanmamıştır. Özellikle 2018-2019 yılında uygulanmaya başlanan yeni GSD programı üzerine literatürde herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Estetik beğeni üzerine yapılan çalışmaların ağırlıklı olarak öğrencilerle yürütüldüğü görülmektedir (Atalay, 2013; Mamur, 2012; Sevim, Hisarcıklılar ve Feyzioğlu, 2012; Özalp, 2016). Örneğin, Mamur (2012), Kitsch Olgusunun Sanat Eğitiminde Estetik Beğeniler Açısından Sorgulanması adlı çalışmasında, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretimden 180 öğrenci üzerinde yaptığı, 20 soruluk anketten elde ettiği bulgulara göre, ilköğretimden yükseköğretime kadar tüm öğrencilerin kitsch etkisi altında olduğunu

belirlemiştir. Ancak üniversitede sanat eğitimi alan öğrencilerin kitsche daha az yöneldiğini, dolayısıyla sanat derslerinde nitelikli sanat eserleriyle karşılaşma sıklıklarının, öğrencilerde kitsche eğilimi azalttığını görmüştür. Sevim, Hisarcıklılar ve Feyzioğlu (2012), nitel ve nicel araştırma teknikleriyle, Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü son sınıfında bulunan 74 öğrenci ile yaptıkları, Bir Estetik Duyuş Analizi adlı çalışmanın sonucunda, öğrencilerin Türk klasik ve modern resim sanatını, Batı klasik ve modern resim sanatına göre daha çok beğendiklerini belirlemişlerdir. Atalay (2013), Yüksek Öğrenim Gören Öğrencilerin Estetik Tercihleri adlı doktora tezinde, Selçuk Üniversitesi'ndeki farklı fakültelerde öğrenim gören 836 öğrenciye uyguladığı anketten alınan sonuçlara bakılırsa, 18-20 yaş arasında olan öğrencilerin büyüklere göre kitsch'e daha çok meyilli olduklarını görmüştür. Ancak üniversiteli öğrencilerin yaşlarına göre sanat yapıtlarına ilişkin tercih düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulamamıştır. Cinsiyete göre estetik tercihe baktığında, kız öğrencilerin sanat yapıtı ve kitsch'i tercih düzeylerini, erkek öğrencilere göre daha yüksek bulmuş, ancak bu da belirgin anlamda bir fark olmamıştır. Özalp (2016), 12-17 Yaş Grubu Türk ve Alman Çocuklarının Estetik Beğeni Düzeylerinin Karşılaştırılması adlı doktora tezinde, 360 öğrenciye 3 bölümden oluşan anket uygulamış, yapıldığı dönem, biçim, form, renk ve konu bakımından birbirine benzer, Batı ve Türk sanatlarına ait eserlerin bulunduğu 15 sorunun nicel ve nitel verilerine göre, öğrencilerin estetik tercihlerinde, ait oldukları kültürün etkisiyle beraber içinde yaşadıkları toplumdaki diğer kültürlerden de etkilendiklerini göstermiştir.

Gerek 2010-2017 yılları arasında yürürlükte olan eski GSD programı gerekse 2018 yılından itibaren yürürlüğe girmiş olan yeni GSD programına yönelik hem öğrenci hem de öğretmen görüşlerinin alınması, her iki programın karşılaştırılması ve yine her iki programın eksikleri belirlenerek daha iyi bir programın geliştirilmesine yönelik önerilerde bulunulması, program yapıcılara ileride oluşturacakları GSD programlarında hem öğrenci hem de öğretmen görüşleri doğrultusunda dikkate alabilecekleri temel sorunlar ve bunların çözümlerine yönelik öneriler konusunda önemli fikirler vermiş olacaktır. Bu bakımdan, bu araştırma bulgularının lise düzeyinde görsel sanatlar alanında görev yapan öğretmenlere, görevlilere, öğrencilere, okul idarelerine, ilgili araştırmacılara çalışmalarında ve ayrıca program

yapıcılara yeni GSD programının oluşturulması ve/veya mevcut programın eksiklerinin giderilmesinde önemli katkılar sağlayacağına inanılmaktadır.

1.6 Sayıtlar

Araştırmaya katılan öğrencilerinin demografik özelliklerini belirleyebilmek için kendilerine verilen 'Kişisel Bilgi Formu' ve 'Estetik Beğeni Anketi'ne içtenlikle ve doğru yanıt verdikleri varsayılmış; öğrenci çalışma grubunun, İstanbul İli Beşiktaş İlçesi'nde liselerde öğrenim görmekte olan öğrencileri yansıttığı düşünülmektedir.

Benzer şekilde İstanbul ili Beşiktaş, Beyoğlu, Beykoz, Arnavutköy ve Beylikdüzü ilçelerinde görev yapmakta olan GSD öğretmenlerinin demografik özelliklerini belirleyebilmek için kendilerine verilen 'Kişisel Bilgi Formu' ve gerek eski gerekse yeni GSD ortaöğretim programına yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla kendilerine yöneltilen 'Ortaöğretim GSD Öğretim Programı Üzerine Öğretmen Görüşme Formu'ndaki sorulara içtenlikle ve doğru yanıt verdikleri varsayılmış; öğretmen çalışma grubunun, İstanbul İlindeki liselerde görevli olup GSD öğretimi yapmakta olan öğretmenleri yansıttığı düşünülmektedir.

1.7 Sınırlılıklar

Bu çalışma İstanbul ili Beşiktaş ilçesinde bulunan bir Anadolu Lisesi'nin 9., 10., 11., ve 12. sınıf öğrencileri ve İstanbul ili Beşiktaş, Beyoğlu, Beykoz, Arnavutköy ve Beylikdüzü ilçelerinde görev yapmakta olan lise GSD öğretmenleri ile sınırlıdır.

1.8 Tanımlar

Sanat: Sanat, sanatçının duygu, düşünce ve izlenimlerini estetik düzeyde dışavurumudur (Tolstoy, 2017).

Estetik: Haz ve güzelliğin ilkeleriyle sanat eseri ve sanat eserinin algılanması ile ilgili olan; insanların güzelliğe nasıl tepki verdiği, zevkin evrensel mi yoksa görecemi olduğuyla ilgilenen felsefe dalıdır (Keser, 2005).

Estetik Beğeni: “Evrensel anlamda sanatsal değerler barındıran önemli sanat eserleri ile hiçbir sanatsal değer kaygısı olmayan değersiz ve derinliksiz nesnelere arasındaki farkları kavrayabilme becerisidir” (Balseçen, 2015).

Görsel Sanatlar Eğitimi: Gözle görünüp algılanan; mimari, heykel, kabartma ve resim gibi dalları içeren; maddenin yoğrulmuş olarak şekillendirildiği ve eğitim ile sanatın çeşitli konumlarda, değişik boyutta ve ağırlıkta bir araya geldiği görsel sanatlar alanında örgün ve yaygın eğitim düzeyinde çeşitli kurum ve kuruluşlarda verilen eğitimdir (Şenel, 2010).

Bölüm 2

Alan Yazın Taraması

Bu bölümde, araştırılan konuda kavramsal çerçeve ortaya konulmaktadır. Bu çerçevede sanatın ne olduğu, sanatçının kim olduğu sorularına cevaplar arandığı gibi araştırma konusuyla ilgili diğer temel kavramlarla ilgili literatürden yola çıkılarak açıklık getirilmektedir.

2.1 Sanat

Tolstoy'a (2017) göre; bir eserin, yaratıcısının duygularını izleyicisine nakledebiliyor olması halinde sanat olarak nitelendirilmesi mümkündür ki sanat, kişinin önceden tecrübe ettiği bir duyguyu yeniden hissederek ve bunu hareketler, çizgiler, renkler, sesler veya sözcüklerle ifade ettiği imgelerin yardımıyla başkalarına aktarması ve onların da aynı şeyi yaşamalarını sağlamaktır. Bu tanıma göre sanatçının duygularını doğru olarak yansıtmayan bir eserin sanat eseri olarak nitelendirilmesi mümkün değildir. Diğer yandan sanatçının eserinde duygularını başarılı bir şekilde naklettiğine inanmasına karşın izleyicilerin algı düzeyi bu naklin gerçeğine uygunluğunu da etkileyebilmektedir. Bu durumda da bir izleyicide hüznün duyguları oluşturan bir sanat eserinin başka bir izleyiciye mutluluk vermesi de mümkündür. Verdiği duygu ne olursa olsun o duygunun estetik bir biçimde ortaya konulmuş olması eserin değerini arttıracaktır (Tolstoy, 2017). Ancak sanatın ne ifade ettiğinin ve hangi eserlerin sanat eseri olarak adlandırılabilceğinin daha iyi anlaşılabilmesi için öncelikle 'sanat' teriminin çeşitli tanımlarına, ardından bir sanat eserinde ve sanatçıda bulunması gereken temel özelliklere bakmakta fayda bulunmaktadır.

Sözcük anlamında sanat (1) bir duygunun, tasarımın, güzelliğin vb. dışavurumunda, anlatımında kullanılan yöntemlerin tümü, (2) bu yöntemlerle ortaya konulan üstün yaratıcılıktır (TDK, 2012). Sanat, bir insanın emeği/işi, yaratması ve kendisini ifade etmesinin bir aracıdır. Read'e (1972) göre sanat, insanların hoşuna

gidecek biçimler yaratma gayretidir. Kant'a (2001) göre sanat, güzel bir şeyin tasarlanmasından ziyade bir şeyin güzel tasarlanmasıdır. Hartmann'a (1884) göre ise sanat, temelinde 'güzel' ideali olan, bir süje sayesinde estetik yeterlilik kazanan somut bir idealizm, estetik bir objedir. Mamur'a (2012) göre; Kitsch resimlerin olduğu yerde tartışmaların şiddetlendiği görülmektedir; bu iğreti resimler estetik olarak bir haz veremezler, sanatsal değerleri yoktur ve insanlık için çok zararlı kabul edilmektedirler.

Akdoğan'a (2001) göre, sanatın toplumun faydasına olacak şekilde hareket etmesi ve toplumu birleştirici düşünsel, ahlaksal ve dinsel özellikler taşıması gerektiğini savunan Tolstoy'un sanata ilişkin genel tespitlerinden biri de sanatın, bireylerin hissettiği, algıladığı duygu ve düşüncelerin ahlâk kurallarına uygun biçimde tasviri olduğudur. Güteryüz'e (2014) göre sanatçının, yaratım sürecinde irdelediği gerçekliği göz ardı ederken, bunu sağlam dayanaklar ile ilişkilendirmesi gerekir; yani gerçeği kullanma hakkından feragat ettiği durumlar (eksiltmeler/azaltmalar) yine kendi gerçeğinin bir uzantısı gibi algılanabilmelidir.

Hogarth (1996), sanat ve sanatçıları niteliklerine göre inceleyip, şu şekilde gruplandırmıştır:

- Synesthetic: Empresyonizm, Fovizm, Mavi Binici (Blue Rider), Ekspresyonizm- Monet, Renoir, Matisse, Derain, Macke, vb.
- Kinesthetic: Soyut Resim, Fütürizm- Kandinsky, Boccioni, vb.
- Cryptesthetic: Postempresyonizm, Die Brücke Ekspresyonizmi, Sürrealizm, Dadaizm- Munch, Ensor, Rouault, van Gogh, Gauguin, Picasso, Kirchner, Nolde, Klee, Chagall, Dali, vb.
- Cerebresthetic: Kübizm, Konstruktivizm, Nonobjektivizm, Pürizm- Picasso, Braque, Gris, Malevitch, Mondrian, Gabo, vb.
- Bazı sanatçıların yapıtları bu kategorilerden birkaçına birden girebilir (Hogarth, 1996).

2.2 Sanatın Kısa Tarihçesi

Sanat insanlık tarihinin başlarından itibaren hayatın içinde varlığını hissettirmiş olan bir olgudur. İlk insanlar mağara duvarlarında ilkel bazı resimler çizmişlerdir. Mağara duvarları üzerinde bu çizilenler insanlık tarihine ilk insan eli yapımı resimler olarak geçmiştir. Bu günkü anlamında sanatsal bir değeri olduğu söylenememektedir fakat dünyadaki ilk çizimler olmaları nedeniyle önemlidirler. Bu mağara resimlerinde genellikle boğa, at, geyik, mamut ve kurt gibi çeşitli hayvanlar görülmektedir (Akbulut, 2009). Zaman içinde topluluğun en zeki ve en önem verilen kişilerin, o dönemin sanatçıları ve/veya topluluğun en ‘eğitilmiş’ kesimini meydana getiren kişilerin elinden çıktığını düşündürten mağara resimleri ve taş heykellerde sanatsal ve eğitsel nitelikler de kendini göstermiştir (Dickerson, 2018; Erzen, 2012).

Yerleşik hayata geçtikten sonra, toplumda iş bölümünün artmasıyla, çeşitli madenlerin keşfiyle sanat günlük hayatın içinde yer almaya başlamış ve sanatı temel alan meslekler doğmuştur. Böylece el becerisi ve geleneğe bağlı işlerin yapılmaya başlandığı görülmektedir. Mısır, Mezopotamya ve Yunan uygarlıkları kendi geleneksel sınırlarını aşmadan, belirli öğretiler doğrultusunda eserler vermiş, gücü ve dini temsil eden saray ve tapınaklar inşa etmişlerdir. Özellikle insan vücudunun ideal oranları üzerine yaptıkları araştırma ve heykellerle, ayrıca inşa ettikleri muazzam tapınaklarla klasik antikiteyi oluşturan Eski Yunan sanatçılarının eserleri, kendilerinden sonraki dönemlerde sanatı ve sanatçıları derinden etkilemiştir. Mısır, Yunan medeniyetlerinde sanat, sosyal bir kültürün parçası olarak çanak, çömlek, vazo, takı, giysi gibi günlük kullanım eşyalarının süslemelerinde ortaya çıkmış ve ayrıca tapınak, saray gibi mimari örneklerle kendini kabul ettirmiştir (Üner, 2010).

15. Yüzyılda Avrupa sanatı, Yunan, Bizans ve Roma kültürlerine gözlerini çevirerek, Hümanizm temelli Rönesans Dönemi sanatını oluşturmuştur. Hümanistler antik uygarlığın insanlık kültürünün doruğu olduğu ve klasik dünyanın yazarlarıyla ve sanatçılarıyla bir diyaloga girmenin gerektiği inancını teşvik etmiş, özellikle İtalya'nın Floransa kentinde önemli bir okul olan Floransa Ekolü kurulmuş, Venedik ve Roma okulları da önemli ekoller olarak birçok sanatçı yetiştirmiştir (Charles, Manca, McShane ve Vigal, 2011).

Tarih boyunca insanlığın geçirdiği süreç, kat ettiği evreler, toplumsal hareketler, sosyo-politik olaylar, keşif ve icatlarla birlikte, sanatsal ifade de kendini farklı boyutlarda göstermeye başlamıştır (Renkçi Taştan, T. 2016). 18. Yüzyıla kadar Avrupalı sanatçılar eserlerini bir amaca bağlı olarak, özellikle Hristiyanlığın öğretilerini, kutsal olayları konu edinin, işlevsel ağırlıklı resimler yapmış, hatta yapmak zorunda kalmışlar; bu işlevsel resimleri yaparken de ifadeleri doğaya bağlı olarak, biçimleri olduğu gibi, gerçeğine bağlı olarak ele almışlardır (Üner, 2010). 18. yüzyıldan sonra özellikle fotoğraf makinesinin icadıyla, artık doğayı taklit etmek yerine yorumlamak ve resimsel bir dil oluşturmak önem kazanmış (İpşiroğlu ve İpşiroğlu, 1991; Kanmaz, 2013); böylece sanatçılar kendi duygu ve düşüncelerini yapıtlarına özgürce aktararak yeni teknik ve yöntemlerle çeşitli sanat akımlarını yaratmaya başlamışlardır (Değerli, 2015). Bu andan itibaren de sanatsal kriterin ne olması gerektiği, değer ve beğeni olguları sorgulanmaya başlanmıştır (Üner, 2010).

Sanatta modern çağ 19. Yüzyıl sonunda uzun yıllar sanata öncülük eden Fransa'da farklı akımların doğmasıyla başlamıştır. Bu akımlardan biri olan Modernizm, kendine özgü sanatsal formlara sahip olmuş, sanayileşen toplumun estetiği haline gelmiştir (Lyotard, 1997). Modern sanatların başlangıcını oluşturan 20. yüzyıl ise teknik ve bilimsel gelişmelerin odağı olup, Analitik Çağ olarak kendini göstermiş; bu çağda sanatçı, olanca bireyselliği ile dünyaya ve olaylara karşı bir duruş sergilemiş, buna bağlı olarak birçok sanat akımı ortaya çıkmıştır. Sanatçılar tepkilerini çocuksu, derinliksiz, perspektifsiz resimler yaparak göstermişler; bu tepkisel ve dışavurumcu resimleri anlatabilmek için dergilerde manifestolar yayınlamaya insanlara kendilerini anlatmaya çalışmışlardır. Bununla beraber yeni estetik değerlendirmeler ve kriterler, bütün sanatçı ve estetikçilerin üzerinde önemle durduğu bir konu olmuş; modern sanat, hiçbir şekilde var olmayan, sanatçı tarafından oluşturulan ve sunulan estetik objeye doğru yönlenmiştir (Şahin, 2012). Modern sonrası (postmodern) sanat dönemiyle birlikte ise bunun hızlı bir şekilde değişmeye başladığı görülmüştür. Postmodern sanat dönemi birçok yönden tartışılmaktadır. Bu dönem sanat olanla olmayanın sınırının bulanıklaştığı, belirsizleştiği bir dönemdir. Sanat alanındaki postmodernist yaklaşımla birlikte, sanat ve hayat arasındaki keskin ayrım yumuşamış, alt kültürle yüksek sanat iç içe geçmiş, bunun sonucunda postmodern ifade biçimlerinden olan kitsch öne çıkmıştır (Halhallı, 2013).

Tüm bu gelişimlerin sonunda, günümüz insanı sosyo-kültürel yaşantı ve eğitim durumları paralelinde ve görsel medya empozesinin de etkisiyle, gerçek sanat eserlerini anlama ve estetik beğenide, farklı düzeylerde eğilim göstermektedirler. Bu durum, sanat akımları arasındaki bir seçicilik ve tercih değil, sanat adı altında gösterime sunulan çalışmaların hiçbir estetik değer taşımayışından kaynaklanan yanılısamasının, toplumu ve gençleri olumsuz etkileme gücünden kaynaklanan bir durumdur. Burada sanat eğitimi ve eğitimcisine, toplumun gerçek sanat eseri ile sanat eseri niteliği taşımayan eserleri ayırt etmelerini sağlamasında büyük görev düşmektedir.

2.3 Estetik

Estetik, çok eski zamanlardan beri üzerinde düşünülen ve tartışılan bir kavram olmuştur. Antik Yunan felsefecileri içinde Platon nesnel olan mutlak güzeli, mükemmellik çerçevesinde aramıştır. Aristo ise güzel yargısı alışkanlıkların, heyecanların ve kişiliğin etkisindedir; dolayısıyla mutlak değildir demiştir (Yıldırım, 2004). İnsanın olduğu yerde tarif edilmiş, tanımlanmış ve kurullarla belirlenmiş olan bir güzellik anlayışı/tasarısı, mutlak güzellik olarak ele alınarak ortaya konulmaya çalışılabildiği gibi, kişiden kişiye doğal olarak değişebilen öznel yargılar tarafından ona değişik anlamlar yüklenebildiği de görülmektedir. Bir kavram veya olgu olarak estetik, genel olarak ‘güzel’le (güzel olanla, güzellikle) ilişkili olup estetiğin konusunu güzel(olan/lik) oluşturmaktadır. Bir nesnenin formu ona bakana (ölçü, denge, harmoni, simetri, vb. özelliklerle) estetik görünebilir ya da o nesne ile iletişimi/etkileşimi sonucunda duyularına hoş gelerek kişi estetik haz duyabilir (Tekel, 2015). Dolayısıyla burada estetiğin iki yönü fiziki formla ve (fiziki olmayan) duyular vasıtasıyla çizilmektedir. Güzellik, aynı zamanda duyulur bir şeydir (Tolstoy, 2017). Kavramın bu ikinci yönüyle bağlantılı olarak Baumgarten (1988) ‘güzel’i duyular aracılığıyla tanımlanan mükemmellik olarak tasarlamıştır (düşünmüştür). Buna göre estetik yapının mükemmelliği, güzeldir (akt. Ertürk, 2015). Güzellik kavramının estetik kavramı ile birlikte düşünülmesinin temelini atan kişi olarak kabul edilen Baumgarten’a (1714-1762) göre estetik, ‘duyulur bilginin bilimi’dir ve zihin bilgisinin bilimi olan mantığın duyu bilgisi alanındaki karşılığıdır (akt. Gökay ve Demir, 2006). Açıklananların ışığında güzel olan, insan duyularına

(olumlu anlamda) dokunan, hoş giden, beğenilen (zevk veren) bir şeydir. Onun karşısında insan duyularına hiç dokunmayanlar (duyuşsal olarak önemsizler/değersizler) ya da olumsuz dokunanlar mevcuttur. Bunlar da dolayısıyla nötr etkililer ve çirkinler sınıfına sokulabilmektedir. Sanatçı, eserini izleyicilerinde estetik haz verecek şekilde yaratmalıdır. Bu, sanatçının sorumluluğudur ve sanatın tariflerinden de çıkarılabilmektedir, çünkü sanat sonuçta izleyene estetik haz veren bir olgudur (Ayaydın, Kurtuldu ve Akyol-Dayı, 2017).

Wölfflin (1990), üslup birliği açısından bakıldığında, 17. Yüzyıl Barok sanatçıları olan Terborch ve Bernini'nin çok farklı mizaçları doğrultusunda, Terborch'un sakin resimleriyle Bernini'nin coşkun eserlerinin birbirine hiç uymadığını, ancak her ikisinde de ortak nokta olan gölgeselliğin olduğunu belirtir. Wölfflin (1990), kişisel bir üslubun varlığını kabul eder, ancak çağa ve topluma göre eserlerin genel, ortak yanları olduğu görüşündedir.

2.4 Estetik Değer ve Estetikte 'Güzel' Kavramı

Estetik kategoriler, en genelleşmiş biçimiyle, insanla gerçeklik arasındaki estetik ilişkileri gösterir (Ziss, 2016). Bir estetik obje olan sanat eseri karşısında, bir estetik süje olan izleyici, bu objeye birtakım değerler yükler. Bunların en belli başlıları, güzel, yüce, trajik ve komik değerleridir. Bunların yanında çirkin olma özelliği de estetik olanı nitelmesi bakımından estetik değerlerden sayılır (Croce, 1983). Tunalı'ya (2017) göre, estetik bilimi, salt güzellik değeriyle ele alınırsa, araştırma alanı gereksiz yere daraltılmış olacaktır. Çünkü, estetik, dar anlamında yalnız bir değer felsefesi, bir değer bilimi olarak anlaşılabilir, bu bilimi sınırları içine güzellik değeri gibi başka değerler de sözgelisi, yüce, trajik, komik, zarif, ilginç, çocuksu (naif) ve hatta çirkin değeri de girer (Tunalı, 2017).

Güzel, estetiğin konusudur. Estetik, güzelliğin felsefesi olarak ortaya çıkmıştır ve güzelliği neyin oluşturduğu sorusuna yüzyıllar boyunca yanıt aranmıştır. Kimileri nesne temelli bir yaklaşımla onu herhangi bir kişide hoş deneyimler uyandıran nesnenin (fiziksel) bir özelliği olarak açıklamış, kimileri de özne temelli bir yaklaşımla, bakan kişinin gözünden/tarafından bir şeyin duyulara hoş geldiği sürece

güzel olabileceğini savunmuştur (Tekel, 2015). Baumgarten'e (1988) göre 'güzel', duyular aracılığıyla tanımlanan mükemmelliktir (akt. Ertürk, 2015). Güzellik, duyulur bir şeydir ve bu anlamda mutlak güzellik kastedilmektedir (Tolstoy, 2017).

Ziss'e göre (2016) geçmişin estetik kuramlarında bu bilimin konusu güzel ile sınırlandırılmıştır ama bunun bir sebebi olmalıdır. O'na göre güzel, estetiğin temelli bir kategorisidir ve güzelden yalıtılarak tek bir estetik olay gün ışığına çıkarılamaz. Ziss (2016), insanın güzeli tanıyıp haz duyması ve yaratabilmesinin, estetik duyarlılıklarının ve hazır bulunuşluklarının üst düzeyde olmasına bağlı olduğunu vurgulamaktadır.

2.5 Sanat Güzelliği ve Doğa Güzelliği

Eski filozoflardan günümüze kadar, özellikle çağdaş sanatın ifade buluşuna kadar, sanat ve doğa güzelliği kavramları güncelliğini korumuştur. Alman Filozofu G.W.Fr. Hegel (1770-1831), sanat güzelliğini doğa güzelliğinden üstün tutmaktadır (akt. Ötgün, 2009). Aynı görüşte olan Fr.W.-J. Shelling (1775-1854) ise sanatçının, Tanrı'nın doğayı canlandırması gibi objeye can verdiğini söyler (akt. Yıldırım, 2008).

Hegel'in 'Estetik Üzerine Dersler'i ölümünden sonra başlıca dinleyicilerinin bir bölümünün tuttuğu notlardan ve kendi elyazmalarından derlenerek ilk kez 1835 yılında üç cilt olarak yayımlanmıştır. Bu kitaplarda Hegel'in, estetiğin sanat güzelliğinin bilimi olduğunu, çünkü sanat güzelliğinin tinden doğduğunu belirttiği; sanat güzelliğini, doğa güzelliğinden üstün tuttuğu görülmektedir (Hegel, 2011). Hegel, "Ruh ve ruhun yaratıları ne denli doğanın ve doğadaki görüngülerin üstünde ise sanattaki güzel de o denli doğal güzelliğin üstündedir" demektedir (akt. Ziss, 2016). Ziss'e (2016) göre, doğadaki ve sanattaki güzelliğin ikisi de kendilerine özgüdür, birbirinin yerini tutamaz; ancak sanat güzelliği, doğa güzelliğini yansıtarak, ideolojik ve estetik yorumunu kolaylaştırır.

Çağımız düşünürlerinden Croce (1983), doğa ve sanat güzelliklerini, 'fiziki güzel' olarak nitelendirir ve bunları sanatçının tininde oluşan asıl güzellikten ayırır. Croce, sanatçının doğadan birtakım izlenimler aldığını, bu izlenimleri senteze tabi

tutup, ifadeye ulaştığını; bu ifadenin, sanatçı tininde oluşan bir defalık estetik bir fenomen olduğunu söyler. O'na göre, insanın doğal objeden hoşlanması, doğal ifade nedeniyle değil, doğayı izleyen süjenin ruhundan kaynaklanır (Croce, 1983).

Soykan, Keskin ve Dellaloğlu (2012) göre, Adorno (1970), Lukács'ın (1923) realist dediği sanata karşıdır; çünkü Adorno'ya (1970) göre bu üsluptaki sanat yapıtları, toplumun çelişkilerini göstermeyi başaramazlar. Huntürk'e (2015) göre ise Adorno (1970); sanatı, topluma karşı, toplumsal antitez olarak görür; sanat ne toplumu onaylar ne de reddeder; fakat eleştirir.

Tunalı'ya (2017) göre, doğa ve sanat güzelliklerinin farkı ilk olarak Empresyonizm'de kabul görmüş ve eserlere yansımıştır. Empresyonistler, doğanın ve doğa güzelliğinin sanat için önemsizliğini kanıtlamak için, çöp yığınlarının resimlerini yapmışlardır. Bunu takip eden sanat, 'ekspresyonizm'dir. Özellikle ruhsal ve psikolojik durumla yakın bağı olan Ekspresyonizm akımı, sanatçıları kendi özel ve özgün eserlerinin halk tarafından anlaşılabilmesi ve benimsenmesi için manifestolar yayınlamıştır (Lynton, 1991). Bunlardan sanatının öğrenilmesini isteyen ve Alman ekspresiflerinin en yetenekli ve duygusal ressamı olan Ernst Ludwig Kirchner, etkin ve yalın bir biçimde kendini ve sanatını ifade etmiştir:

Çarpıcı renkler, figürleri resmederken asıllarına bağlı kalacak yerde, etkili betimlemelerden yararlanmam ve özellikle onları çarpıtmam dikkatinizi çekebilir, ama fazla saldırgan oldukları için de tepkilerinizi köreltebilir. Ben hergün bu renklerle haşır neşir olduğum için beni ürkütüyorlar; sizin beceriksizce çizilmiş gibi gördüğünüz desen, ben öyle istediğim için öyle. Ama siz onu okumayı, ona tepki vermeyi öğrenebilir misiniz, hele benim durumumdaki ve kendimdeki değişmelere sürekli olarak kendimi uyarlamam gerektiğine göre? (Lynton, 1991, s. 38).

2.6 Estetikte Çağdaş Felsefi Düşünceler

Estetik kısaca güzelin bilimidir (Adeline's Art Dictionary, 1905). Estetik önce güzelin felsefesi olarak başlamıştır. Daha sonra ise kavramın çerçevesi genişlemiştir.

Estetik bugün; sanatın sorgulanması, ne olduğu, sanat eserinin ne olduğu ve neye dendiği, doğa ile sanat arasındaki ilişki ve ayrılığın ne olduğu, güzel ve güzelliğin ne olduğu, estetik kuramların neler olduğu ve son olarak da sanat dünyasının ne olduğu gibi sorulara cevap arayan bir alt disiplin olarak kabul edilmektedir (Karabulut, Bilirdönmez ve Ayduşlu, 2010).

Estetiğin konusunu güzellik (problemi) oluşturmaktadır (Şimşek, 2014). Güzel doğada zaten var olan bir şeydir. O zaman sanatçının rolü nedir sorusu akla gelmektedir ve böylelikle bir sanatçı tarifine de ulaşılabilir. Örneğin Leonardo da Vinci'ye göre sanat akıl işidir ve güzel, sanatçı tarafından yaratılır. Yine Raphael'e (1483-1520) göre güzel doğada vardır, sanatçı ise doğadaki güzeli gören ve gösterebilen kişidir (Albay, 2014). Çağdaş felsefecilere bakıldığında onlar da doğa güzelliği ile sanat güzelliğini birbirinden ayırmışlardır; örn. Kant ve Hegel. Bunlardan Kant "doğa, bir sanat eseri olarak görüldüğü zaman güzeldir." demiştir (akt. Altuner ve Yıldız Kısacık, 2016). Hegel de doğada olan güzelliği estetiğin konusu yapmamıştır. O, sanat güzelliğini doğa güzelliğinden üstün görmüştür (akt. Bozkurt, 2012). Ona göre evrensel bir güzellik yasası ve güzellik beğenisi de olamazdı (Su, 2017). Bugün estetik, 'mutlak güzellik' kavramı üzerinde oturmamaktadır. Buna göre her güzel olan sanat olmayabilir, her sanat olan da güzel olmayabilir (Albay, 2014). Kişilerin öznel yargılarının (beğenilerinin) da karar verme sürecinde etkili olarak rol oynadığı göz önüne getirildiğinde bu sav makul görünmektedir. Postmodern dönemde sanatın içeriği giderek çeşitlenmiş ve zenginleşmiş olsa da bu dönem birçok yönden eleştirilere de maruz kalmıştır. Eleştirilerin çoğu eserlerin içeriklerine yöneliktir. Bugün çok tartışılan Kitschler de bu dönemin eserleridir. Şöyle ki; Anti-modernist bir tavır olarak değerlendirilebilen postmodernizm, eklektik bir yapıyı barındıran, özgün, üslup, nitelik gibi seçkin nitelikleri olmayan, kitsch, karışık, kaos barındıran eserlerin oluşturduğu, kuralsız bir yapı içerisinde karşımıza çıkmaktadır (Şahin, 2012).

Estetikte çağdaş felsefi düşünceler denilince Adorno'dan ve diğer felsefecilerin düşüncelerinden bahsedilebilir:

Geleneksel felsefenin sanat anlayışını tanımlayan 'estetik'e yaptığı eleştirilerle Nietzsche'yi düşünce tarihinde konumlandıran Martin Heidegger'in düşüncelerinden hareketle Theodor Adorno kendine özgü bir estetik teori geliştirir. Bu teoriyle, öncelikle, 'sanat'ı tarihsel bir boyuta sahip olarak değerlendirenlerin öncülerinden olur. Sanatın kendisinden kaynaklandığı ve içinde var olduğu dünyadan daha çok şeyi kendi içinde barındırdığını düşünerek, sanatı 'değişmeyen bir hakikat' olarak değil 'tarihsel bir hakikat'in gerçekleşmesi olarak yorumlar. Adorno'nun estetik teorisi, yirminci yüzyılın hızla değişen toplumsal ekonomik koşulları içinde sanatın poetik gücünü geleneksel anlayışlardan ayrılan farklı yollarla keşfetmeye çalışır. Adorno'nun estetik teorisinin en özlü ifadesi hakikatin 'özne ile nesnenin arasındaki 'güç alanı'nda [Alm. Kraftfeld, İng. force field] bulunmasıdır. Böylelikle Adorno düşünce tarihine, genel olarak 'özdeşlik felsefesi'nin, özel olaraksa geleneksel estetik anlayışın bir eleştirmeni olarak konumlanır (Bal, 2011, ss. 71-72).

Yukarıdaki alıntıda geçen 'özdeşlik felsefesi' filozofları Platon, Descartes, Kant ve Hegel gibi filozoflardır. Bu filozoflar geleneksel estetik kavramını dayandırdıkları temelleri ortaya koymuşlardır. Adorno estetik teorisini bunlara karşı argümanlarla oluşturmuştur (Bal, 2011).

Alman ozan-düşünürü Friedrich Schiller (1759-1805), Kant'ın takipçisi olmasına rağmen, güzelliği açıklarken bazı farklılıklar gösterir. Güzel kavramı, Schiller (1793-1794) için insanın gelişimi, kültür edinimi ve insan olma özelliği için eğitimsel bir görev taşır (akt. Tunalı, 2017). Schiller, aynı Kant'ta olduğu gibi insanı, duygusal ve akıl yanı olarak ikiye ayırır. Bu iki unsuru dengeleyen unsur ise 'oyun'dur. Oyun, diğer iki olguyu kapsayarak canlı bir hale getirir. Bu hal, güzelliştir. Güzellik insanın eğitsel amacıdır. Oyun oynayan insan özgürdür ve estetik bir kişiliktir (akt. Tunalı, 2017). Sanatı oyunla bağdaştıran başka düşünürler de bulunmaktadır. Bordele'e göre, günlük zorunlu ihtiyaçlarını karşılayan insan oyun oynar. Sonrasında bulunduğu ortamı güzelleştirmeye çalışır. Charles Bordele'e göre sanat böyle ortaya çıkmıştır. Bilim nasıl akılla deneyden çıkmışsa, sanatlar da hayal gücü ve oyundan çıkmıştır (akt. Hasdemir, 2018).

Alman idealistlerden Friedrich W. J. Schelling'e (2006) göre, subjektif ve objektif zıtlıkların kalktığı bir eserde yansıyan şey güzelliştir (akt. Elgür, 2013). Schelling'in sanat yapıtı süje ve objeyi, ben ve ben olmayanı, bilinci ve bilinçdışını kapsayan ve karşıtlıklarını ortadan kaldıran bir uyumdur (akt. Tunalı, 2017).

Diğer yanda A.G. Baumgarten, kurucusu olduğu estetiği 'Aestetica'sında (1750-1758) geniş kapsamlı olarak şiirselliğe ve retoriğe dayandırmıştır:

Ancak burada onun için önemli olan, 'duyusal bilgi'nin bireysellik hakkının geçerli kılınmasıdır. Burada kesin olarak 'estetik' (αἰσθητικὸς) sözcüğünün 'duygu ve algıyla ilgili', "duyusal olarak anlaşılır" bağlamındaki temel anlamına bağlı kalmaktadır. Baumgarten'ın estetiği duyusal bilginin ve algılamanın felsefesidir ve duyarlığı dış uyurım ve mantığın malzemesi olarak algılamaz, aksine bilginin özel bir türü olarak ciddiye alır. Bu nedenle de estetik, 'duyusal bilginin bilimi' olarak tanımlanır (akt. Ertürk, 2015, s. 117).

Modern sanata gelindiğinde, çağın sorunlarına uygun olarak sanat çeşitlenir. Tunalı (1992), ister salt renk ister geometrik yapı olsun, modern sanatı ve çağı ilişkilendirerek, tüm bir çağı 'soyutlama çağı' olarak adlandırır. Bu bütün çağı belirleyen bir temel düşünme, hissetme kategorisidir. Bundan ötürü bütün uluslar birbirine paralel olarak bu kategori içinde düşünürler, hissederler ve yaratırlar (Tunalı, 1992). Lynton'a (1991) göre de sanat türleri, ortak bir anlayışta birleşme eğilimindedir. Modern sanatta her sanat türünün kendi temel niteliklerini ortaya çıkarma eğilimine karşı bunun tam tersi bir eğilime de tanık olunmaktadır: Bu eğilim değişik sanat türlerini kaynaştırma ve aralarındaki ayrımları ortadan kaldırma eğilimidir.

2.7 Estetik Nesne

"Nesne biçimsel malzemedir" der Heidegger (2011). Bu yorumu, nesnenin görünümüyle ilgili olarak bize sunar ve bunu doğrudan bakışa dayandırır. Nesnenin özü ve etkilere karşı mukavemeti, onun, duyularla nasıl algıladığımızı, rengine, sesine, dokusuna ulaşmamızı sağlayan malzemesel özelliğidir. Burada devreye biçim girer. Sanatsal biçimleme için malzeme bir alan oluşturur ve alt yapı teşkil eder.

Nesneselliğe göre nesne; özelliklerin taşıyıcısı, duygu zenginliğinin birliği ve biçimlenmiş malzeme olarak görülür (Heidegger, 2011). Heidegger nesnenin varlık durumunu, kuşkuya yer bırakmayacak şekilde sanat eserinin kendi içinde arar (2011).

Biz bilincinde olduğumuz, bizim dışımızda var olanları, örneğin bir kayayı, bir ağacı, bir tuncu, bir sesi algılayabiliriz. Bunlar zorunlu bir biçimde bilgiyi içerir. Doğal nesnelere ve real dünyaya aittirler. Ancak sanat nesnesi yani eser, bu şekilde var olanın objeleşmesi değildir. Sanat eserleri yani estetik objeler, bu doğal objelerden elde edilir. Ancak sanat eserleri sadece bu doğal objelerden oluşan bir var olan değildir. Hartmann'a (1933) göre, objeleştirmede söz konusu olan, var olan bir şeyin objeleştirilmesidir. Buna karşılık objeleşme, her şeyden önce objeleşmeden önce var olmayan bir şeyin meydana getirilmesidir (Hartmann, 1933; Tunalı, 2017).

Doğal bir nesne, örneğin bir insan, kâğıt üzerinde bir figüre dönüştürülünce, onun, sanatın formal yapısını oluşturan yasalara uyma veya uymama durumuna göre hakkında bir değer yargısı gelişecektir. Sanat yapıtlarının estetik nesnelere, real ve irreal, tinsel alanları birlikte içeren heterojen varlık alanlarından oluşan, ontik yapılar olduğunu öne süren Hartmann'a (1933) göre, sanat eserleri ve estetik nesnelere, gerçek dünya ve beş duyu ile kavrayamayacağımız, irreal farklı bir kavrama diyebileceğimiz, estetik algının bütünlüğünden doğar. O'na göre resmin ön biçimini veren real ya da gerçek dünyaya ait nesnelere, sanat eserinin kavranması için yeterli olmadığından onun karşıtı ve tamamlayıcısı olan bir arka yapıya, yani irreal denilen yapıya ihtiyaç bulunmaktadır. Görünür varlıklardan oluşan resimsel ön yapı, tinsel, irreal alan olmadan sadece şema olabilirse de bunlar olmadan da sanat eserinin, sanat nesnesinin maddi olarak algılanması mümkün olmayacağından; eserin izleyicisinin, açık ve kendiliğinden var olan real objeler sayesinde, irreal yapıyı, yani eserin arka planını ve özünü anlama kabiliyetine ve bilincine sahip, estetik beğenisi gelişmiş kişiler olmasında fayda bulunmaktadır. Çünkü bir eserle karşı karşıya kalan kişinin, eserle doğrudan iletişime geçebilmesi için onu anlaması ve çözümlemesi gerekir (akt. Tunalı, 2017). Bunlarla birlikte görsel sanatların en belli başlılarından olan resim sanatını da anlamak, gerekli değeri verebilmek, haz alabilmek için, sanat

izleyicisinin, sanatsever olmasının yanında, eğitilmiş bir göze ve birikime sahip olması gerekir.

Bir objenin estetik terimlerle nitelenebilmesinde; yapıtların nesnel özellikleri, sanatı algılayanların zihinsel yapısı, kabul görmeyen pragmatik bağlamları (yer, zaman, etkileşim) gereklidir (Heinich, 2017). Estetik nesne denilen sanat eserinin nesnel ve öznel değerleri, önemli oranda zaman ve mekân bağlamında, izleyiciyi etkileme düzeyi kendi varoluşunda saklıysa da izleyicinin de bu etkileşimde payı önemlidir. Heinich (2017), kişilerin zevksiz veya zevk sahibi oluşlarının, eserler kadar önem taşıdığını, sanatçıların hayatlarının da bilinir olmasının, eserin tanınım yorumlanmasında ve beğeni düzeyi ölçütünde önemli yeri olduğunu söyler. Bu sebeple sanatçıların yaşadıkları zaman, mekân, siyasi dönem de incelenmeye değer bulunmaktadır.

Bolla'ya (2012) göre, bir eser karşısındaki tepkinin 'suskunluk' olarak ortaya konması ve açık bir dille ifade edilemiyor olması, estetik deneyimin diğer insanlarla paylaşamamasına sebep olmaktadır. Bu sebeple eserin kendini ifade etmesi gecikmekte ve anlaşılır olması zorlaşmaktadır. Kültürel altyapı, alınan terbiye, eğitim ve uzmanlık alanları gibi farklılıklar ortak bir platform üzerinde toplandığında, bir ortaklık hissinin, paylaşılan ve sanat yapıtlarının değerlendirilmesini sağlayan bir duygulanım deneyiminin ortaya çıkmasına yardımcı olur (Bolla, 2012).

Eğitimin bileşenleri, okullar, sergiler, bienaller, sanat sempozyumları, oturumlar, sanat öğretmenlerinin ortak bir platform oluşturabilecekleri, sanat üzerine halkı ve geleceğin teminatı olan öğrencileri bilinçlendirebilecekleri mecralar olarak önemle ele alınmalı ve yaygınlaştırılmalıdır. Ancak bu şekilde, sanatsal, toplumsal ve evrensel bir ortak paydada buluşulabilir. Öğrencilerin ve toplumun sanat eserini algılama, değer verme ve estetik duyguları için sanat eğitimine ihtiyaç bulunmaktadır.

2.8 Estetik Kuramlar

Çeşitli felsefeci ve estetikçilerin katkılarıyla estetik kuramları ortaya konulmuştur. Bu felsefeci ve estetikçiler içinden daha önce bahsedilen Baumgarten,

Kant ve Hegel gibileri öne çıkmaktadır. Bunlardan Baumgarten güzellik kavramının estetik kavramı ile birlikte düşünülmesinin temelini atmıştır (Gökay ve Demir, 2006). Rönesans döneminde estetik bilgisine çok önem verilmiştir. Rönesans'ta iki tür bilgi vardı; (1) Bilimsel bilgi ve (2) estetik bilgi. Bunlardan birincisi bilime dayanan, yöntemli, genel, nesnel ve kesin bilgidir. Estetik bilgi ise sanat aracılığıyla elde edilen bilgidir. Peki sanatın görevi nedir? Felsefeciler bu soruyu da kendilerine sorarak yanıtlamaya çalışmışlardır. Estetiği bir sanat felsefesi olarak gören Hegel (2011) mesela sanatın görevinin duyu yoluyla algılanan biçimlendirmelerle gerçeğin bilincine vardırarak olduğunu belirtmiştir. Plehanov (1856-1918) ve Lukács (1885-1970) gibi bazı düşünürler ise sanatın gerçekleri dile getirmesi ve toplumsal yararı üzerinde durmuşlardır (Yıldırım-Özgencil, 2004).

Antik Dönem'den beri birçok tartışmalara sahne olmuş olan sanat olgusu estetik duyumu, düşünürlerin çok sayıda farklı fikir ve görüşler öne sürmelerine yol açmıştır. Önceleri doğa taklitçiliği şeklinde başlayan sanat, zaman ve mekâna bağlı olarak, çağ ve dönemlerin önemli dini, politik, ekonomik olaylarıyla ve sanatçı kişiliğinin ön plana çıkmasıyla farklı açılımlar göstermiştir. Bu süreç içerisinde birçok farklı yöntem ve ifade biçimi kullanılmıştır (Yetkin, 2007). Bir ürünün sanat eseri olup olmadığı düşüncesiyle estetikçiler tarafından bazı kategoriler temellendirilmiş; bu temeller atılırken de sanatsal eleştiri yöntemi kullanılmıştır. Bir esere bakarken eleştirel bir bakış açısı ile bakmak gerektiği düşüncesinden yola çıkılarak genel bir bakışla bir yapıt incelenirken sanat ve estetik kuramları dahilinde gruplamalar yapılarak eserin konusunu, öz ve biçimini, kurgusunu betimleyebilecek temel ve ortak hususların ele alındığı sınıflandırmalar yapılmıştır (Atalay, 2013).

Estetik Kuramların en belli başlıları; Yansıtmacı Kuram, Anlatımcı (Dışavurumcu) Kuram, Biçimci (Formalist) Kuram, İşlevselcilik Kuramı olmak üzere dört ana kuramdır.

2.8.1 Yansıtmacı kuram

Bir sanat eserini oluşturan sanatçı, nesnelere değiştirilmeden resminde kullanıyorsa konu ister hoşça gitsin ister trajik olsun, Yansıtmacı Kuramı uyguluyor

demektir. Eski Yunan Sanatı'ndan beri, mimesis adı altında Yansıtmacı Kuram, gerçeğin öykünmesi olarak düşünülmüştür.

Ksenophon'un 'Sokrates'ten Anılar' adlı eserinde, Sokrates, fiziksel özelliklerin yanında resmi ya da heykeli yapılan kişinin ruhsal özelliklerini de yansıtır (akt. Şentuna, 1997). Ancak Platon ise 'Devlet' adlı eserinde mimesis kavramına karşı tavır alır. Çünkü sanat asıl gerçek olan ideaların kopyasının kopyasıdır ve insanı gerçeklikten uzaklaştırır. Aristoteles 'Poetika'sında bir resimde anlatılanı, gerçeği, izleyici önceden biliyor veya tanıyorsa, o resim veya heykelden hoşlanır, fikrini savunur (akt. Tunalı, 2017).

Tunalı (2017), yansıtma teorisinin sadece Antikite'de kalmadığını, günümüzde de işlerliğini koruduğunu ve en önemli düşünürünün Georg (György) Lukács (1885–1971) olduğunu belirtmiştir. Lukács (1923), Aristoteles'ten hareketle dış dünya ve doğanın insan bilincinden farklı bir yerde, insana bağlı olmaksızın, kendi bilindik haliyle, özellikle de günlük hayatın gerçeğini içerecek şekilde, objektif bakışla ele alınması gerektiğini savunmaktadır. Bu anlayışta doğa biçimlerinin sanat için her zaman bir model oluşturduğu; sanata düşen görevin doğa biçimlerinin, nesnel gerçekçiliğin tanınması, bunların sanat, edebiyat ve figüratif sanatlarda yansıtılması olduğu görülmektedir. Böylece sanatta kullanılan biçimlerin, doğal güzellikleri yansıtması, önemli olanın 'doğa güzelliği' olması sağlanacaktır (akt. Tunalı, 2017). Timuçin'e (2013) göre, doğadaki nesnelere tıpatıp gösteren bir sanatçı için yaratma diye bir sorun yoktur. Doğayı taklit eden sanatçı doğadan öykünür, doğal güzelliği yansıtmaya çalışır. Ona göre bir yapıt, doğanın özgün hallerini sunmalıdır (Timuçin, 2013).

Fischer (2016), yansıtma kuramı üzerine görüşlerinde, sanatçının sanat yapıtını gerçek, doğal görünümün kopyası olarak üretilmesini, iyi yapılmış bir resim olarak kabul etse de gerçeğin yeni bir yorumunu sunmadığını savunur. Cömert (2013), mimesis kavramıyla taklidi, Aristoteles'in Poetika'sı ışığında ele alır. Kötü bir görüntüden haz almamızın sebebi taklidin, gerçeğine çok benzetildiği içindir. Çirkin bir nesnenin görüntüsü değil, tıpatıp benzerlik haz duygusu uyandırır. Mimesis yani taklit, varlığın ideal biçimini gösterir. Mimesisin gerçekleştirdiği bu ideal biçim,

bütün rastlantılardan sıyrılmış, değişkenlerden kurtulmuş, yetkinliği engelleyen bütün koşullardan arınmış olan gerçekliğin kendisidir.

Temelleri Georg Lukács tarafından ortaya atılan Marksist Estetik ise ekonomik ve toplumsal düzeyde, yaşamın gerçekliğini yansıtan toplumsal gerçekçi eserler üretmekten yanadır (Özel, 2016). Toplumcu gerçekçilikte, yansıtmacı kuram, işçi sınıfının ve devrimci hareketin yanında olmalıdır (Lukács, 1999). San'a (2008) göre, toplumcu sanatçı, belli bir amaç doğrultusunda hareket etmeli, tarafsız kalmamalıdır. Bu görüşte sanatçı, sosyalist düzene hizmet etmeli, emekçi sınıfı konu edinmeli ve üretimsel gücü desteklemelidir. Ancak 1956'daki 20. Kurultayda Marksist sanatçılar, sanatın siyasetin tekelinden alınıp, serbest platformda eğitimsel işlevinin ön plana çıkarılması gerektiğini öne sürmüşlerdir.

2.8.2 Anlatımcı (dışavurumcu) kuram

Anlatımcılık kuramında da temel sorun neyin sanat olduğudur. Yüzyıllar boyu taklit sanatı uygulanmış, sanatçının kendisi üzerinde durulmamıştır. Rönesans ile birlikte Hümanizm ve birey anlayışla devreye girmiş olmakla beraber sanatçının iç dünyası ve kendi özgün tasviri ancak 19. yüzyılda Romantizm sanatıyla devreye girebilmiştir. Bu akımla birlikte ağırlık sanatçıya kaymış, sanat eserinin anlamı olarak 'sanatçının zihninde tasarladığı anlam' önemsenmeye, sanat eserinin asıl özelliğinin sanatçının duygularının ifadesi olduğu düşünölmeye başlanmıştır (San, 2008). Resimde kullanılan nesnelere gerçektir ama, gerçeğin kopyası değil, sanatçının gerçeği kendi bakışıyla yansıtması söz konusudur.

San'a (2008) göre, önemli kuramcılardan Benedetto Croce (1866-1952) ve Robin George Collingwood (1889-1943), sanatçının kendine yöneldiğini, kendini fark ettiğini ve yansıttığını söylerler. İzleyicinin eseri beğenip beğenmemesinin bir önemi yoktur. Bir ressam portresini yaptığı kişinin salt gerçekçi bir yansımasını değil, kendinde oluşturduğu duyguları da yansıtıyorsa ortaya bir sanat eseri çıkmış olur (akt. San, 2008). Örneğin Ali Avni Çelebi ve Vincent Van Gogh'un resimleri kendi duygularıyla yoğrulmuş içsel gerçeklerinin biçimsel yorumu haline gelmiştir (San, 2008).

Anlatımcılık kuramında kimi düşünüler, sanatçıların duygu, düşünce ve tepkilerini sanat ürünü halinde dışa vururlarken, izleyicilerin duygularına da hitap ederek, karşılıklı bir etkileşim ve iletişim yoluyla ortak hislere sahip olmalarını sağlar, görüşünde birleşirler. Sanatın bir başka yararı da demek ki, insanların birbirlerini daha iyi anlamalarını sağlamaktır (San, 2008). Tolstoy (2017) da sanatı bir iletişim aracı olarak görür. Sanatın amacı, sanatçı tarafından tecrübe edilen hisleri başkalarına iletmektir (Tolstoy, 2017).

2.8.3 Biçimci (formalist) kuram

Somut formlara dayanan ifade yerine, renk ve çizgiye dayanan, sanatçının resimsel kompozisyon elemanlarını kullanarak, geometrik biçimler üzerine, kendi felsefesiyle bağlantılı olarak kurguladığı soyut şekiller resmi oluşturur. 20. yüzyılın sanat akımları, malzemedan, yani maddeden ve onun biçiminden ayrılmayan, soyut birtakım formlar ve niteliklerle uğraşan akımlardır (San, 2008). Örneğin, Türk ressam Adnan Çoker, Rus ressam Wasiliy Kandinsky, İsviçreli ressam Paul Klee salt çizgi, renk ve soyut, geometrik biçimlerle form oluşturmuşlardır (Şener, 2010). Biçimci kuramda özellikle denge, oran ve düzen resmin görsel etkilerini verir. Boyanın kendisi, madde, renk, doku başlı başına birer unsurdur. Bundan sonra, resmin yapı taşları tam da hak ettikleri biçimde incelenmeye başlanır: tasarım, fırça vuruşu, renk, doku, destek yüzeyinin özelliği, boya maddesi, çerçeve, asılacağı yer vb. (Bolla, 2012).

2.8.4 İşlevselcilik kuramı

Bu kuramda sanat, hayatın içine girerek günlük kullanım araçlarının işlevselliğinde vücut bulur (Alparslan, 2015). İşlevselcilik kuramında öğrencilerin yaratıcılığını, iş eğitimiyle birleştirmeye dayanan Bauhaus ekolü örnek alınmış, benimsenmiştir (Kanmaz, 2013; Şener, 2010). İpşiroğlu ve İpşiroğlu (1991), yaptıkları çalışmada, öğrencilerden mevcut biçimleri aynen yansıtılmaları değil, yaşam içinde günlük hayatta kullanılabilir yeni biçimler tasarlamaları istediklerini belirtirler. Bauhaus Okulu'nu kuran Gropius, sanat, zanaat ve teknik kavramlarını öğretmek bir arada, işlevsel bir duruma getirmeyi amaçlasa da Gropius'un asıl hedefi

usta zanaatçılar yetiştirmek değil, tasarımcı ve mimarların eğitiminde, sanat, zanaat ve teknolojinin bir araya getirilmesidir (Shiner, 2017).

Ayrıca İşlevselcilik Kuramı; tarihsel, dini, sosyal ve eğitimsel olayları, ahlaki ve yüce kategorileriyle halka mesaj niteliğinde yansıtır (Öztürk, 2007). Halkın ortak duygu, düşünce ve geçmişi ile ilgili bilgilendirme özelliği taşır. Buna, 19. yüzyıl Romantik ressamlarından Delacroix'nın 'Özgürlük' (Altuner ve Yıldız Kısacık, 2016) ve İbrahim Çallı'nın 'Türk Topçuları' (Vural, 2015) adlı eserleri örnek olarak verilebilir.

2.9 Estetik Beğeni

Balseçen'e (2015) göre estetik beğeni "Evrensel anlamda sanatsal değerler barındıran önemli sanat eserleri ile hiçbir sanatsal değer kaygısı olmayan değersiz ve derinliksiz nesnelere arasındaki farkları kavrayabilme becerisidir". Estetik beğeni, bireyde iç ve dış etkenlerle sürekli bir gelişim halinde kendini gösterir. Eğitimli bireyin kendini daha kolay yenileyebileceği fikriyle çağın ve toplumun değişimine paralel olarak, kişisel gözlemi ve yaptığı seçimlerle daha ince bir zevke yöneleceği düşünülmektedir. Beğeni denen şey, elde edildikten sonra öylece kalan, hiç değişmeyen bir yetenek değildir. Ne kadar çok araştırılırsa ne kadar çok kavranırsa, beğeni de o kadar yüksek olur (Cömert, 2013). Cömert'e (2013) göre bir esere güzel veya çirkin diyebilmek için, o eserin doğru algılanması gerekmektedir. Bu anlamda en etkili öğrenmenin sanat ve estetik eğitimi ile mümkün olacağı aşikardır.

Estetik beğenideki ortak fikirler, ayırım gözetmeksizin insanları birbirine bağlar; bu ortak fikirler, farklılıklara karşı ortak bir mecra oluşturur. Bolla (2012), sanatın yüce oluşunun nedenini, tüm insanlığı kapsayışına bağlar. "Bana göre sanatın yüce değeri onun bizleri, deneyimlerimizi, dünyalarımızı, inançlarımızı ve farklılıklarımızı paylaşmaya sevk etmesinde yatar. Sanat karşısındaki duygulanım deneyimlerimiz, üzerinde bu tekil dünyaların, inançların ve farklılıkların yerleştirilebileceği bir alan sağlar" (Bolla, 2012). Timuçin (2013), sanat yapıtının bireysel olmasına rağmen yankılarının tüm insanlığı kapsadığı görüşündedir. Her gerçek yapıtta izleyici bir kişilik bir dünya bulur, bu yaratıcının dünyasıdır, ancak yakından bakınca bu bir kişilik dünyadan bütün bir dünya görünür (Timuçin, 2013).

Tolstoy (2017), sanatın amacının haz vermek değil, insanları ortak bir paydada buluşturup, birbirlerini anlamalarını sağlayan, en önemli unsurlardan biri olduğu görüşündedir. Tolstoy (2017) sanatı, insanları aynı duyguda birleştirerek aralarında bütünlüğü sağlayan, yaşamın vazgeçilmez bir parçası olarak görür. Tolstoy (2017) gibi sanatı insanların birbirleriyle kaynaşması için önemli bir araç olarak gören Fischer (2016) da sanatın, insanı bireysellikten toplumsallaşmaya yönlendirdiğini; sanatın, insanın sınırsız birleşme, düşünce ve yaşantıları paylaşma yeteneklerinin bir yansıtıcısı olduğunu söyler. Düşünürlerin bu söylediklerinden, sanatın ve estetik beğenin ortak yargılarının insanlığı birleştirdiği ve bir çeşit iletişim aracı olduğu anlaşılmaktadır.

Bolla (2012), bir yapıta beğeni yargısında bulunmak için önce bazı bilgileri edinmek, dahası, daha önce benzer yapıtları görmüş olmak gerektiğinden bahseder. Olabildiğince kibre kaçmadan, sanat yapıtlarını algılayabilme yeteneğinin sanki görmek için yalnızca bakmak yeterliymişçesine kolay bir şekilde kazanılmadığının anlaşılması gerektiğini düşündüğünü belirtir. Buradan bilişsel ve uygulamalı eğitimin yanında, müze eğitiminin de estetik beğeni düzeyine katkısını kabul edebiliriz. Yani gözler; güzele, güzelliğe alışkın olmalıdır.

Kant felsefesine bakıldığında estetiğin alanının, belirlenmişlik alanı ile özgürlük alanı arasında yer aldığı görülür (Timuçin, 2013). Timuçin'e (2013) göre Kant, beğeni yargısı ya da estetik yargı yansıtıcıdır, özel bir çerçevede kendini ortaya koyar, orda evrenselleştirilmeyle kişiselleştirilme yan yana gelir, öznelikle nesnellik bütünleşir, görüşünü savunur. Görüldüğü gibi Kant, estetik beğenide ortak yargılar olduğunu kabul eder.

Yıldırım-Delice'ye (2007) göre, Kant, beğeni yargısını 'nitelik', 'nicelik', 'bağıntı' ve 'objedeki hazzın modalitesi' olmak üzere dört kategoride ele alır ve estetik yargının 'sentetik a priori' olduğunu düşünür. Estetik olay, estetik objeden haz alma, haz almadan beğeniye, beğeniden de yargıya varan bir süreci izler.

Baykal (2018), çağdaş resim sanatının da birtakım kurallara bağlı olduğunu düşünür ve sanatçı sezgisine önem verir. Estetiğin kuralsız yaratıldığı sanılan çağdaş resim sanatında bile kompozisyonu meydana getiren geometri, sayı, valör (değer),

renk ve alan olmak üzere beş temel disiplin vardır: Renkler, biçimler ve bunun sınırlı bir yüzeye dağıtımı, sanatçı sezgisi ile yapılan ölçmelerle olmaktadır.

Estetik beğeni becerisinin artması, öğrencide görsel sanatlar ile ilgili algı ve tutumları olumlu yönde etkilemektedir. Erinç'e (1998) göre, estetik beğeni becerisi, kişide ne kadar artarsa, o kişinin sanat anlayışı da o oranda artar. Bu beceri de ancak eğitimle gerçekleştirilebilir (Danış, 2007).

2.10 Kitsch Olgusu

Almanca orijinli bir sözcük olan kitsch büyük halk yığınları için ve onlar tarafından takdir edilen kültürel ürünler içinde değerlendirilmemektedir (Ridderström, 2016). Sözcük anlamında kitsch kelimesi 'şık olanın tersi', 'değersiz sanat', 'gösterişli sanat' gibi ifadelerle karşımıza çıkmaktadır (Şahin, 2016). Kitsch resimler sahte resimlerdir. Bunlar zevksiz iğreti resimlerdir. Bir sanat yapıtında olması gereken, yapıta bakanda estetik haz duyurtma özelliğinden yoksundurlar. Bu nedenle sanatsal değerleri yoktur ve toplum için çok zararlı resimler olarak kabul edilmektedirler (Mamur, 2012). Kitsch, popüler ya da kültürel ikonları (simgeleri/görüntüsel göstergeleri) kullanan topluca üretilen sanat ya da tasarımın kültürsüz bir biçimi olarak tanımlanabilmektedir (Pereira, 2015). Meydan Larousse'da "Zevksizliği, gülünç ve garip denilecek kadar aşırılığa vardıran yapıtları belirlemek için kullanılan kavram" olarak tanımlanmıştır (Yardımcı, 2001).

Halhallı'ya (2013) göre, kavram olarak bir taklit ve sahtelik elbisesi giyerek abartılmış aşırı bir duygusallıkla insanları aldatma özelliği gösteren kitsch, sanatın esas amacının dışına çıkarak insanlarda bilindik tepkiler yaratmayı, zayıflıklarından yararlanarak onlara gerçek olmayan bir duygudurum yaşatmak amacıyla sanatı taklit eder ve sanatın cazibesıyla kitleleri kendine çekmeye çalışır. Dolayısıyla kitsch yeni bir görüş sunmaz, bütün insanlarda zaten var olan duyguları, düşünceye yer vermeden, dejenere bir biçimde ortaya döker. Kulka (2014), kedi yavruları, ağlayan kocaman gözlü çocuklar, gün batımına karşı aşıklar, cinsel imajlı abartılı kadın figürleri, yoksul anneler ve olmayacak çekicilikte manzaraların kitschin temalarını

oluşturduğunu söyler. Kitsch, duygusal yoğunluğu olan nesnelere ve temaları tasvir eder (Kulka, 2014).

Kitsch, sanata resim sanatıyla girmiştir. Birinci Sanayi Devrimi sonrasında kitsch ürünler çoğalmaya başlamıştır (Yardımcı, 2001). Eğer kitsch eriştiğimiz sanatsal bir sonun araçları ise ne yapmalıyız? Kitsch'e eğilimi ve zararlarını ortadan kaldırmak gerekmektedir. Bunun için sanat veya estetik eğitimleri çok önem arz etmektedir. Mamur'un (2012) yaptığı araştırmanın sonuçlarına göre, ilköğretimden yükseköğretime kadar tüm öğrenci grupları kitsch olgusunun etkisi altındadırlar ve öğrenci gruplarının almış olduğu sanat dersleri bağlamında nitelikli sanat eserleri ile olabildiğince çok karşılaşması kitsch'e eğilimi azaltmaktadır.

2.11 Sanat Eğitimi

Bu bölümde sanat eğitiminin tanımı ve önemi ile sanat eğitiminde dikkat edilmesi gereken konular yine sanat eğitiminin 4 temel disiplini çerçevesinde sunulmaktadır.

2.11.1 Sanat Eğitiminin Tanımı, Önemi ve Temel Disiplinleri

Paul Klee'ye (1879-1940) göre sanat eğitimi, biçim oluşturan düşünme etkinliğidir ve sanat ve eğitimi düşünmeye dayanmalıdır (akt. Buyurgan ve Buyurgan, 2012). Klee'nin yaptığı bu sanat eğitimi tarifinde sanatın kendinde ve eğitimde düşünmeye özel bir vurgu yaptığı dikkat çekmektedir. Klee'ye göre sanat görüneni vermez, onun işlevi (görünmeyeni) görünür kılmaktır, yani düşünceyi görselleştirmektir (akt. Mercin, 2011). Sanat eğitimi önemli bir eğitimdir ve ona gereken önemin verilmesi gerekir, çünkü sanat eğitiminin temel gereklilik ve amacı insan ruhunun yüceltilmesini, özgürleşmesini, ruhsal gereksinimlerinin doyurulmasını; dengeli, çağdaş ve duyarlı bir toplum yaratılmasını gerektirir. Sanat eğitiminde; 'sanatçı yetiştirmeye yönelik eğitim' değil, 'bireyin sanat yoluyla eğitimi', yani 'bireyin estetik eğitimi' amaçlanır (Taşçı, 2013).

Gelişmiş medeniyetlerde sanat eğitimlerine büyük önem verilmektedir. Sanat eğitimi bireyin anlık eğitimini değil, küçük yaşlardan itibaren edinilmesi ve öğrenilmesi gereken bir süreci kapsamalıdır. San'a (2008) göre, üretici olmaları

bakımından çocukların küçük yaşta temel sanat eğitimi almaları gereklidir. Küçük yaştan başlayarak çocukları üretici kılmaya en uygun alan sanatsal alandır; bu açıdan sanat eğitimi, genel ve temel eğitim ve öğrenim içinde genişlikle ve yaygın bir şekilde yer alması gereken bir disiplindir.

Yaşadığımız çağın global etkileriyle Türkiye’de de tüm eğitim alanlarında olduğu gibi sanat eğitiminde de farklı yaklaşım ve disiplinler sistematik ve sarmal olarak bir araya getirilip, disiplinler arası (multidisciplinary) anlayışa dayalı öğretim programları geliştirilmiştir. Bireylerin ve toplumun sanatsal ihtiyaçları göz önünde bulundurularak, bilimsel yöntemlerle bir araya getirilen ve Görsel Sanatlar Dersi’ne uyarlanan bu alanlar; Sanat Tarihi, Sanat Eleştirisi, Uygulama ve Estetik’tir.

Getty Araştırma Enstitüsü çalışmalarına göre yukarıda adı geçen disiplinler aslında karmaşık, sınırları değişken ve birbiriyle iç içedir (Gökay, 1998). Baykal (2018), disiplinler arası yaklaşımda, disiplinlerin kendi sınırlarını koruyarak etkileşimde bulduklarını belirtmektedir. Miller (1997), çok alanlı yaklaşımı, değişik alanların yan yana gelmesi ya da getirilmesi olarak tanımlıyor. Ona göre; çok alanlı yaklaşımda herhangi bir kaynaşma ya da bütünleşme söz konusu değildir (Baykal, 2003).

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), bu disiplinlerini de kapsayacak şekilde 9, 10, 11 ve 12. sınıflar Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programını, ‘Öğrenme Alanı Temelli’ yaklaşımı esas alarak yenilemiştir. “Programda; 9, 10, 11 ve 12. sınıf düzeyinde Sanat Eleştirisi ve Estetik, Kültürel Miras ile Görsel Sanatlarda Biçimlendirme adı altında üç öğrenme alanı yer almaktadır (MEB, 2018). MEB’in yeni Görsel Sanatlar Öğretim Programı, 2018-2019 Eğitim-Öğretim Yılı’ndan itibaren uygulanmak üzere, haftada iki ders saati olarak yürürlüğe girmiştir. Ancak 9. sınıflarda iki ders saati uygulamasına 2017-2018 Eğitim-Öğretim Yılı’nda geçilmiştir.

2.11.2 Sanat Eğitiminde Dikkat Edilmesi Gereken Konular

Sanat eğitiminde dikkat edilmesi gereken konular, sanat eğitiminde olması gereken 4 temel disiplin olan Sanat Tarihi, Sanat Eleştirisi, Uygulama ve Estetik

disiplinlerine dayalı olarak sunulmaktadır (Balseçen, 2015). Bu disiplinlerden ilki olan ‘sanat tarihi’ disiplini, sanatın, geçmişin en derinlerinden günümüze kadar olan macerasını; tarihler, dönemler, akımlar, üsluplar, olaylar gibi sanatı ve sanatçıyı etkileyen ve yön veren bağlamları kullanır. Bu bağlamlar doğrultusunda sanatçı; kimlikleri, ikonografik çözümler ve öz-biçim ilişkilendirmeleri yaparak eleştirel düzeyde, estetik değerleri açığa çıkarır ve öğrenci düzeyine uygun olarak sunar (Tunalı, 2017). Gökay’a (2008) göre, Sanat Tarihi, sanat eserinin yapıldığı tarihe, sosyo- kültürel yönüne dikkat çekerek, zamanı, etkisini ve gelenekleri üslupla birleştirerek, bunları sanat objesiyle ilişkilendirir. Eroğlu’na (2018) göre, Hegel, kendi el yazısı notlarıyla öğrencilerinin ders notlarından hazırladığı ‘Estetik Üzerine Dersler’inde, sanat tarihini, ‘Sembolik’, ‘Klasik’ ve ‘Romantik’ olmak üzere üç kategoriye ayırır ve ‘diyalektik görelilik’ kavramını ortaya atar.

Sanat eğitiminin ikinci temel disiplini olan ‘sanat eleştirisi’ disiplininde asıl olan, ressamın yaptığı resimde neyi, nasıl, ne ile, hangi üslupta, ne tür olası duygu ve düşüncelerle oluşturduğunu ortaya koymaktır (Top, 2018). Sanat eğitiminde özel bir yeri bulunan eleştiri disiplini, sanat eserini beğenip beğenmeme nedenlerini sınıf ortamında tartışma fırsatını sunar (Erinç, 1998). Bu eğitim, sanatı anlama ve haz duyma kapasitesini artırır (Kısaoğulları, 2015). Gökay’a (2006) göre, eğitilmiş bir sanat izleyicisi, karşısındaki sanat eserinden zevk alabilmek için donanımlıdır.

Feldman (1968), sanat eleştirisi yaparken esere basitten karmaşığa doğru dört aşamada yaklaşır (akt. Gökay, 1998):

- 1) Betimleme (Neler görüyorsunuz?)
- 2) Çözümleme (Resmin öğeleri nasıl bir araya getirilmiş?)
- 3) Yorumlama (Ressam bizlere ne anlatmak istiyor?)
- 4) Yargı (Eser hakkında ne düşünüyorsunuz, neden?)

Yargı aşaması, estetik beğeni düzeyini ortaya koyar. Estetik bir yargıda bulunabilmek için, eser hakkında tartışma, odaklanma, fikrini savunma ve esere bir değer biçebilme ve hepsini bağlayan, ‘eğitim’ gereklidir. Tunalı (2017), doğru estetik yargılar verebilmenin bir uzmanlık gerektirdiğini söyler.

Özsoy (2001), eleştiriyi, ders saati içerisindeki uygulamaların kalitesini belirleyecek olan, eğitsel eleştiri bağlamında ele almıştır. O'na göre eğitsel eleştiri, sanat eğitiminin niteliğinin araştırılması ile ilgili bir yöntem olup bir ders saatlik bir süre içinde sanat dersine ilişkin günlük durum içerisinde tanımlanma, çözümleme, yorumlama ve yargılama yapılan bir süreçtir.

Sanat eğitiminin üçüncü temel disiplini olan 'uygulama' disiplininde amaç; farklı araç-gereç ve resim teknikleriyle, resmin öğeleri ve ilkelerine bağlı olarak yeni bir çalışma ortaya koymaktır. Öğrenciler diğer disiplinlerden de elde ettikleri kazanımlarla, yaptıkları gözlem ve araştırmayı, duyu ve düşünceleriyle birleştirerek sanatsal yaratma sürecine girerler. Uygulama, düşünmeyi, algılamayı, hissetmeyi, hayal etmeyi ve önemli olarak da aktiviteyi (etkinliği) içeren bir dizi insani yöntemleri gerektirir (Özsoy ve Şahan, 2009).

Uygulamaya geçilmeden önce öğrenciye teorik olarak ve örnek göstererek, çalışmalarını sırasında yararlanacakları kompozisyon elemanları ve ilkeleri verilmelidir. Konu olarak, öğrencilerin yaşlarına ve sınıf düzeyine uygun, onların ilgilerini çeken, fikir sahibi oldukları alanlar seçilmelidir (Danış, 2007). Kırıçoğlu'na (2002) göre, çocuğun çalışmasında, önceki yaşantıları, deneyim ve gözlemleri etkindir.

White (2013), tekniğin sanat eğitimindeki önemini vurgular. Ona göre; bir imge ya da nesnenin yaratılma süreci ve detayları derinlemesine bilirse, onun kavranması daha farklı olacağı gibi yarattığı etkinin oluşumu da daha iyi anlaşılır.

Sanat tarihinin dördüncü ve son temel disiplini olan 'estetik' disiplini; Görsel Sanatlar Dersi'nin yararlandığı diğer disiplinler olan sanat tarihi, sanat eleştirisi, uygulama alanlarıyla birlikte bireyde 'estetik algı' ve 'beğeni'nin oluşumunu sağlar. Estetik, bir dünya görüşüne bağlı olduğu ve yöntembilimsel bir kapsam taşıdığı için eleştirel çözümlemenin yönelişini ve ilkelerini belirler (Ziss, 2016).

Baykal (2008), estetik duyarlılığın geliştirilmesinin sanatı sevmek ve korumak adına önemini vurgular. O'na göre öğrencilerin, güzelliğin değerini bilmeleri, güzelliğe değer verebilmeleri, güzelliğin yaratılması ve korunmasında gereken ilgiyi,

sevgiyi, sezgiyi ve bilgiyi geliştirebilmeleri gerekmekte olup ‘estetik duyarlık’ın yalnız derslerle değil, ders dışı etkinliklerle de pekiştirilmesi gerekmektedir.

Ortaöğretimde Görsel Sanatlar Dersi’nin amacının sanatçı yetiştirmek olmadığı göz önüne alınırsa, sadece sanat eserlerine değil, çevreye de duyarlı, göz zevki gelişmiş bireyler yetiştirmek, toplum geleceğine de yatırım yapmak demektir. Atatürk’ün “sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş demektir”, sözü burada derin bir anlam bulmaktadır. Yani bu, uzun soluklu bir süreçtir. Tarihsel bilginin yanında, yorum yeteneği, kültüründen etkilenme, eleştirel bakışla detaya inebilme ve yaratıcılık boyutu gerekmektedir. Bu disiplini tarif eden esas kavramlar; sanat objesi, taktir etme, yorumlama, eleştirel bakış, yaratıcılık ve kültürel içeriktir (Gökay, 1998).

Moran’ın (1998) da belirttiği gibi, bir sanat olayında rol oynayan dört ana unsur vardır; ‘sanatçı’, ‘eser’, ‘izleyici’ ve bu üçünün de içinde yer aldığı ‘toplum’. Gökay’a (1998) göre bunlar; bir sistem içinde, birbirleriyle sürekli etkileşim halinde bulunan dinamik unsurlardır.

Sanat eğitiminde öğrencinin konu ile alakalı olarak farklı bir sonuca ulaşması beklenir yakınsak düşünme becerisi kullanılarak, ıraksak düşünme becerisi geliştirilmektedir. Baykal (2013), puanlama açısından, açık uçlu soruların olası yanıtlarının yakınsak ve ıraksak olarak ikiye ayrıldığını söyler.

Yakınsak öğrenmede öğrenen kişi, beklenen, bilinen sonuca ulaşırken; ıraksak öğrenmede öğrenen kişi sayısı kadar sonuç bulunmaktadır. Çünkü her öğrenci, farklı derecelerde gözlediklerini ve öğrendiklerini sentezleyip yeni bir oluşum meydana getirir ve bu, sanatsal yaratıya yansır. ıraksak düşünme, önceden hiçbir şeyin belirlenmemiş olduğu, türlü doğrultularda özgürce yol alan düşünmedir. Çözülecek sorunu keşfederek, çözüme varmak için hangi evrelerden geçeceğini, hangi adımları atacağını önceden bilmeden, yeni ve özgün düşünüyü, çözümü ortaya koyar (San, 2008). San’a (2008) göre, yaratıcılığın gerçek dayanağı ıraksak düşünme biçimidir. Örneğin klasik sanat eserlerini görmek için müzeye gidilir. Öğrenciler eser karşısında birtakım yorumlarda bulunurlar. Bu estetik beğeni sürecinin önemli aşamalarından biridir, öğrencinin doğru kelimeleri bulana kadar arkadaşlarıyla diyalog içinde

olması gerekir. Bolla'ya (2012) göre, bir eser karşısında güç ve derinlik duygusu hissediliyorsa, o eser ne kadar basit görünüyorsa da yüksek estetik değer taşır. Ancak izleyicinin duyduğu tepkiyi başkalarıyla içtenlikle paylaşması gerekmektedir. Süreç içerisinde öğrenciler, öğretmenin yönlendirmesi ve sonrasında serbest bırakılmasıyla, grup içi dayanışmayla, kendi kendilerine açık öğrenme içine girerler. Bu sırada öğretim programında yer almayan, müzede nasıl davranılacağını öğrenmeleri ikincil öğrenmedir. Estetik beğeni ve yaratıcılık, öğrencilerin sahaya inmelerini gerektiren bir süreci içerir. Öğrenme hızları ve çeşitleri istenen davranışa gitmede belli bir esnekliği de sağlamaktadır (Baykal, 2007). Ancak görsel sanatlar eğitiminde bilişsel hedefler olarak yararlandığımız Bloom Taksonomisi'nde yaratıcılık aşaması gösterilmemiştir. Baykal'a (2008) göre Bloom'un (1976) hedefler sıra düzeninde 'yaratıcılık' bulunmamasının sebebi yaratıcı davranışın önceden tanımlanabiliyor olması halinde 'özgün' olmasının mümkün olmayacağıdır. Özgün davranışın belirsiz olması halinde de hedef olamamaktadır.

Bloom'un Bilişsel Hedefler Taksonomisi şöyledir:

- 1) Bilgi: Belirli bilginin hatırlanması.
- 2) Kavrama: Anlamanın en düşük düzeyi.
- 3) Uygulama: Bir kural ya da ilkenin uygulanması.
- 4) Analiz: Bir fikri, onu oluşturan birimlerine ayırmak ve aralarındaki bağlantıyı açıklamak.
- 5) Sentez: Yeni bir bütün oluşturmak için parçaları birleştirmek.
- 6) Değerlendirme: Karar vermek (Morrison, Ross ve Kemp, 2012).

Eğitimin, bilgi, hatırlama aşamasındaki dışındaki her aşamasında yaratıcılık söz konusu olsa da özellikle 'sentez' aşamasındaki bulgular yaratıcılığın en belirgin olduğu bilişsel hedef noktasıdır (Baykal, 2016). 'Sentez' ve 'Değerlendirme' aşamalarına gelebilen öğrenciler, özgün örnekler verebildikleri gibi, sanat eserlerini algılama, tasarlama, yönetme, değer biçme, takdir etme yetileri gelişmiştir öğrencilerdir (Morrison vd., 2012). Dolayısıyla, böyle öğrenciler, estetik beğeni düzeyleri de yüksek öğrencilerdir.

Görsel Sanatlar Eğitimi'nde 'bilişsel' alanın yanı sıra, 'duyuşsal' ve 'psikomotor' alanların gelişimi için de hedef kazanımlar belirlenmiştir. Krathwohl, Bloom ve Masia (1964), duyuşsal alanı beş aşamada göstermişlerdir (Morrison vd., 2012):

- 1) Algılama: Dikkatli ve istekli olma.
- 2) Tepkide Bulunma: Katılarak, istekle tepki verme.
- 3) Değer Verme: Olumlu veya olumsuz bir tutum göstererek bir durumu kabul veya reddetmek için istekli olma.
- 4) Düzenleme: Birkaç değer ön planda olduğu bir olayla ilgilenirken, bu değerleri düzenlemeye, tespit etmeye, baskın olanını seçmeye istekli olma.
- 5) Değerler ile Karakter Haline Getirme: Öğrenenler kararlı olarak, kabul görmüş değerlere göre davranır ve kişiliklerinin parçası haline getirirler.

Psikomotor becerilerde ise öğrenciler, malzemeleri kullanırken el, göz, beyin koordinasyonu ile düzgün fiziksel beceriler geliştirirler. Morrison vd.'ne (2012) göre Kibler (1981), psikomotor becerileri gruplandırırken, büyük ve küçük kas hareketlerinin kullanım becerilerini teşhis etmeyi amaçlamıştır. Ellerin ve parmakların, el ve gözün koordinasyonu bu gruplandırmalardan biridir (akt. Morrison vd., 2012).

2.12 Dünyada Sanat Eğitimi

Dünyada ve Türkiye'deki eğitimde sanat eğitiminin yerini anlayabilmek için, sanat eğitimindeki önemli tarihsel gelişmeleri anlamak oldukça önemlidir. Günümüzde çağdaş bir eğitim türü olarak değerlendirilen kültürlerarası bir eğitim kavramı söz konusudur (Coşkun, 1997). Bu anlayışta, çağdaş eğitimin özel hedeflerinden yola çıkılarak öğrencinin odak alınması ön plandadır. Avrupa Birliği ülkelerinde üzerinde uzlaşılan eğitim politikalarının çerçeve şartlarının; çok kültürlülüğün oluşturulması, eğitim çalışanlarının katılımcılıkları, herkes için eğitim imkanının sağlanması, hizmet içi eğitim destekli mesleki bilgi ve eğitim sistemi alanında dünyaya açıklık gibi temel ilkelere sahip olduğu görülmektedir (Topsakal ve Hesapçıoğlu, 2001).

Genel olarak gelişmiş ülkelerde sanat eğitiminin temel zeminine bakıldığında, sanat ve bilim arasında bağ kurma görevinin yanı sıra sanat ile tabii bilimler ve tekniğin birbirine bağlı faaliyetleri arasındaki yaklaşımın sağlanmasının da eğitime düştüğü görülmektedir. Her ne kadar sanat ve bilim ayrı disiplinler olsalar da günümüzde her birindeki zihinsel faaliyetlerin birbirleriyle bütünleştirilmesi gerektiğine inanılmaktadır (Gürer, 1990). Elbette ki bilişim çağında bu çağa uygun yeni düşünce ve yaklaşımlar, yeni araçlar ve çoklu ortamların egemenliği söz konusudur. Bu yeni teknolojilerin sunduğu ortamlarda artık çocukların kendi günlük yaşamlarında sanat formlarının çoğundan haberdar oldukları görülmektedir. Bu etki gelişmiş ülkelerdeki çocuklara kendi odalarını portre, reproduksiyon ve posterlerden oluşan bir galeriye dönüştürme imkânı verebilmekte, bir sanat aracı olarak teknolojinin sunduğu her şeyden yararlanabilmelerini sağlayabilmektedir. Bu gelişme de sanat eğitiminde bilgisayar teknolojilerini kullanan okulların sayısını arttırmaktadır (Alakuş, 2002).

Dünyada, sanat ve tasarım konusunda en iyi okullar İngiltere ve ABD’de bulunmaktadır (Bridgestock, 2015). Dolayısıyla sanat eğitimi konusunda öncelikli olarak bu ülkelere göz atmakta fayda bulunmaktadır.

Sanat eğitiminde dünyanın önde gelen ülkelerinden biri olarak kabul edilen İngiltere’ye bakıldığında (Bridgestock, 2015), tarih boyunca sosyal statü ve cinsiyetin, sanat eğitime erişimi etkilediği görülmektedir (Hopper, 2015). Örneğin, 19. yüzyılda, üst ve orta sınıflardaki toplumsal cinsiyet uygunluğuna ilişkin görüşler, erkeklere özgürce sunulan sanat eğitime kadınların oldukça sınırlı erişimleriyle sonuçlanmıştır. Yine de sınıf sistemi, üretim endüstrilerinde çalışmaya hazırlanmak için kadın dahil işçi sınıfları için çok temel bir sanat eğitiminin verilebilmesini sağlamıştır. Kızlara da sıklıkla anneleri tarafından iğne işi becerileri öğretilmiştir. Üst sınıflara mensup kadınlar, bir meslek olarak değil de bir hobi ve sosyal başarı göstergesi olarak son derece karmaşık ve dekoratif nakışlar uygulamış ve üretmişlerken alt sınıfların kadınları ise bu işi meslek olarak yapan terziler haline gelebilmiştir. Günümüzde ise çocukların gelişimine ya da kendi gelişimine katkıda bulunmak için sanat etkinliklerine katılma özel ihtiyacı gibi bir durum söz konusu değildir. İngiltere’de devlet ilkokullarında sınırlı sanat eğitimi, ağırlıklı olarak

doğrusal geometri, perspektif ve mekânsal tasarım gibi konulara odaklanmıştır. Bu nedenle, diğer sanat eserlerinden kopyalar yaygın olarak uygulanmaktadır. Amaçsal bir sanat eğitimi sağlamaya yönelik bu ilk girişimler, büyük ölçüde öğrencilerin el-göz koordinasyonu ve estetik anlayışını geliştirmeye çalışmakla ilgilidir. Bu odak ya da amaç, Henry Cole'un 1852 ve 1873 yılları arasında Birleşik Krallık'ta eğitim yönetiminde önemli bir kişi olarak tanınmasına dek aynı kalmıştır (Macdonald, 1970).

Henry Cole, tasarım okullarında uygulanan müfredatı yeniden yapılandırmış ve çizim/resim öğretmenleri için eğitim programları başlatmıştır. İngiltere'de herkese yönelik genel sanat eğitimi üç ana unsura dayanmaktadır. Bunlar; destek/yatırım (sanat eğitimi için finansman, devlet desteği), okullaşma (sanat eğitimi için uygun bir ortam sağlama) ve kontrol/kısıtlama (Müfredat oluşturma, öğretilecek konulara karar verme) (Efland, 1990). İngiltere eğitim sisteminde 1990'larda, çocuk merkezli bir sanat eğitiminden kendini ifade edebilmenin daha baskın olduğu özne merkezli bir müfredata yönelim başlamıştır. O zamandan beri, UNESCO gibi uluslararası kurumlar tarafından sanat eğitimi raporları üretilmektedir. UNESCO (2006), sanat eğitimi konusunda tavsiyeler vermeyi ve çeşitli ülkelerde bunu yaymayı amaçlayan Sanat Eğitimi için Yol Haritası'nı yayınlamıştır. Baidak, Horvath, Sharp ve Kearney (2009) tarafından yayınlanan "Avrupa'da Okullarda Sanat ve Kültür Eğitimi" raporunda ise 30 farklı ülkenin sanat eğitimine yönelik yaklaşımlarına odaklanmıştır (Baidak vd., 2009).

Ancak 2018 yılı itibariyle değerlendirildiğinde İngiltere'deki sanat eğitiminde de önemli sorunlar olduğu görülmektedir. Bernice McCabe'ye (2018) göre tüm dünyanın imrenerek baktığı sanat eğitimi İngiltere'de artık eskisi gibi değildir ve gözden düşmeye başlamıştır. McCabe, İngiltere hükümetinin 2018 yılı Nisan ayında yayınladığı 'The Culture White Paper'ın sanatın hem okul içinde hem de okul dışında her çocuğun eğitiminin önemli bir parçası olması gerektiğini açıkça ortaya koymakta olsa da politikacıların temel müfredattın çekirdeğini 'okuma', 'yaratıcılıkla üretme' ve 'matematiksel' beceri kavramlarının oluşturduğunun çok fazla farkında olmadıklarını belirtmektedir. Halbuki her iyi dengelenmiş eğitim, okuryazarlık, aritmetik ve yaratıcılıkla üretilen şeyler içermelidir. Ancak İngiltere'nin mevcut

sanat eğitiminde ortaya çıkan güncel tablo eskisi gibi olumlu değildir. Rakamlar, İngiltere'nin üniversiteye giriş için gerekli olan GCSE (General Certificate of Secondary Education) sınavında 2013-2017 yılları arasında öğrencilerin en fazla yöneldikleri yaratıcı sanatlar konusunun 'sanat ve tasarım' olduğunu; drama, müzik, tasarım & teknoloji, anlatımsal & sahne sanatları ve diğer sanat eğitimi konularında ise önemli oranlarda düşüşler gerçekleştiğini göstermektedir. Aynı dönemde ulusal kimliği anlamının temeli olarak kabul edilen İngiliz edebiyatına yönelen öğrencilerin sayısında da yaklaşık yüzde 10 oranında düşüş yaşanmıştır. Bu nedenle Cultural Learning Alliance tarafından, sadece kültürel eğitim için iyi koşullar sunabilen okulların Eğitim Standartları Ofisi'nce (Ofsted: Office for Standards in Education, Children's Services and Skills) "Üstün" seviyede değerlendirilmeleri önerilmiştir (McCabe, 2018).

İngiltere'yle birlikte yine sanat eğitiminde dünyanın önde gelen ülkelerinden biri olarak kabul edilen ABD (Bridgestock, 2015), GSYİH'sının yüzde 7,1'i gibi önemli bir miktarı eğitime harcamaktadır (O'Neill, 2016). ABD'deki sanat eğitimine bakıldığında; ülkede 2001 yılında yürürlüğe giren Eğitimsiz Çocuk Kalmasın (NCLB: No Child Left Behind) yasa tasarısından tam 14 yıl sonraki ilk federal eğitim yasası olma özelliği taşıyan ve önceki yasada önemli bazı değişikliklerin yapıldığı İlk ve Orta Öğretim Yasası'nın (ESEA: The Elementary and Secondary Education Act) ya da diğer adıyla Her Öğrenciyi Başarılı Kılma Yasası'nın (ESSA: The Every Student Succeeds Act) 10 Aralık 2015'te ABD Başkanı tarafından imzalanarak yürürlüğe sokulduğu görülmektedir (U.S. Department of Education, 2015). Bu yasa tasarısı, özellikle sanat eğitimiyle ilgili içeriği hükümler nedeniyle ABD'de sanat eğitimiyle yakından ilgilenenlerin dikkatini çekmiştir (Poulin, 2016) ancak diğer yandan da öğrencilere verilen periyodik standart testlerle ilgili hükümleri ortadan kaldırmaması nedeniyle de tartışma konusudur (Kirtland Local School District, 2017).

ABD'de sanat ve kültür alanında erişilebilirlik önemli bir konudur ve yıllardır önemini korumuş; 2015 yılındaki bu yasa tasarısı sayesinde özellikle otistik gençlerin sanat eğitimine erişimi konusunu ele alan çalışmalar yapılmaya başlamıştır. ABD'de kamu sanatı yüzlerce yıl boyunca devlet okullarının bir parçası olmuş; 2015

yılında, kamusal sanat ve sanat eğitimi alanında sanatçılar, eğitimciler ve yöneticilerin bir araya geldiği bir diyalog oluşturulmuş, önümüzdeki yıllarda bu çalışmaya birçok yeni araç ve kaynak aktarımı yapılması beklenmektedir. ABD'de her yıl bir sanat öğretmeni, sanat eğitimine yüksek katkıları nedeniyle ödüllendirilmekte, New York gibi şehirlerde sanat öğretmenleri onlarca yıldır düzenli olarak toplanmakta ve sanat eğitiminde karşılaşılan sorunlar ile bunların çözümü için neler yapılabileceğini tartışılmaktadır (Poulin, 2016).

2.13 Türkiye’de Sanat, Görsel Sanatlar ve Estetik Eğitimi

Türkiye’de sanat eğitiminin gelişimi açısından yakın tarihe bakıldığında; ilk olarak 1961 yılında Türkiye'deki sanat ve sanat eğitimini değerlendirmek amacıyla MEB tarafından güzel sanatlar komitesi oluşturulduğu görülmektedir. Bu komitenin yaptığı değerlendirmeler sonucunda sunduğu rapora göre, ilköğretim okullarında sanat eğitimi, bu alanda yetenekli olmayan sınıf öğretmenleri tarafından öğretilmiştir. Ayrıca, eğitim müfettişlerinin her konuya aynı düzeyde dikkat etmesine rağmen, sanat eğitiminin sınıf öğretmenlerinin çoğunluğu tarafından 'yedek' bir ders olarak görüldüğünü belirtilmiş, öğretmenlerin sanat eğitiminin pedagojik ve estetik yönlerine dikkat etmedikleri, aynı zamanda sanat eğitiminin önemi hakkında farkındalık yaratmak için okullar ve aileler arasındaki iş birliği eksikliğinin de mevcut olduğu ortaya koyulmuştur (Alakuş, 2003). 1974'teki 9. Ulusal Eğitim Konseyi toplantısında, sanat eğitiminin diğer eğitim dalları tarafından desteklenmesi gerektiği önerilmiş, sonrasında ise sanat eğitimi liselerde ve eşdeğer eğitim ortamlarında seçmeli bir ders haline gelmiştir (San, 2001). Her ne kadar bu gelişmeler sanat eğitimi alanındaki iyileştirmeler gibi görünse de uzun vadede sanat eğitiminin öncelikli olarak ele alınmadığı görülmektedir. 1992’de sanat ve tasarım eğitimi için yeni bir müfredat programı uygulamaya konulmuş ve 2005 yılında yetkililer tarafından revize edilmiştir (DES, 1992). Türk eğitiminde sanat eğitimi müfredatında değişiklikler yapılana kadar, görsel sanatlar kamuoyundaki yerini sağlamlaştırmamış; bu ancak yeni ifade biçimlerinin ve farklı tekniklerin tanıtımıyla mümkün olmuştur (Kültür ve Turizm Bakanlığı Bilgi Sistemleri Dairesi Başkanlığı, 2004). Türkiye'de Güzel Sanatlar Eğitimi Özel Uzmanlık Komisyonu'nun kurulması, bu komisyon tarafından doğrudan yazılan hiçbir belge bulunmamasına rağmen,

önemli bir gelişmedir. 1992 yılında MEB Eğitim ve Disiplin Direktörlüğü “İlköğretim Eğitim-Sanat Eğitimi Müfredatı”nı tasarlamıştır. Bu müfredatta, sanat eğitimine olan gereksinim ile ilkeleri ve değerlendirmelerinin uygulanması açıklanmasına rağmen, sanat derslerinin nasıl öğretileceği ve değerlendirileceği hakkında çok az bilgi yer almaktadır (Alakuş, 2003). 1926’da ilkokul 1-3.sınıflarda 4 saat, 4. ve 5. sınıflarda 2 saat olarak verilen sanat dersleri; 1975 yılında bu öğretim kademeleri için sırasıyla 1 ve 2 saate düşmüş, 2007 yılında aynı kademeler için sırasıyla 2 ve 1 saat verilmesinin yanı sıra ortaokul 6-8. Sınıflara da 1 saat verilmeye başlanmıştır; 2014 yılında ise ilkokul 1-4.sınıflar için ve ortaokul 5-8 sınıflar için 1’er saat şeklinde uygulanmaya başlanmıştır (Fer, 2005, s. 104; Kurtuluş, 2002; MEB, 2014a; MEB, 2014b). Dolayısıyla azaltılmış ders saatleri ve sanat derslerine seçmeli seçeneğinin tanıtılması, Türk eğitim sisteminde sanat eğitiminin artık bir öncelik olmadığına bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Türk eğitim sisteminde daha önce çocuklar için zorunlu eğitim sekiz yılken ilköğretimin ilk üç yılında, görsel sanatlar sınıf öğretmenleri tarafından öğretilmiş ve sanat uzmanları 4. sınıftan itibaren ders vermeye başlamışlardır. 2014 yılında 4+4+4 yeni eğitim sisteminin tanıtımıyla birlikte, sınıf öğretmenlerinin sanatı öğretmek için sahip oldukları süre 3 yıldan 4’e çıkmıştır. Kuşkusuz, eğitimde söz sahibi olan yetkililerin sanat alanına bakış açıları ve eğitim değerleri, sanat eğitiminde önemli rol oynamaktadır ancak Türk eğitimcileri veya Türk toplumu içinde sanat eğitimine olan ilgi belirgin değildir (Özsoy, 2012). Bu da tüm kademelere ilişkin müfredatta sanat derslerine verilen yere ve öneme doğrudan yansımaktadır. Toplumun sanat hakkında eğitilmesi gerekmektedir. Böylece estetik ve sanatsal bir anlayış yaratmanın yanı sıra sanat eğitiminin önemine ilişkin bir farkındalık yaratabilmek de mümkün olabilir.

2.13.1. Görsel sanatlar eğitimine genel bakış

Sanat eğitimi, öğrencinin bir esere verdiği tepki düzeyiyle belirlenen estetik gelişim düzeyini ortaya koymaktadır (Kumral ve Buyurgan, 2012). Ancak bu gelişim düzeyine ulaşmak birçok olumsuzluğu, öğrenci lehine aşmak demektir. Öğrencilerde farklı yeteneklerin ortaya çıkarılmasını ve kendilerine güven duymalarının sağlanması beklenen Görsel Sanatlar Dersi, 2010 yılından itibaren liselerde seçmeli olarak bir saate indirilmiştir (Buyurgan ve Buyurgan, 2012). 2017-2018 Eğitim

Öğretim Yılı'nda yalnızca 9. Sınıflarda program değişikliğiyle beraber haftada iki saate çıkarılmış, bu durum 10, 11 ve 12. Sınıfları 2018-2019 Eğitim-Öğretim Yılı'ndan itibaren kapsama alması planlanmıştır. MEB'in 2018 yılı Ortaöğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programına Göre:

Öğrenme öğretme süreci öğrenci için anlamlı ve bütünleştirici olmalıdır.

1) Öğrenme öğretme sürecinin anlamlı olabilmesi için, öğrencilerin bireysel farklılıkları (ilgi, öğrenme ihtiyacı, hazır bulunuşluk düzeyi, öğrenme stili vb.) tespit edilmeli, öğretim yöntem ve teknikleri belirlenirken bu farklılıklar göz önünde bulundurulmalıdır.

2) Anlamlı bir öğrenme için edinilen yeni bilgilerin günlük hayatta karşılığını bulması önemlidir. Bu bakımdan öğrencilerin öğrendiklerini çeşitli hayat durumlarında ve farklı disiplin alanlarında nasıl kullanabileceklerini kavramalarını sağlayan etkinlik ve çalışmalar yapılandırılmalıdır. Bu, öğrencilerin öğrenmeye karşı olumlu tutum geliştirmelerine ve hayat boyu araştıran ve öğrenen olmalarına katkı sağlayacak, öğrenmeyi daha anlamlı ve kalıcı hâle getirecektir.

3) Öğrencilerin yeni edindikleri bilgi ve becerileri önceki öğrenmeleri ile ilişkilendirmelerine imkân veren etkinlik ve çalışmalar tasarlanmalı ve uygulanmalıdır. Kullanılan öğrenme etkinlikleriyle öğrencilerin önceki öğrenmeleri geliştirilmeli, yanlış öğrenmeler düzeltilmeli, ilgileri çekilmeli ve öğrenciler sınıf içinde ve dışında anlamlı uygulamalar yapmaları için teşvik edilmelidir (MEB, 2018, s. 5).

Buradan anlaşılacağı üzere sanat eğitimi öğrenci odaklı, hayata hazırlayıcı ve değerler eğitimi kapsayacak şekilde getirilmiştir.

Buyurgan ve Buyurgan'a (2012) göre amaca uygun ve nitelikli bir sanat eğitimi; sanat eğitiminin varlığının ve öneminin farkında olan bir bakış açısı, çağın değişen ve gelişen şartlarına göre kendini yenileyen bir müfredat (öğretim) programı, nitelikli sanat eğitimcisi, yeterli ders saati ve amaca uygun fiziki donanım ve araç-gereç ile gerçekleşir.

Kumral ve Buyurgan'a (2012) göre, sanat ve estetik eğitiminde öğrencilerin sınıf ve yaş özellikleriyle birlikte, her öğrencide farklı olabilen gelişim düzeyini dikkate almak, öğretmenin önemli görevlerindedir (Kumral ve Buyurgan, 2012). Nitelikli bir sanat eğitiminin, öncelikle nitelikli bir sanat eğitimcisine ihtiyacı bulunmaktadır. Kumral ve Buyurgan (2012), "Sanat Eğitimi Öğrencilerinin Estetik Gelişimi İçin Öneriler" adlı araştırmalarında, öğretmenlerin sınıf yaklaşımlarını belirleyen eğitim anlayışlarında öncelikli olarak, öğrencilerin gelişim ve kişisel özelliklerini dikkate alarak tümüne ulaşma düşüncesinin ilk sırada yer aldığını ve çağdaş bakış açısına sahip olduklarını tespit etmişlerdir. Lise çağı öğrencileri ergenliğin sonlarına yaklaşmış oldukları için, estetik yönden eleştiri yapmaya uygun yaşadıkları. Bu yaştaki öğrencileri estetik duyum yönünden üst katmanlara taşımak, kimlik oluşumlarına katkıda bulunmak, aslında toplumun geleceğini biçimlendirmek olup sanat eğitimcisine önemli iş düşmektedir. Görünen o ki, sanat eğitimcisinin öğrencilerle birebir iletişim kurması, öğrencileri kişisel özelliklerinin farkında olması gerekmektedir. Yine aynı çalışmada, öğretmenin görevinin, öğrencilerin merkeze alınması, fikirlerinin önemsenmesi ve hepsine ulaşılması olarak belirlenmiştir.

Tüm eğitim alanlarında olduğu gibi GSD'de de sistem yaklaşımı ele alınmaktadır. Öğrencilerle yüz yüze olan öğretmenin, sistemin en önem unsuru olup, öğrencilere yaklaşımı, kurduğu iletişim ve oluşturduğu sınıf iklimi oldukça önemlidir. Sanat eğitimcisi, öğrencilerine disiplini, bakmak görmek kavramlarını, yeni sentezlere ulaşabilme öz güvenini verebilmelidir (Buyurgan ve Buyurgan, 2012).

Kumral ve Buyurgan (2012), ankete katılan öğretmenler öğrencileri güdülemek amacıyla görsel materyaller geliştirmek, bilgisayar, tepegöz, slayt kullanma gerektiğini belirtmişlerdir. Bununla beraber, okulun ve şehrin dokusundan faydalanma ve müze bilincinin geliştirilmesini gerekli görmüşlerdir. Bunların yanısıra öğretmen, bilgi ve uygulama bakımlarından sürekli kendini geliştirmeli, duruma göre alternatifler üretmelidir. Dahası GSD öğretmeni üniversitelerden konuşmacı ve sanatçıları okula davet ederek öğrencilerle diyaloga girmelerini sağlamalıdır.

Sanat eğitiminde tekniğe uygun malzemelerin ve atölyelerin önemi bilinmektedir. Ancak özellikle uygulama aşamasında amaca uygun ve donanımlı atölyeler oluşturulmalıdır (Buyurgan ve Buyurgan, 2012).

Bütün bu çalışmalar esnasında öğretmen ve öğrencilerin, kendilerine destek olacak okul idaresi ve okul aile birliğine ihtiyacı bulunmaktadır. Bu unsurlar öğretmen ve öğrencilere tek tek değer vermeli, ders adına yaptıklarını takdir etmeli ve bunu en doğru şekilde göstermelidirler (Kumral ve Buyurgan, 2012). İdareler, yarışmalar sonucu okula gelecek dereceleri, asıl eğitimden üstün görmemelidirler.

Dersin yöntemlerine bakacak olursak, yapılandırmacı bir yaklaşımla, öğretmenlerin derste kullanacağı yöntemlerden en önemlileri drama, müze, sanal müze, beyin fırtınası, anlatma, örnekleme gibi yöntemler olup, kentin dokusunu da içeriğe dahil etmek, sanat eğitiminin önemli disiplinlerinden olan estetik ve estetik beğeni düzeyini artırıcı unsurlardandır. Yöntemler durumlara ve şartlara göre değişebilir ve tek doğru olarak kabul edilmiş standart öğretim yöntemi yoktur (Kumral ve Buyurgan, 2012). Buyurgan ve Buyurgan'a (2012) göre, öğretim programı, öğrencinin sorumluluk aldığı, aktif katılım sağladığı, proje üzerinde grupta diyalog kurarak çalışabildiği bir program olmalıdır. Bunun sonunda algısı gelişmiş, yorum yapabilen, çözüm üretebilen bireyler olarak yetiştirmeleri hedeflenmelidir (Buyurgan ve Buyurgan, 2012).

Nitelikli bir sanat eğitiminde en önemli etkenlerden biri süredir. Sanat eğitiminin birçok disiplinin bir arada aktif olduğu bir eğitim alanı olduğu düşünülürse, teorik bilgi sonrası uygulamanın yapılabilmesi, aceleye gelmemesi için yeterli zamana ihtiyaç vardır (Buyurgan ve Buyurgan, 2012). Öğrencilerin yoklamalarının alınması, malzemelerin çıkarılması gibi süreçler de düşünülürse haftada bir ders saatinin yetersizliği zaten aşıkardır.

2.13.2. Günümüzde liselerde uygulanan görsel sanatlar derslerinin estetik beğeni açısından incelenmesi

İnsanlık tarihi kadar eski olan sanat, günümüzde olduğu gibi gelecekte de varlığını devam ettirecektir. Sanat eğitimi alanında öğrencilere kazandırılmak istenen

estetik duyum ve kendini doğru ifade etme, bulunduğu çevreyi güzelleştirme isteğinin yolu, GSD'den geçmektedir. Ancak sana eğitiminin paydaşları olan ve iletişim halinde olmaları gereken öğretmen, öğrenci, okul idaresi ve velilerin ders üzerinde yeterli yaptırımlarının olmaması bir boşluk yaratmaktadır (Başbuğ ve Başbuğ, 2016).

Okul idareleri ve velilerden daha ziyade, öğrencilerin dersi gerekli ve çekici bulmaları, yalnızca dinlendiği, boş vakit değerlendirdiği bir ders değil, kendini ifade etmesini ve arkadaşlarıyla diyalog içinde olmasını gerektiren, sonuçta da bir ürün ortaya koyabildiği bir ders olmasından kaynaklandığı düşünülebilir. Öğrencinin dersin bilimsel yönüyle ilgilenen, araştırmacı bir konuma getirilerek sanatsal öge ve ilkeleri öğrenmesine çalışılmalıdır (Başbuğ ve Başbuğ, 2016). Hayal gücünün doruk noktasında olduğu ilkökul çağında, dersin öğretmen merkezli ve branş dışı öğretmenler tarafından işlenmesi veya sınıf öğretmenin ders saatini, diğer dersleri desteklemek amacıyla kullanması öğrencilerin uzaklaşmasına sebep olabilmektedir. Oysa yaratıcılık hayatın her alanında gerekli bir etmendir. San'a (2008) göre, yaratıcılık sadece sanatsal sürece ilişkin bir yetenek değildir, hayatın her evre ve alanında görülebilen ana unsurlardandır.

Öğretmenler açısından bakıldığında materyal hazırlamada, teknolojinin kullanımının zaman ve mekân olarak uygun olmaması ve okul aile birliği ve okul idarelerinin teknoloji konusunda destek sağlayamaması önemli görülen olumsuz etmenlerdendir (Başbuğ ve Başbuğ, 2016). Okul idarelerinin, çoğunlukla yarışmalara odaklanma isteği, öğrencide isteksizlik yaratmakta ve özellikle sakin öğrencilere ket vurduğu görülmektedir.

Başbuğ ve Başbuğ'a (2016) göre, ayrıca liselere girişte yapılan sınavların öğrenci ve velilerde yarattığı, kaygı neticesinde sanat eğitiminin, eğitime yeterince dahil edilememesi de önemli bir handikaptır. Öğrencilerin ders ile ilgili görüşleri alındığında, sınıfın kalabalık oluşu, diğer ders öğretmenlerinin, GSD ile koordineli çalışmadıklarını düşündükleri görülmektedir.

Ders saatlerinin haftada bir saat oluşu, öğretim programı dikkate alındığında, GSD'ni daha da zora sokup, âtıl bir duruma getirmiştir. Ancak 2017-2018 Eğitim-

Öğretim yılında MEB tarafından, 9. Sınıflarda iki ders saati üzerinden ders öğretmen ve öğrenciler için rahat ve verimli bir atmosfer yaratmıştır. GSD çok alanlı bir eğitim olup, sanat eleştirisi, sanat tarihi, uygulama ve estetik alanlarından yeterince yararlanılabilmesi için ders süresi uzatılmalıdır (Tarlakazan, 2010). Nitekim 2018-2019 Eğitim-Öğretim yılından itibaren tüm sınıflarda ders iki saate çıkarılmıştır.

2.13.3. Estetik eğitimi

Estetik eğitimi sanat eğitiminin temelidir (Özalp, 2016). Estetik eğitimi ile(/sonucunda) bireylerde estetik yargıları (beğenileri) şekil almaktadır. Estetik beğeniler bir yandan sanat ve sanat yapıtını belirlerken, bir yandan da onu (sanatı) tüketenlerin beğeni ve beğenisizlik koşullarını oluşturmaktadır (Demir, 2009; Mamur, 2012). Toplum bireylerden oluşmaktadır. Toplum bireyelerine verilecek sanat ve estetik eğitimi ile beğeni düzeyleri yükseltilebilmektedir. Ortaöğretim okullarında öğrencilere okutulan GSD dersi bu bakımdan çok önemlidir.

Estetik eğitimi üzerine bir başka düşünür Rudolf Steiner'dir (1861-1925). Estetik gelişim için 0-7 yaş arasının önemini vurgulayan Steiner (1965) okullarda çocukların doğuştan gelen estetik potansiyellerini, yaşam güzelliğini daha iyi anlayabilmeleri bakımından sanat odaklı eğitim-öğretim müfredatı önerir (akt. Özbal, 2017).

İlkokul ve ortaokullarda öğrencilerin gördüğü GSD Dersinin genel ve özel amaçları arasında onların sanat eserlerini basitten karmaşığa doğru eser eleştirisi yöntemine (tanımlama, çözümlene, yorumlama ve yargı) göre incelemeleri, görsel sanatlar alanıyla ilgili kavramları ve sanat eserlerinin oluşturulma süreci hakkında öğrendikleri bilgileri sanat eseri analizinde kullanmaları, sanat eserlerini incelediklerinde sanatın anlamı ve değeri konusunda bir yargıya varmaları, sanata ve sanatçıya saygı duymayı öğrenmeleri, görsel sanat alanındaki etik kuralları bilmeleri, görsel okuryazarlık, algı ve estetik bilincine sahip olmaları, görsel sanatlar alanındaki temel kavram ve uygulamalar konusunda bilgi, beceri ve anlayışa sahip olmaları, görsel sanatlar ile ilgili tartışmalara etkin olarak katılan ve bu tartışmaları değerlendiren, görsel sanatların doğası ve kökenini inceleyen, değerini sorgulayan ve sanat alanında etik davranış gösteren bireyler olarak yetiştirilmeleri de vardır (MEB,

2018). GSD Dersi ile 9. sınıf öğrencilerinde elde edilmek istenilen öğrenci kazanımları arasında şunlar vardır;

- Öğrenci görsel sanatlar dersinin anlam ve önemi kavrar.
- Sanatın doğuşunu ve gelişimini açıklar.
- Güzel sanatları farklı yaklaşımlara göre sınıflandırır.
- Sanatın tanımını bilerek toplum için önemini açıklar.
- Sanatın evrensel bir iletişim aracı olduğunu fark eder.
- Görsel Sanatların özelliklerini açıklar.
- Görsel Sanatlar alanındaki meslekleri tanıır.
- Sanat eserinin niteliklerini açıklar.
- Sanat eserlerinde yer alan unsurları açıklar.
- Sanatsal düzenleme öğelerini ve ilkelerini görsel sanat eserleri üzerinde açıklar.
- Sanat eserini yorumlar.
- İncelediği sanat eseri hakkında estetik yargıya varır.

GSD Dersi ile 10. sınıf öğrencilerinde elde edilmek istenilen öğrenci kazanımları arasında şunlar vardır:

- İslamiyet'ten önce Türk resim sanatının gelişimini özetler.
- Osmanlı Dönemindeki Türk resim sanatının gelişimini özetler.
- Osmanlı Dönemi Türk ressamlarından ve bu ressamların eserlerinden örnekler gösterir.
- Çağdaş Türk resim sanatının özelliklerini açıklar.

- Çağdaş Türk ressamlarını ve eserlerini tanır.
- Pastel boya tekniğini kullanan sanatçıları ve eserlerini tanır.
- Pastel boya tekniğini resim çalışmalarında kullanır.
- Sulu boya tekniğini kullanan sanatçıları ve eserlerini tanır.
- Sulu boya tekniğini resim çalışmalarında kullanır.
- Guvaş boya tekniği ile çalışan sanatçıları ve eserlerini tanır.
- Guvaş boya tekniğini resim çalışmalarında kullanır.
- Kolaj tekniği ile çalışan sanatçıları ve eserlerini tanır.
- Kolaj tekniğini resim çalışmalarında kullanır.
- Resim çalışmalarında sanatsal düzenleme ilkelerini kullanır.

GSD Dersi ile 11. sınıf öğrencilerinde elde edilmek istenilen öğrenci kazanımları arasında şunlar vardır:

- Orta çağ Avrupa resim sanatının gelişimini özetler.
- Rönesans resim sanatının gelişimini özetler.
- Rönesans ressamlarını ve eserlerini tanır.
- Barok resim sanatının gelişimini özetler.
- Barok ressamları ve eserlerini tanır.
- Çağdaş sanat akımlarının ortaya çıkış nedenlerini analiz eder.
- Çağdaş sanat akımlarının özelliklerini örneklerle açıklar.
- Çağdaş sanat akımlarının temsilcilerini tanır.

- Özgün baskı resim tekniklerini tanır.
- Özgün baskı resim tekniklerini uygulayan sanatçıları ve eserlerini tanır.
- Özgün baskı resim teknikleri ile yapılan çalışmaları, diğer resim tekniklerinden ayırt eder.
- Özgün baskı resim çalışmalarında sanatsal düzenleme ilkelerini uygular.
- Seçilen baskı tekniklerini uygular.
- Yağlı boya ve akrilik boya resim tekniğinin özelliklerini sanat eserlerinden örneklerle açıklar.
- Yağlı boya ve akrilik boya resim tekniğinde kullanılan araç-gereçleri tanır.
- Çalışmalarında yağlı boya /akrilik boya tekniğini uygular.
- Yağlı boya/akrilik boya resim çalışmalarında sanatsal düzenleme ilkelerini kullanır.

GSD Dersi ile 12. sınıf öğrencilerinde elde edilmek istenilen öğrenci kazanımları arasında şunlar vardır:

- Çağdaş sanat akımlarının ortaya çıkış nedenlerini açıklar.
- Çağdaş sanat akımlarının özelliklerini açıklar.
- Çağdaş sanat akımlarının temsilcilerini tanır.
- Resim çalışmalarında sanatsal düzenleme ilkelerini uygular.
- Seçtiği bir çağdaş sanat akımından yola çıkarak özgün bir çalışma yapar.

GSD Dersi ile öğrencilerin yaratıcılık, eleştirel düşünme ve estetik bakış açıları geliştirilmekte, seçici olmaları ve özgün düşünebilmeleri sağlanıp geliştirilmekte, sanat eserlerinin anlamını ve değerini bilmeleri, eserlerde güzel ile çirkini (dolayısıyla estetik olan ile olmayanı) ayırt edebilmeleri ve kendiliğinden güzele

yönelip uygulamaları ile kendi yaşamlarında güzelin yerleştirilmesi sağlanmaktadır. Böylece okullarda verilen GSD dersinin önemi artmaktadır. Bu eğitimde; estetik farkındalık olarak da tanımlanan doğal ve yapay çevredeki ayrıntıları fark edebilme becerisi, çocukların ayrıntılar üzerinde çalışmaya yönlendirilmesiyle kazandırılmaktadır. Bireysel özgürlüğü içinde barındıran estetik eğitim; inancın, yaratıcılığın, tasarımın, kişisel deneyimlerin ve anlatımsal değerlerin geliştirilmesini sağlar. Sanatsal tasarım aşamasının da en önemli bileşenlerinden olan estetik eğitim; niteliğe yönelik ilişkileri tanır. Tanımlamada; yapmaya, görmeye, algılamaya, estetik açıdan duyarlı olmaya, ürünü tanımlamaya, öğrenmeye ve değerlendirmeye yönelik süreçte evreleri meydana getirir. Böylece yaşamın algılanması ve aktarılmasına yönelik yetiler gelişerek yaratıcı gücün estetik bir biçimde anlatabilmesi mümkün kılınır. Çocuğun ayrıntıları görmesini, önceleri dikkatini cezbetmeyen biçimlerin farkına varmasını sağlayan ‘sanat eleştirisi disiplini’ ile ona kazandırılan estetik algı ve beğeni sayesinde çocuğun içinde bulunduğu biçim dünyasının şekillendirilmesi sağlanır (Gültekin, 2011).

Parsons’a göre estetik gelişimin ilk aşaması favorizm yani hoşlanma; ikinci aşaması güzellik, gerçekçilik ve beceri ister. Üçüncü aşama; kendini vurgulama (expression), yaratıcılık, orijinalliktir. Gerçek duygular bu aşamada önemlidir. Dördüncü aşamada ise resimlerini yapanlar kendi öznel düşüncelerini birbirleriyle paylaşarak sanat alanında kendi bireysel gelişmelerini sağlarlar. Bu aşamada sanat çalışması bireysel bir deneyim değil, sosyal bir çalışmadır. Beşinci aşama ise kişinin kendi eserini kendisinin yargılamasıdır. Bu aşamada kişinin kendisini ne kadar geliştirdiği çok önemlidir (Wenchun-Kazuhiro, 2002; akt. Gökay ve Demir, 2006).

Beşinci aşama, sanat eğitimi almış, yetkin kişilerce ulaşılabilen, üst düzey sanatsal, estetik bilinç ve yargı gerektirir. Estetik değer, ancak yetkin bir estetik algı tarafından kavranabilir (Tunalı, 2017).

Yukarıda açıklandığı gibi GSD dersi öğrencide çok önemli kazanımları sağlamaktadır. Öğrencilerin gerçek sanat eseri ile kitsch olanı ayırt edebilmeleri önem taşımaktadır. GSD Dersi bunu da sağlamaya çalışmaktadır.

2.13.4. Estetik eğitimine sistem yaklaşımı

Sanat ve estetik eğitiminin öğrencilere doğru ve anlamlı bir şekilde verilebilmesi ve kalıcı olabilmesi için birçok faktörün birlikte sürekli etkileşim halinde aktif kılınması gerekir.

Baykal (2008), eğitim programlarına sistem yaklaşımıyla bakar ve bunu bileşenlerine ayırır:

- 1) Öğrenme ve öğretim ortamları
- 2) Okulun toplumsal dokusu
- 3) Öğretim donanımları
- 4) Öğretmen
- 5) Süreç ve yöntemler

Öğrenme ve öğretim ortamları ve resim atölyeleri; ışık, düzen, hijyen ve öğrenci mevcudu ile sanat eğitimini maddi manevi olarak destekleyecek toplumsal doku bakımından önemlidir. Vazgeçilmez unsur olan öğretmene kendini geliştirmesi için destek olunmasının, Görsel Sanatlar Dersi'nin kendi yöntemlerinin yanında, oyun, eğlence, gezi, müze, sergi ziyareti gibi yöntemlere başvurulmasının dersin etkisini artıracığı düşünülmektedir. Yöntemler, Görsel Sanatlar Dersi'nin amaçlarına uygun olarak belirlenmelidir (Baykal, 2008).

Bütün bu bileşenler, tüm eğitim sisteminde olduğu gibi görsel sanatlar ve estetik eğitiminde de gerek şartlardır. Bunlar sanat eğitimi sürecinde dikkate alınması gereken, doğru ve etkili bir öğretim programının temel yapı taşlarıdır.

2.14 Ulusal ve Uluslararası Çalışmalar

Literatürde ilk ve ortaöğretimdeki Görsel Sanatlar Ders programı hakkındaki görüşlerine dair yapılan ulusal çalışmalarda aynı zamanda görsel sanatlar eğitiminin öğrencilerin estetik beğenilerine etkisine ilişkin sonuçların da ele alındığı görülmektedir. Bu bölümde bu konudaki ulusal çalışmalar ile yine görsel sanatlar eğitiminin öğrencilerin estetik beğenilerine etkisine yönelik olarak yapılan uluslararası çalışmalara yer verilecektir.

2.14.1. Ulusal çalışmalar

Özcan (2017), “Görsel Sanatlar (1-8. Sınıflar) Dersi Programına Yönelik Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Görüş ve Çözüm Önerileri” adlı yüksek lisans çalışmasında Konya İlinde görev yapan 23 Görsel Sanatlar Dersi Öğretmeni ile tarama modelinde, yarı yapılandırılmış görüşme ile nitel bir araştırma gerçekleştirmiştir. Özcan (2017), 2013 yılında yürürlüğe giren ilkokul ve ortaokul Görsel Sanatlar Dersi Programının sanat tarihi, sanat eleştirisi, estetik ve uygulamadan oluşan disiplinlerarası sanat eğitime odaklanıldığını belirtmiştir, program öğrencilerin hayal gücü ve çizme yeteneklerini geliştirmeyle birlikte estetik duyarlılıklarına da katkı sağladığı gibi, çevreye duyarlı, yaratıcılık, özgüven gibi özellikleri de artırıcı nitelikte olduğunu vurgulamıştır. Çalışmada öğretmenlerin programla ilgili yeterince bilgi sahibi olmadıkları için, hizmetiçi seminerleri önerilmektedir. Hatta öğretmen yetiştiren kurumların da yapılan program değişikliklerinden haberdar edilmesi gerektiği düşünülmektedir. Sanat tarihi, sanat eleştirisi, estetik ve uygulama alanlarını kapsayacak şekilde, soru ve oyun bölümleri olan küçük kitapların okullara sağlanması önerilmektedir.

Özbal (2017), “Estetik Eğitim” adlı, teorik olarak ele aldığı yüksek lisans çalışmasında öneriler bölümünde, öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarının estetik eğitimi, ders ve uygulamalı olarak öğrencilerine uygulamalı olarak vererek, bu bilinçte öğretmen yetiştirilmesinin faydalı olacağını önermiştir. Ayrıca sanat eğitiminin, estetik eğitimin önemli bir kaynağı olması sebebiyle, insanın hayat ile estetik bağının oluşması için sanatsal etkinliklerin küçük yaştan itibaren çocuklara verilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Canikoğlu (2016), “Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programındaki Görsel İletişim-Biçimlendirme Öğrenme Alanının Uygulanmasında Ortaokul Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Görüşleri” adlı yüksek lisans tezinde, Ankara İli Elmadağ İlçesi’ndeki devlet okullarında görev yapmakta olan 6’sı erkek, 4’ü kadın olmak üzere 10 öğretmenle çalışmıştır. Öğretmenlerin tamamına yakını yenilenen Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programına ilişkin olarak olumlu görüş bildirmişlerdir. Yeni programı, daha kapsamlı ve ayrıntılı olması ve sadece uygulama değil, sanatı farklı boyutlarda ele alması bakımından olumlu görmüşlerdir. Araştırmada öğretmenlerin,

yeni programın öğrencilerin kişisel gelişimlerinde, sanata bakış açılarında, çok boyutlu düşüncelerinde, eleştirel bakış ve yorum yapabilmelerinde, kendini ifade edebilmelerinde faydalı buldukları ortaya çıkmıştır. Öğretmenler estetik eğitiminin, estetik duygusu gelişmiş, nitelikli ve zevk sahibi kişi ve toplumsal yapı için faydalı ve gerekli olduğunun altını çizmişlerdir. Görsel iletişim-biçimlendirme öğrenme alanında karşılaşılan sorunların çözümüne yönelik olarak öğretmenlerin büyük bir kısmı, öğretmenlerin değişen program hakkında eğitim görmesi gerektiğini önermişlerdir. Ayrıca müze ve sergilere gezi düzenlenmesinin kolaylaştırılması, ders saatlerinin artırılması, sınıf öğretmenleri de düşünülerek daha açıklayıcı program hazırlanması, sınıf mevcudunun azaltılması, atölye ve okul ortamının estetik düzenlenmesi, velilerin bilinçlendirilmesi, TEOG gibi sınavlarda sanat kültürüne yönelik soruların bulunması önerilmiştir.

Fidan (2013), “İlköğretim İkinci Kademe Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Öğrenme Alanlarının Öğretme-Öğrenme Süreçlerine Yansıma Düzeyine İlişkin Öğretmen Görüşleri” adlı yüksek lisans tez çalışmasında 2010-2011 eğitim-öğretim yılında Bursa İli Nilüfer, Osmangazi, Yıldırım İlçeleri’nde görev yapan 75 Görsel Sanatlar Dersi Öğretmenine uyguladığı anket sonucu, çizgisel, lekese, renkli çalışmalara büyük oranda yer verilmesi sonucu önemli bir sorun olmadığı görülmüştür. Ancak öğretmenlerin derslerde daha çok uygulamaya yöneldikleri, sanat tarihi, sanat eleştirisi ve estetik alanlarına yeterince eğilmedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Ertürk (2011), “İlköğretim 2. Kademe Görsel Sanatlar Eğitimi Dersi Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans tezinde 2009-2010 eğitim-öğretim yılında Bursa İli Merkez üç ilçeye bağlı 30 resmi ilköğretim okulunda anket ve görüşme soruları sonucunda elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin çoğu yapılandırmacı yaklaşımla hazırlanan yeni öğretim programını olumlu buldukları, ancak uygulamada, atölye eksikliği, ders saatlerinin azlığı ve öğrenci fazlalığından sıkıntı yaşadıklarını tespit etmiştir. Programa ilişkin olarak ise hizmetiçi eğitimlerin yetersiz ve uygulamaya dönük olmaması nedeniyle öğretmenler tarafından benimsenememesi, eski alışkanlıkların devam etmesi sonucunu ortaya çıkarmıştır. Bu doğrultuda hizmetiçi eğitimlerin fazlalaştırılarak akademisyenler

tarafından hem teorik hem uygulamalı olarak verilmesi, ders saatinin en az iki saat olması, öğrenci sayısının azaltılması, fiziki ortamların sanat içerikli kütüphane, sergi panoları, tıpkıbasım resimlerin asılı olduğu zenginleştirilmiş atölyeler önerilmiştir.

Pekdağ (2011), “İlköğretim Görsel Sanatlar Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans tezinde 2006-2007 eğitim-öğretim yılından itibaren ilköğretim okullarında uygulamaya konulan yapılandırmacı yaklaşımla, öğrenci merkezli eğitim modeline göre hazırlanan yeni Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programını irdemiştir. 2009-2010 eğitim-öğretim yılında Balıkesir İlinde ilköğretim 6. Sınıflar Görsel Sanatlar Dersi öğretmenlerinden oluşan 42 kişilik gruba dört bölümden oluşan sorular uygulamıştır. İlk bölümde demografik özellikler, ikinci bölümde kazanımlar, araç-gereçler, etkinlik örnekleri ve ölçme araçları ile ilgili 57 maddeyi 5’li Likert tipi derecelendirme ölçeğiyle sormuştur. Anketin üçüncü bölümünde programın zayıf ve güçlü yanları, karşılaşılan sorunlara ilişkin üç açık uçlu soru, dördüncü bölümde öğretmen görüş ve önerilerini almak için bir açık uçlu soru yönelmiştir. Sonuç olarak, katılımcı öğretmenlerin çoğunun kazanımlar, araç-gereçler, etkinlik örnekleri ve ölçme araçları yönlerinden programı olumlu bulduklarını görmüştür. Ancak “tamamen katılıyorum” derecelendirme seviyesini işaretlememişlerdir. Bu da 6. Sınıf Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında eksiklikler olduğunu düşündürmüştür. Öğretmenlerin, kazanımlar, araç-gereçler, etkinlik örnekleri ve ölçme araçları boyutları üzerine, mezun olunan yükseköğretim programı, hizmetiçi eğitime katılım durumu arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Ancak meslekteki hizmet yılı ile anlamlı farklılık göstermiştir. Tecrübesi az öğretmenlerin yapılandırmacı yaklaşımı daha hızlı benimsedikleri görülmüştür. Öğretmenler, 6. Sınıf öğretim programının güçlü yanlarını, programın uygulanmasının kolay olduğu, öğrencileri bilişsel, duyuşsal, psikomotor yönden geliştirdiği ve öğrenci merkezli olması olarak belirtmişlerdir. Öğretmenlerin önerileri, dersin seçmeli olması, ders saatlerinin artırılması, öğrenci sayısının azaltılması, notla değerlendirmenin kalkması, sınıf ortamına uygun konu seçilmesi, programın daha az yoğun olması, uygulama alanlarının geliştirilmesi, öğrenci çalışmalarının hala paylaşılması, devletin yetenekli öğrencilere destek olması, okulların araç-gereç ve görsel materyal ihtiyacının karşılanması, etkinlik örnekleri kitabı yazılması şeklinde belirtilmiştir.

Tarı (2011), “İlköğretim Okullarının 1. 2. 3. Sınıflarında Uygulanan Görsel Sanatlar Dersinin Öğretmen Görüşlerine Dayalı Olarak Değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans tezinde İstanbul İli Kadıköy İlçesi’ne bağlı resmi ve özel ilköğretim okullarında görev yapmakta olan 117 Görsel Sanatlar Dersi Öğretmeninden 32 soruluk anketle görüş almıştır. Araştırmanın sonucunda, Görsel Sanatlar Eğitimi Dersinde yeni uygulamaya konulan metotları tanımada, öğrencilerin yaratıcılık ve hayalgüçlerini geliştirmede, idari destek konusunda, hizmetiçi eğitime katılabilmeye, eğitim-öğretim yılı içerisinde müze ve sergileri takip edebilmede, araştırma, kitap ve dergileri izlemeye sınıf öğretmenleri ve sınıf öğretmenliği yapan branş öğretmenlerinin güçlük çektiği görülmüştür.

Deveci Danış (2007), “İlköğretim İkinci Kademe Görsel Sanatlar Eğitimi Estetik Beğenin Geliştirilmesinde Materyal Kullanımının Yeri, Önemi ve Uygulanması” adlı yüksek lisans çalışmasında, nicel veriler için öntest-sontest kontrol gruplu deneysel desen modeli, nitel veriler için gözlem ve doküman incelemesi modelini kullanmıştır. Adana İli Ziya Paşa İlköğretim Okulu 6. Sınıflardan düzey olarak birbirine denk 30’ar kişilik iki grup seçerek birine geleneksel yöntem, diğerine aktif öğrenme ve yapılandırmacı yaklaşıma dayalı, çok alanlı görsel sanatlar eğitimi yöntemi (ÇAGSEY) uygulayarak karşılaştırma yapmıştır. Nitel verilerin toplanmasında ders etkinlik formları, ders gözlem dökümleri ve uygulama sonucu öğrenci anketi yöntemi kullanılmıştır. 6 ders saati boyunca dersler her iki grupta da kasetçalar ile kaydedilmiş, kodlanarak gruplandırılmış ve kodlama anahtarı oluşturularak değerlendirilmiştir. Uygulama sonucu, estetik tutum geliştirmeye yönelik derse ilişkin olarak deney grubu öğrencilerinin görüşleri alınmış, kodlama yapılarak yüzdeleri alınıp değerlendirilmiştir. Sonuç olarak ÇAGSEY uygulamalarını içeren estetik konusunun öğretiminin, geleneksel öğretime göre daha fazla kalıcılık gösterdiği söylenebilmektedir. Öğrenci tutumlarına ilişkin gözlemlerden elde edilen bulgulara göre ise, öğrenciler aktif öğrenmeye dayalı öğretim uygulamalarından, kalıcı ve hoşlanarak öğrendikleri sonucu çıkarılabilmektedir.

Okan Akın (2006), “İlköğretim Görsel Sanatlar Eğitiminde Estetik Öğretimi” adlı doktora çalışmasında ilköğretim öğrencilerinin Görsel Sanatlar Dersinde estetik

beğeni ve tutumlarının geliştirilmesini amaçlayarak nitel ve nicel araştırma yöntemleriyle çalışmıştır. Çok Alanlı Görsel Sanatlar Eğitimi Yöntemi (ÇAGSEY), çalışmanın nicel boyutunda aktif öğrenme ve yapılandırmacı anlayış doğrultusunda, deney ve kontrol grupları oluşturarak başarı testi ve tutum ölçeği, nitel boyutunda ders etkinlik ve gözlem formları, uygulama sonucu öğrenci anketi ile toplamıştır. İlköğretim 6. Sınıf öğrencilerini random yoluyla atamıştır. Sonuç olarak, ÇAGSEY ve aktif öğrenme, yapılandırmacı yaklaşımın, geleneksel yöntemlere göre öğrencilerin estetik tutumlarını daha etkili biçimde geliştirdiği tespit edilmiş, Görsel Sanatlar Dersinde bu yöntemin kullanılması önerilmiştir.

2.14.2. Uluslararası çalışmalar

Bowen Greene, ve Kisida'nın (2014) 8-18 yaş arasındaki 3.811 öğrenciyle yaptığı çalışmada; görsel sanatlar kapsamında öğrencilerin sanat müzesine yarım günlük bir ziyaretle müzedeki temalar hakkında bilgilendirilmelerinin, duyuşsal ve öğrenmeye ilişkin becerileri üzerinde olumlu etkileri olduğu tespit edilmiştir. Bu araştırmanın sonuçlarına göre; müze gezilerinin öğrencilerin estetik beğeni düzeyleri üzerinde olumlu etkisinin olması beklenebilir.

Shih (2018) çalışmasında; sanat eğitimi ve estetik eğitiminin birbiriyle yakından ilişkili olduğunu; estetik beğeni ve algıyı geliştirmek için sanat eğitiminde özgüven, sabır ve eleştirel anlayış gibi kişilik özelliklerinin yanısıra yaratıcı hayal gücü ve ifade edebilme yeteneklerini geliştirmesi gerektiğini belirtmiştir. Buna göre estetik beğeni ve algılamayı geliştirmenin sanat eğitiminin önemli gerekliliklerinden biri olduğu düşünülebilir.

Haanstra'nın (1996) literatürde 1960-1990 yılları arasında yayınlanmış 69 çalışmayı (görsel-mekânsal yetenek ile ilgili 30 deneysel çalışma ve estetik algı ile ilgili 39 çalışma) gözden geçirdiği araştırmasında; sanat eğitiminin görsel-mekânsal yetenek üzerinde hiçbir etkisinin olmadığı, ancak estetik beğeni üzerine orta düzeyde bir etki yarattığı, daha düşük yaşlarda görsel-mekânsal yeteneklerin yüksek, estetik algısının ise düşük olduğu tespit edilmiştir. Bu araştırmanın sonuçlarına göre estetik algısının yaş ilerledikçe artacağı görülmektedir.

Nderu-Boddington'ın (2008) öğrencilerin sanat eğitimi ile ilgili deneyimleri, sanat eğitiminin akademik başarıları ve akademik hedefleri üzerindeki etkilerine ilişkin algılarını incelemek üzere yaptığı çalışmada; öğrencilerin yaşamlarının sanat eğitiminden olumlu etkilendiği ve öğretmenlerin sanat eğitiminin müfredata dahil edilmesini özendirme için kendi inançlarını ve öğretim uygulamalarını analiz ederken öğrencilerin gelişimlerine katkıda bulunabileceği tespit edilmiştir. Bu çalışmada elde edilen sonuçlara göre öğrencilere verilen sanat eğitiminin günlük yaşamlarına da olumlu etkide bulunduğu görülmekte, dolayısıyla öğrencilere verilen sanat eğitiminin süresindeki artışın bu olumlu etkiyi daha da arttıracığı düşünülebilir.

Ramdhani ve Ramsaroop'un (2015), öğretmenlerin eğitimde estetiğe yönelik yaklaşımlarının, öğrencilerde oluşturduğu algıları incelediği çalışmalarında; teknoloji destekli grup veya sınıf tartışmaları gibi estetik olarak zevkli ve ilgi çekici öğretim stratejilerinin, öğrencilerin derslerde öğretilen içerik bilgisini anlamalarına olumlu etkisi olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin okuldaki bu çok yönlü stratejilerin uygulanmasına ilişkin görüşleri; dersten önce, ders sırasında ve dersten sonra eleştirel olarak yansıtma yetenekleri açısından olumlu deneyimler kazandıklarını göstermiştir. Çalışmada; etkili öğretim için öğretmen adaylarının, uygulayıcılar olarak 'öğrenen kişinin çok boyutlu kültür dünyasını tam olarak dikkate almaları' gerektiğine inandığı saptanmış ve bu nedenle uygulamada estetiği içine alan çok boyutlu bir yaklaşım sergilemeleri gerektiği sonucuna varılmıştır. Bu araştırmanın sonuçlarına göre eğitimde estetik yaklaşımların, teknoloji destekli, zevkli ve ilgi çekici öğretim tekniklerinin eleştirel değerlendirme ve yansıtma yetenekleri üzerinde olumlu etkide bulunduğu görülmektedir.

Henson-Dacey'in (2015) lise görsel sanatlar öğrencilerinin yaratıcılık algıları üzerine yaptığı çalışmada; öğrencilerin kendi yaratıcılıkları anlayış biçimlerinin dört tema (etkiler, zihin yapısı, öz-yeterlikleri ve duygular) etrafında toplandığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin, yaratıcılık ve akış algılarına yansıtıkça, sanat yaratırkenki deneyimlerine ilişkin daha fazla farkındalık kazandıkları görülmüştür. Sanat eğitimcilerinin öğrencilerde bu anlayışları ortaya çıkarmasının, öğrencilerin yaratıcılıklarını teşvik edeceği gerek okul yaşamları gerekse toplumdaki yaşamlarını dönüştürmelerine yardımcı olacağı bildirilmiştir. Bu çalışmanın sonuçlarına göre

öğrencilerin kendi yaptıkları eserleri kendilerinin değerlendirmesine de izin verilmesi gerektiği, bu sayede öğrencilerde sanatsal yaratımları sırasında yaşadıkları deneyime ilişkin algılama ve farkındalık düzeylerinin olumlu yönde etkileneceği görülmektedir.

Baer'ın (2008), 6.sınıf öğrencileriyle ve yine 4 yıl sonra liseye geçen 230 öğrenciyle iki kez yaptığı çalışmada; yeni fikirlere açık, farklı bakış açıları olan ve estetik düzeyde karmaşık problemlerle bağlantı kurabilen öğrencilerin yaratıcılık ile güçlü bir ilişki içinde olduğunu, yaratıcılık performansı yönünden erkekler ve kadınlar arasında bir farklılık olmadığı ancak yaratıcı problem çözmenin estetik ve duygular kategorisiyle ilişkilendirildiğinde kadınların deneyime açıklık düzeyinin erkeklerinkine göre anlamlı derecede daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu araştırmanın sonuçlarına göre estetik ve duygusal yaratıcılığın kadınlarda daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha yüksek estetik beğeni düzeyine sahip olması beklenebilir.

Galda ve Cullinan (1993), öğrencilerin zihinsel görüntülerini destekleyen bir ortam yaratmanın, onlarda duyuşsal farkındalığı arttırma, temsil yeteneklerini keskinleştirme ve anlam kazandırmada gerekli olduğunu; öykü ve günlük tutmanın ve ayrıca görsel sanatlar ile müziği bu yazılara entegre etmenin yaratıcı düşünelere ilham verebileceğini; öğrencilerin duydukları, gördükleri ve hissettikleri şeylere yönelik algılarının daha yüksek olması nedeniyle öğrencilerin ürettikleri resim veya çizimlere ilişkin öğretmenler tarafından yapılacak yazılı analizlerin ve estetik değerlendirmelerin onların eleştirel yetenekler geliştirmelerine yardımcı olacağını bildirmiştir. Bu çalışmada elde edilen sonuçlara göre görsel sanatların, öğrencilerin zihnindeki imgelemeleri destekleyen ortamlar yaratmanın onlarda duyuşsal farkındalığı arttıracığı, dolayısıyla estetik beğeni düzeylerini arttırmalarına yardımcı olabileceği düşünülebilir.

Bölüm 3

Yöntem

3.1 Araştırma Modeli

Araştırma iki aşamalı olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın nitel aşamasında durum çalışması, nicel aşamasında ise tarama modeli kullanılmıştır.

Durum çalışması, sınırlı sayıdaki değişken incelemede belli kuralların izlenmesinden ziyade tek bir olay veya durumun derinlemesine incelemesinin yapıldığı çalışma modelidir (Davey ve Clearinghouse, 1991; Gökçek, 2009). Tarama modeli ise birden fazla değişken arasında aynı anda değişim gösterme durum ve düzeyinin belirlenmesinin amaçlandığı araştırma modelidir (Karasar, 2012).

3.2 Çalışma Grubu

Araştırmanın hem nitel hem de nicel çalışma grubunun oluşturulmasında, 'kolay ulaşılabilirlik örnekleme' yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaya hızlılık ve pratiklik kazandıran kolay ulaşılabilirlik yönteminde genelde kolayca ulaşılabilen ve tanıdık çalışma grupları sayesinde araştırmanın maliyeti düşürüldüğü gibi araştırmacı yönünden pratiklik ve kolaylık sağlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Araştırmanın nitel aşamasının çalışma grubunu, 2017-2018 Eğitim-Öğretim yılında İstanbul İli Beşiktaş (n=4), Beyoğlu (n=1), Beykoz (n=1), Arnavutköy (n=1) ve Beylikdüzü (n=1) ilçelerinde görev yapmakta olan görsel sanatlar öğretmenleri (n=8) oluşturmaktadır. Ankete, katılan GSD öğretmenlerinin 5'i bayan, 3'ü erkektir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin sosyo-demografik özelliklerine yönelik bulgular Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1

Öğretmenlerin Demografik Özellikleri

Demografik Özellik	Gruplar	n	%
Cinsiyet (N=8)	Kadın	5	62,50
	Erkek	3	37,50
Görev Yapmakta Olunan Okulun Bağlı Bulunduğu İlçe (N=8)	Beşiktaş	4	50,00
	Beykoz	1	12,50
	Arnavutköy	1	12,50
	Beyoğlu	1	12,50
	Beylikdüzü	1	12,50
Meslekî Kıdem (yıl) (N=8) (Ort.20,38±11,21 yıl)	5 yıl ve daha az	1	12,50
	6-10 yıl	1	12,50
	11-15 yıl	0	0,00
	16-19 yıl	2	25,00
	20 yıl ve üzeri	4	50,00
Bulunduğu Okuldaki Toplam Çalışma Süresi (yıl) (N=8) (Ort.8,38±7,66 yıl)	5 yıl ve daha az	4	50,00
	6-10 yıl	1	12,50
	11-15 yıl	1	12,50
	16-19 yıl	1	12,50
	20 yıl ve üzeri	1	12,50

Çalışmaya katılan 8 öğretmenin yüzde 62,50'si (n=5) kadın, yüzde 50,00'ı (n=3) Beşiktaş ilçesindeki bir okulda görev yapmakta, %50,00'ı (n=4) 20 yıl ve üzeri meslekî kıdeme sahip, %50,00'ı (n=4) ise bulunduğu okulda 5 yıl ve üzeri bir süredir çalışmaktadır (Tablo 1). Öğretmenlerin meslekî kıdem süresi ortalama 20,38±11,21 yıl, bulunduğu okuldaki toplam çalışma süresi ise ortalama 8,38±7,66 yıldır.

Araştırmanın nicel aşamasının çalışma grubunu ise 2017-2018 Eğitim-Öğretim yılında İstanbul ili Beşiktaş ilçesinde bulunan bir Anadolu Lisesi'nde öğrenim görmekte olan lise öğrencileri oluşturmaktadır. Ankete, İstanbul ili Beşiktaş ilçesinde bulunan bir Anadolu Lisesi'nde öğrenim görmekte olan 318 öğrenci katılmıştır. Bunlar arasından ankette her soruya aynı cevabı veren 7 öğrenci, boş kâğıt veren 4 öğrenci ve anket formunun birini doldurup, diğerini boş bırakan 2 öğrenci olmak üzere 12 öğrencinin yanıtları geçersiz sayılmıştır. Sonuç olarak 306 (191 kız, 115 erkek) adet geçerli anket elde edilmiştir. Katılımcıların 74'ü 9. sınıf, 66'sı 10. sınıf, 73'ü 11. sınıf, 93'ü 12. sınıf öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerine yönelik bulgular Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2

Öğrencilerin Demografik Özellikleri

Demografik Özellik	Gruplar	n	%
Cinsiyet	Kız	191	62,4
	Erkek	115	37,6
Yaş	14 yaş	11	3,6
	15 yaş	74	24,2
	16 yaş	70	22,9
	17 yaş	102	33,3
	18 yaş	49	16,0
Alan	TM	32	19,3
	Fen	134	80,7
Sanat dersi	Resim	156	51,0
	Müzik	150	49,0
Lise Sanat Dersi	Evet	181	77,7
	Hayır	52	22,3
Sınıf	9. sınıf	74	24,2
	10. sınıf	66	21,6
	11. sınıf	73	23,9
	12. sınıf	93	30,4
Sanata İlgi	Evet	186	60,8
	Hayır	120	39,2
Karne not ortalaması	50-59	1	0,3
	60-69	3	1,0
	70-84	89	29,1
	85-100	213	69,6

Çalışmaya katılan 306 öğrencinin yüzde 62,4'ü kız, yüzde 33,3'ü 17 yaşında, yüzde 43,8'i fen alanında eğitim görmekte, yüzde 51'i resim dersi almakta, yüzde 59,2'si lise öğrenimi boyunca aynı sanat dersi alan, yüzde 30,4'ü 12.ci sınıf, yüzde 60,8'i okul dışında sanat dersi alan (sanata ilgi duyan) ve yüzde 69,6'sı 85-100 puan not ortalamasına sahip (akademik başarı düzeyleri yüksek) öğrencilerdir.

3.3 Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Araştırmada kullanılan veri toplama araçları iki adettir. İlki öğrenciler için kullanılan 'Estetik Beğeni Anketi', diğer ise öğretmenler için kullanılan "Ortaöğretim GSD Öğretim Programı Üzerine Öğretmen Görüşme Formu"dur. Ayrıca araştırmacı tarafından hem öğrenciler hem de öğretmenler için Demografik Bilgi Formu hazırlanmıştır.

3.3.1 Ortaöğretim GSD öğretim programı üzerine öğretmen görüşme formu

Araştırmada öğretmenlere yönelik verilerin toplanmasında kullanılan veri toplama araçları iki kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda; öğretmenlerin demografik özellikleri belirlemek için 'Kişisel Bilgi Formu' (Ek A), öğretmenlerin Ortaöğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı üzerine görüşlerini belirlemek için ise 'Ortaöğretim GSD Öğretim Programı Üzerine Öğretmen Görüşme Formu' (Ek B) uygulanmıştır. Ayrıca öğretmenlere eski ve yeni programı değerlendirmelerinde kolaylık oluşturması için programlar gönderilmiştir.

Öğretmenlere yönelik 'Kişisel Bilgi Formu'nun ve 'Ortaöğretim GSD Öğretim Programı Üzerine Öğretmen Görüşme Formu'nun sorularının oluşturulmasında, konu ile ilgili yapılmış tezler ve bu tezlerde kullanılan soru ve anketlerin yanı sıra eski ve yeni GSD Ortaöğretim programlarından yararlanılmış ve tez danışmanının görüşlerine başvurulmuştur. Üç maddeden oluşan 'Kişisel Bilgi Formu'nda öğretmenlerin cinsiyet, mesleki kıdem ve görev yapmakta oldukları okulda kaç yıldır çalışıyor oldukları sorulmuştur. Kişisel Bilgi Formu'nda yer almamasına karşın öğretmenlerden şu an çalışmakta oldukları okulun bağlı bulunduğu ilçe adına ilişkin bilgi de alınmıştır. Altı maddeden oluşan 'Ortaöğretim GSD Öğretim Programı Üzerine Öğretmen Görüşme Formu'nda ise;

1) Eski (2010-2011) GSD ortaöğretim programında yer alan öğrenme alanlarının kapsamı ve süreleri,

2) Eski GSD dersi öğretim programının konu ve yöntemlerinin, öğrencilerin, sanat değeri taşıyan ve taşımayan eserleri ayırt edebilmelerinde etkili olan, estetik beğeni düzeylerini artırmasına yönelik kazanımlar,

3) Eski programı uygularken karşılaşılan problemler,

4) Yeni (2018-2019) ortaöğretim GSD programında yer alan, öğrenme alanları, konular ve bunlara ayrılan sürelerin, öğrencilerin estetik beğeni kazanım düzeylerine olası etkisi,

5) Estetik beğeniye geliştirmek açısından, iki programdan hangisinin daha etkili olduğuna yönelik öğretmen görüşleri ve

6) Lise düzeyinde GSD'nin eğitim-öğretim sürecinde daha etkili olabilmesi için öneriler alınması amaçlanmıştır.

3.3.2 Estetik beğeni anketi

Araştırmada öğrencilere yönelik verilerin toplanmasında kullanılan anket iki kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda; öğrencilerin demografik özellikleri belirlemek için 'Kişisel Bilgi Formu' (Ek C), eser ve görsellere karşı beğeni düzeyini belirlemek için ise 'Estetik Beğeni Anketi' (Ek D) uygulanmıştır. 'Kişisel Bilgi Formu'nun ve 'Estetik Beğeni Anketi'nin görsellerinin oluşturulmasında, konu ile ilgili yapılmış tezler ve bu tezlerde kullanılan soru ve anketlerden yararlanılmıştır. 'Kişisel Bilgi Formu'; yaş, cinsiyet, alan, lise sanat ders, lise öğrenimi boyunca aynı sanat dersini alıp almama, sınıf, sanat ilgisi (okul dışında sanat dersi alıp almadığı), karne-not ortalaması olmak üzere 8 sorudan oluşmaktadır.

'Estetik Beğeni Anketi'nde yansıtmacı, anlatımcı, biçimci, işlevsel sanat kuramlarına dayanan, dünya çapında kabul görmüş klasisist ve modern sanat eserlerinden oluşan 10 tane ve sanat eseri olma özelliği taşımayan, kitsch görsellerden oluşan 10 tane olmak üzere, toplam 20 resimden oluşmaktadır. Resimler seçilirken Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesinden bir öğretim üyesine danışılmış, örneğin Odd Nerdrum'un kitsch resimleri, öğrencilerin yaş seviyesine uygun olmamaları bakımından ankette kullanılmamıştır. Katılımcılara "Çok Beğendim", "Beğendim", "Kararsızım", "Beğenmedim", "Hiç Beğenmedim" seçeneklerinden oluşan 5'li Likert tipine göre resimleri beğeni dereceleri sorulmuştur. Bu resimlerden 1, 2, 4, 7, 8, 11, 12, 15, 17 ve 19 no'lu resimler Kitsch görsellerden (toplam 10 adet); diğerleri (3, 5, 6, 9, 10, 13, 14, 16, 18 ve 20 no'lu resimler) ise gerçek sanat eserlerinden (toplam 10 adet) oluşmaktadır. Öğrencilerin Kitsch görsellerine verdikleri yanıtlar ters çevrilerek puanlandırılmaktadır (1 puan→5 puan'a, 2 puan→4 puan'a, 4 puan→2 puan'a, 5 puan→1 puan'a dönüştürülmektedir). Öğrencilerin 20 resimden aldıkları puanlar toplanarak Estetik Beğeni Anketi'nden aldıkları toplam puanlar, yani öğrencilerin 100 üzerinden genel estetik beğeni düzeyleri hesaplanmaktadır. Dolayısıyla bu ankette elde edebilecekleri en düşük puan 20, en yüksek puan 100 olarak belirlenmiştir. Anketteki sanat eserleri, Edward Munch (Evening on Karl Johan Street), Honore Daumier (The third class carriage), Francisco Goya (3th May 1808), Ernst Ludwig Kirshner (A

Street in Berlin), Constable (Scene on a Navigable River), Paul Klee (R villa), Henry Matisse (Dance), Pablo Picasso (The sitting woman), Vincent van Gogh (Dr. Gachet) ve Vasily Kandinsky (Composition VII) adlı sanatçıların eserlerinden oluşmaktadır. Kitsch ve özelliksiz resimler, bazı piyasa resimleri (İsimsiz - Köy ev içi; İsimsiz – Natürmort; İsimsiz - Marilyn Monroe) ile Bob Rose- Cottage in winter, Aaron Miller (Stratus walk), Bruno Amadio (The crying child), Jeff Koons (Michael Jackson and bubbles), Yasumasa Morimura (İsimsiz), Lea Chassagne (Le paon) ve Thomas Kinkade'in (Winter) ürünlerinden oluşmaktadır. Estik Beğeni Anketi'nde kullanılan görsellerin anketteki sıralarına karşılık gelen eser ve sanatçı adlarına ilişkin bilgiler Ek E'de verilmiştir.

3.4 Veri Toplama Süreci

Öğretmenlere yönelik veriler, e-posta yoluyla kendilerine Word belgesi formatında gönderilen Kişisel Bilgi Formu' (Ek A) ve 'Ortaöğretim GSD Öğretim Programı Üzerine Öğretmen Görüşme Formu (Ek B)'nin içeriğinde öğretmenlerin verdikleri yazılı yanıtların yine e-posta yoluyla toplanmasıyla gerçekleştirilmiştir.

Öğrencilere yönelik verilerin toplanması ise sınıf ortamında anket uygulaması ile öğrencilere dağıtılan Kişisel Bilgi Formu (Ek C) ve Estetik Beğeni Anketi (Ek D)'nin öğrenciler tarafından doldurulması yoluyla gerçekleştirilmiştir. Anketlerin öğrencilere uygulanması süreci bizzat araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir.

3.5 Verilerin Analizi

Araştırmanın nitel boyutunda öğretmenlerin sorulara verdikleri cevaplar içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizinde, elde edilen veriler daha yakından incelenerek, bu verileri açıklayan kavram ve temalar biraraya getirilerek yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Öğretmenlerin yazılı olarak alınan görüşleri kodlanarak, öne çıkan temalar belirlenmiştir. Kodlar, katılımcıların kimlik bilgilerini gizli tutmak amacıyla takma ad kullanılarak, gerekli yerlerde doğrudan alıntılarla açıklanmıştır. Oluşturulan temalarda görüş sayısı dikkate alınmıştır.

Araştırmanın nicel aşamasındaki verilerin analizinde ise SPSS programı kullanılmış, veriler $p < 0,05$ anlamlılık düzeyinde analiz edilmiştir. Öğrencilere 10'u

gerçek sanat eseri ve 10'u kitsch (sanat eseri olmayan) olmak üzere toplam 20 eser gösterilerek beğeni düzeyleri ölçülmüştür. Bu amaçla 5'li likert tipi puanlandırma kullanılarak her bir öğrenci için bir estetik beğeni puanı elde edilmiştir.

Nicel analiz yöntemlerinden parametrik veya non-parametrik yöntemlerin hangisinin kullanılacağını belirlemek amacıyla Kolmogorov-Smirnov Normallik Testi uygulanmıştır (Tablo 10). Normallik varsayımının sağlandığı durumlarda, iki düzeyli değişkenlerde düzeyler arasında farklılık olup olmadığını belirlemek için parametrik bir test olan "Bağımsız İki Örneklem t Testi" kullanılmıştır. İki'den fazla düzeyli değişkenlerin düzeyleri arasında farklılık olup olmadığını belirlemek için normallik varsayımının sağlandığı durumlarda parametrik bir test olan 'Anova Varyans Analizi Testi' kullanılmıştır. Değişkenler arasında yer alan 'Lise sanat dersi', öğrencilerin Lise boyunca aynı sanat dersini alıp almadıklarına ilişkin bir soru olduğundan; 9. Sınıflar yani Lise 1 öğrencileri (n=74) için doldurulmamış, Lise 2 ve üzeri diğer öğrencilerden (n=232) yanıt alınmıştır. Bu nedenle Lise sanat dersine ilişkin yanıt sayısı (n=232) toplam örneklem sayısını vermemektedir. Benzer şekilde eski programı alan 232 öğrenci (10. 11. ve 12. sınıf öğrenciler) ile yeni programı alan 74 öğrenci (9. sınıf öğrencileri) sayısı birbirinden farklıdır. Bu nedenle de karşılaştırma tablolarında "eski veya yeni programı alma durumu"na ilişkin yanıt sayısı (n=166) toplam örneklem sayısını vermemektedir. Dolayısıyla karşılaştırmalarda bu gruplardaki öğrencilerin sayıları eşit olacak şekilde random yöntemiyle öğrencilerin belirlenmesi ve analizlerin eşit sayıda öğrenciye sahip gruplar arasında yapılması sağlanmıştır.

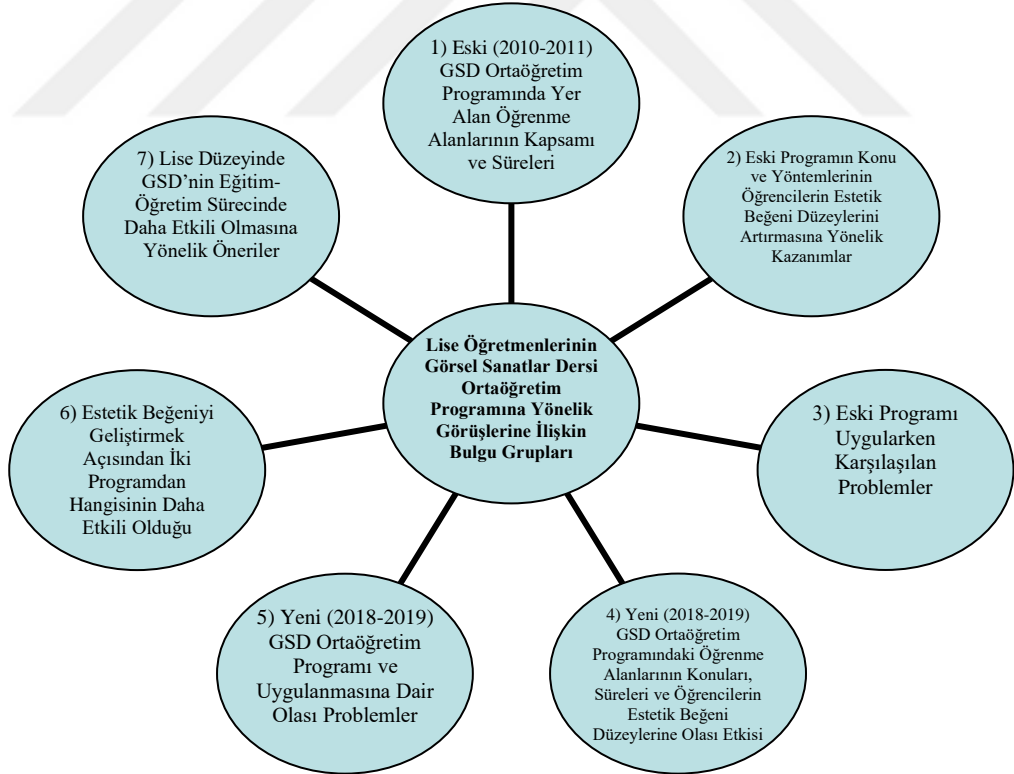
Bölüm 4

Bulgular

Bu bölümde araştırmanın amacı doğrultusunda oluşturulan alt problemlere uygun olarak gerçekleştirilen nitel ve nicel analizler sonucunda ulaşılan bulgulara yer verilmiştir.

4.1 Nitel Analizler

Araştırmanın bu bölümünde GSD öğretmenlerinin eski (2010-2011 öğretim yılından itibaren yürürlüğe konulan) ve yeni (2018-2019 öğretim yılından itibaren yürürlüğe giren) GSD ortaöğretim programlarına yönelik görüşlerine ilişkin bulgular yedi tema altında sunulmuştur (Şekil 1):

Şekil 1. Lise öğretmenlerinin görsel sanatlar dersi ortaöğretim programına yönelik görüşlerine ilişkin temalar

4.1.1. Öğretmenlerin eski programdaki öğrenme alanlarının kapsamı ve süreleri hakkındaki görüşlerine ilişkin bulgular

GSD programındaki eski (2010-2011) öğrenme alanlarının kapsamı ve süreleri hakkındaki öğretmen görüşlerine ilişkin bulgular; kapsam, uygulama ve öğrenme olmak üzere üç tema altında sunulmuştur (Tablo 3):

Tablo 3

Eski Programın Kapsamı ve Süresi Üzerine Öğretmen Görüşleri

Temalar	Kodlar	Frekans
Kapsam	Genişlik	6
	Sürprizli içerik	1
	Disiplinlerarasılık	3
	Uygulanabilirlik	6
	Çevresel şartlar	4
	Kazanımlar	5
Uygulama	Ders saati	6
	Donanımlar	4
	Süreç	5
	Müze eğitimi	2
Öğrenme	Özümseme	1
	Kalıcılık	1
	Oyun-İletişim	1
	Psikomotor	1

Öğretmenlerin eski programın ‘kapsam’ına yönelik görüşleri genişlik, sürprizli içerik, disiplinlerarasılık, uygulanabilirlik, çevresel şartlar ve kazanımlar kodları etrafında toplanırken; ‘uygulama’ya yönelik görüşleri ders saati, donanımlar, süreç ve müze eğitimi etrafında; ‘öğrenme’ye ilişkin görüşleri ise özümseme, kalıcılık, oyun-iletişim ve psikomotor kodları etrafında toplanmıştır (Tablo 3).

Öğrenme alanlarının kapsamına yönelik görüş bildiren öğretmenlerin büyük bir kısmı kapsamın yeterli ve uygun olduğunu; bir öğretmen kapsamın daha da genişletilebileceğini, bir öğretmen ise haftalık ders süresinin düşük (1 saat) olması nedeniyle doğru bir değerlendirme yapmanın mümkün olmadığını belirtmiştir. Eski programda öğrenme alanlarının kapsamına ilişkin eksikler dolayısıyla gereklilikler/öneriler; sanat eleştirisi ve estetik kavramlarına yoğunlaşılması ve uygulamanın (biçimlendirme) içeriğinin zenginleştirilmesi, uygulanabilirliğinin artırılabilmesi için bölgesel koşullara uygun hale getirilmesi ve son olarak da

öğrenme alanlarına ‘özgün eser yaratır ve farkını ayırt edebilir’ şeklinde bir madde eklenmesi gibi gerekliliklerdir. Öğrenme alanının kapsamına yönelik bildirilen gereklilikler/önerilere ilişkin öğretmen görüşleri şunlardır:

Eski GSD dersi öğrenim alanları daha kapsamlı olabilirdi. Sanat eseri eleştirisine ve estetik kavramlarına yoğunlaşması, uygulamanın (biçimlendirme) içeriğinin zenginleştirilmesi gerekirdi. (Öğretmen 04)

Program her il veya bölgenin koşulları göz önünde bulundurularak hazırlansaydı daha uygulanabilir ve yararlı olurdu diye düşünüyorum. Haftalık ders saati ve programdaki konu yoğunluğu kıyaslandığında birçok konu sadece teorik olarak kalıyor. (Öğretmen 07)

Öğrenme alanlarında özgün eser yaratır ve farkını ayırt edebilir gibi bir madde de olabilirdi. Deneyim sürecinde ortaya çıkacaktır zaten, teknik anlamda öğrenme alanları çok geniş amaçlı, olduğu için burada pek bir sorun görülüyor. (Öğretmen 08)

Öğrenme alanlarının sürelerine yönelik görüş bildiren öğretmenlerin neredeyse tamamına yakını sürenin yetersiz olduğunu; bir öğretmen ise haftalık ders süresinin düşük (1 saat) olması nedeniyle doğru bir değerlendirme yapmanın mümkün olmadığını belirtmiştir. Bu konuda görüş bildiren öğretmenler; sürenin 2 saate çıkarılması halinde yeterli olması için atölye imkânının olması gerektiğini ve süre az olsa da öğretmenler tarafından buna uygun yıllık planlar hazırlanabilmesinin gerektiğinin belirtilmişlerdir. Öğrenme alanlarının sürelerine yönelik bildirilen gereklilikler/önerilere ilişkin öğretmen görüşleri şunlardır:

Şu anda liselerde kazanmaları gereken mecburi maraton süreci göz önüne alınırsa yeteri saatte görsel sanatlar dersi var, toplamda iki saat üst üste olan bu dersler atölye varsa ve sanatta özellikle istekli öğrencilerle çok iyi işler çıkarılabiliyor. (Öğretmen 08)

İki saatlik olarak düzenlenen GSD programı maalesef liselerde birer saat uygulandığı için programın gerçekçi değerlendirilmesi yapılamaz. 1 saatlik

resim dersim için uygun konuları seçtim yıllık planlar hazırladım. (Öğretmen 01)

4.1.2. Öğretmenlerin eski programdaki konu ve yöntemlerin, öğrencilerin estetik beğeni düzeylerine yönelik kazanımlar hakkındaki görüşlerine ilişkin bulgular

Öğretmenlerin eski programdaki konu ve yöntemlerin, öğrencilerin estetik beğeni düzeylerini artırmasına yönelik kazanımlar hakkındaki görüşlerine ilişkin bulgular; program, kazanım, öğretmen ve öğrenci olmak üzere dört tema altında sunulmuştur (Tablo 4).

Tablo 4

Eski Programın Estetik Beğeniye Yönelik Kazanımları Üzerine Öğretmen Görüşleri

Temalar	Kodlar	Frekans
Program	Teorik yeterlilik	6
	Yönlendirme	1
	Özümsenme	2
	Esneklik	1
	Zaman	3
Kazanım	Doğruluk	1
	Basitten karmaşığa	1
	Süreklilik	3
	Evrensellik	1
	Özümseme	1
	Sanat eleştirisi	3
Öğretmen	Etkili yönlendirme	1
	Yetkinlik	2
	Özümsetme	3
	Yaratıcılık	2
Öğrenci	Verimlilik	1
	Estetik algı	1
	Herkes	2
	İlgili olma	2

Öğretmenlerin eski programının estetik beğeniye yönelik kazanımlarına ilişkin 'program' teması altındaki görüşleri teorik yeterlilik, yönlendirme, özümseme, esneklik ve zaman kodları altında toplanırken; 'kazanım'a yönelik görüşleri doğruluk, basitten karmaşığa, süreklilik, evrensellik, özümseme ve sanat eleştirisi

kodları etrafında; 'öğretmen' temasına yönelik görüşleri etkili yönlendirme, yetkinlik, özümsetme ve yaratıcılık kodları etrafında; 'öğrenci' temasına yönelik görüşleri ise verimlilik, estetik algı, herkes ve ilgili olma kodları etrafında toplanmıştır (Tablo 4).

Öğretmenlerin çoğunluğu eski programdaki konu ve yöntemlerin, öğrencilerin estetik beğeni düzeylerini artırmasına yönelik kazanımların farklı açılardan yeterli olduğunu; üç öğretmen programın teoride iyi ancak atölye ve malzeme yetersizliği nedeniyle programın tamamının uygulanabilmesi açısından yetersiz kaldığını ve konuların güncel sanat ve doğa arasında bağlantı kuracak şekilde işlenemediğini belirtmiştir. Öğretmenler tarafından bu konuda bildirilen olumlu görüşler; 'Kazanımlarda tekrar olmasına karşın tespitlerin doğru olması', 'Öğretmeni yönlendirecek kapasitede olması', 'Öğretmenin kapasitesi oranında dersi verimli geçirmesine bağlı kazanımları özümsetmede etkili olması', 'Basitten karmaşığa doğru sıralandığı için özümsemesinin kolay olması', 'Yöntem ve tekniklerinin uygulanmasının, öğrencide kalıcı bir öğrenme ve yaratıcı yetenekleri geliştirmesi', 'Teorik olarak genel lise müfredatı için yeterli olması' ve son olarak da 'Konuların daha esnek olmasının, başarılı öğretmenlerin öğrencilere daha faydalı olmasını sağlaması' şeklindedir.

Öğretmenlerin bu konudaki olumlu görüşleri aşağıda sunulmuştur:

Kazanımlarda tekrar vardı ama doğru tespitler yapılmış... (Öğretmen 01)

[Kazanımlar] öğretmeni yönlendirecek kapasiteye sahipler. (Öğretmen 01)

Öğretmenin kapasitesi oranında dersi verimli geçirmesine bağlı kazanımları özümsetmek[te etkiliydi]. (Öğretmen 01)

Kazanımlar basitten karmaşığa doğru sıralandığı için özümsemesi kolaydı bence. (Öğretmen 01)

Eski programda bir sorun olduğunu düşünmüyorum. Aksine oyun ve çok çeşitli yöntem tekniklerin uygulanmasının oldukça kalıcı bir öğrenme geliştirdiğini hem güncel hem de sonraki yıllarda kişinin yaratıcı

yeteneklerinin gelişip, bunu her alanda uygulaması açısından uygun bir program. (Öğretmen 05)

Teorik olarak program genel lise müfredatı için yeterli[ydi]. (Öğretmen 02)

[Yeni programdaki konularla karşılaştırdığımızda] daha esnek geniş bir seçenek var aslında, bu durumda iyi olan öğretmenler ve sanatın belirli alanlarında başarılı öğretmenler varsa kendilerini görsel sanatlar dersinde daha iyi gösterip öğrenciye yararlı olabilir. Estetik algının gelişmesi uzun soluklu bir iştir elbette, bundan yaşantıdan, alışkanlıklara, zevklere kadar birçok etmen ancak sanata uzun soluklu odaklanıldığı zaman senelerce gelişecektir. Kimi öğrencinin estetik algısı daha iyidir, bu alanda kendini gösterecektir, bu derste lise düzeyinde estetik algıdan ziyade sanatsal bağlamda eli işi zihin beden koordinasyonu gelişiyor, bu alandan yani sanattan uzak olmadığı, sanatın herkes için olduğu, insanın içinde olduğu algısı oluşuyor bence. (Öğretmen 08)

Öğretmenlerin eski programdaki konu ve yöntemlerin öğrencilerin estetik beğeni düzeyini arttırmasına yönelik kazanımları hakkındaki olumsuzluk görüşleri (gereklilikler/öneriler) ise şunlardır:

Teorik olarak program genel lise müfredatı için yeterli görünmekle birlikte programın uygulanabilmesinde ciddi sorunlar yaşıyordu. (Öğretmen 02)

Programda yer alan bütün konuların uygulanma şansı maalesef yok. Okulların büyük çoğunluğunda atölye bulunmayışı ve malzeme yetersizliği, bilgilerin teorik kalmasına neden oluyor. (Öğretmen 07)

Eski GSD programında estetik beğeni düzeyinin arttırılması sadece estetiği tanımlayacak bazı sorulara yanıt aramak yerine sanat tarihinde kullanılmış teknikleri incelemek, hangi tekniğin neye hizmet ettiğini irdelemek, güncel sanat ve doğa ile bağlantı kurarak hayatın içinden gelen bir estetik vurgusu yapılabilir. (Öğretmen 04)

4.1.3. Öğretmenlerin eski programı uygularken karşılaşılan problemler hakkındaki görüşlerine ilişkin bulgular

Öğretmenlerin eski GSD programını uygularken karşılaştıkları problemler hakkındaki görüşlerine ilişkin bulgular; içerik, uygulama, çevresel yapı ve öğrenci olmak üzere dört tema altında sunulmuştur (Tablo 5):

Tablo 5

Eski Programı Uygularken Karşılaşılan Problemler Üzerine Öğretmen Görüşleri

Temalar	Kodlar	Frekans
İçerik	Salt tanım	1
	Yetersiz kazanım	3
	Zanaat yaklaşımı	1
	Evrensellik	1
Uygulama	Zaman	6
	Donanım	5
	Yöntem-teknik	3
	Müze kültürü	1
	Öğretmen	1
Çevresel yapı	Eğitim sistemi	2
	Okul idaresi	2
	Toplumsal bakış	2
	Veli etkisi	1
Öğrenci	İsteksizlik	3
	Sınava endeksliklik	1
	Sınıf mevcudu	2

Öğretmenlerin eski programı uygularken karşılaştıkları problemlere ilişkin ‘içerik’ teması altındaki görüşleri salt tanım, yetersiz kazanım, zanaat yaklaşımı ve evrensellik kodları altında toplanırken; ‘uygulama’ya yönelik görüşleri zaman, donanım, yöntem-teknik, müze kültürü ve öğretmen kodları etrafında; ‘çevresel yapı’ temasına yönelik görüşleri eğitim sistemi, okul idaresi, toplumsal bakış ve veli etkisi kodları etrafında; ‘öğrenci’ temasına yönelik görüşleri ise isteksizlik, sınava endeksliklik ve sınıf mevcudu kodları etrafında toplanmıştır (Tablo 5).

Öğretmenlerin büyük bir kısmı eski programın uygulanması sırasında karşılaşılan problemler arasında en çok zaman (süre azlığı) problemini belirtmişlerdir. Diğer görüşler arasında bildirilen problemler ise atölye ve/veya

teçhizat/malzemenin eksik ya da sınırlı olması, öğrenci sayısının zaman zaman programa göre fazla olması ve konuların zamanında işlenememesi, programda öğrencileri özgün motiflere yönlendirecek yaratıcı fikir ve kazanımların eksik olması ve son olarak da toplum ve yöneticilerin Görsel sanatlar ve Müzik gibi derslere, “gereksiz dersler” olarak bakmalarıdır. Eski programın uygulanması sırasında karşılaşılan problemlere yönelik öğretmen görüşleri aşağıda sunulmuştur:

Tabii ki süre! örneğin 'Türk el sanatları ve Türk Motifleri' konusunu, her bir öğrenciye araştırma ve sunma şeklinde uyguladım sunumlar uzun sürdü, ama konuyu iyi kavradılar. Resim atölyesinde akıllı tahta veya barkovizyon yoksa bu konuyu verimli işleyemezsiniz. Ama programda Türk Motifleri ile ilgili bir uygulama var açıklayıcı. Dolayısıyla öğretmen konuyu seçerken çevre şartlarına göre ve öğrenci ilgisine göre yıllık planlarda zamanı ayarlayabilir. Öğrencileri özgün motiflere yönlendirecek yaratıcı fikir ve kazanımlar gerekir bu eksikti tabii. (Öğretmen 01)

Başlangıç ve en önemli sorun zaman; ders saatinin yetersizliği. İkincisi seçmeli gibi görünse de atölye olanaksızlıklarından dolayı sınıfları eşit şekilde bölme zorunluluğu. Bu da isteksiz öğrencileri beraberinde getiriyor. Diğer bir sorun olanakların sınırlı olması. Yöntem ve tekniklerin uygulanabilirliğini engelliyor. (Öğretmen 02)

En büyük problem başlanan çalışmanın ders saatleri içinde tamamlanamamasıydı. (Öğretmen 03)

Ders saat süresinin 40 dakikadan ibaret olması programı uygulamadaki en büyük sıkıntı yaratan durumdu. (Öğretmen 04)

Eski programın uygulanmasında zaman çok kısıtlı, elimizdeki malzeme yetersiz, öğrenci sayısı zaman zaman programa göre fazla olabiliyordu. (Öğretmen 05)

Öncelikle ders saatinin azlığından ve bazı okullarda ders bölünemediği için konular zamanında işlenemiyordu. (Öğretmen 06)

Öğrenci, veli, okul idaresi hatta bir bütün olarak toplumun ve yönetici konumunda olanların Görsel sanatlar ve Müzik gibi derslere, üniversite sınavlarında yararı yok diye “gereksiz dersler” olarak bakması en büyük problem. (Öğretmen 07)

Ben eğitimde yeni olduğum için en dikkatimi çeken saatlerin kısalığı sebebiyle işe yaramaz oluşuydu; şu anda daha iyi. (Öğretmen 08)

4.1.4. Öğretmenlerin yeni programdaki öğrenme alanları, konular ve sürelerinin öğrencilerin estetik beğeni düzeyleri hakkındaki görüşlerine ilişkin bulgular

Yeni (2018-2019) GSD programındaki öğrenme alanları, konular ve sürelerin öğrencilerin estetik beğeni düzeyleri hakkındaki öğretmen görüşlerine ilişkin bulgular; içerik, donanım ve öğrenci olmak üzere üç tema altında sunulmuştur (Tablo 6).

Tablo 6

Yeni Lise GSD Öğretim Programının Estetik Beğeniye Olası Etkisine Dair Öğretmen Görüşleri

Temalar	Kodlar	Frekans
İçerik	Eskisine benzerlik	4
	Kapsam genişliği	3
	İçerik-zaman	6
	Kültürel miras	2
	Sanat tarihi	2
	Öğrenme alanları	2
Donanım	Atölye	2
	Araç-gereç	2
	Teknoloji	1
	Öğretmen	1
Öğrenci	Motivasyon	3
	Verimlilik	1
	Yaratıcılık	1

Öğretmenlerin yeni lise GSD öğretim programının estetik beğeni düzeyine ilişkin ‘içerik’ teması altındaki görüşleri eskisine benzerlik, kapsam genişliği, içerik-zaman, kültürel miras, sanat tarihi ve öğrenme alanları alt temaları altında toplanırken; ‘donanım’a yönelik görüşleri atölye, araç-gereç, teknoloji ve öğretmen

alt temaları etrafında; ‘öğrenci’ temasına yönelik görüşleri ise motivasyon, verimlilik ve yaratıcılık alt temaları etrafında toplanmıştır (Tablo 6).

Öğretmenlerin büyük bir kısmı yeni programa yönelik eksiklik/gereklilik/öneri şeklinde programın olumsuz yanlarını dile getirmiş, bunları ‘Şaşırtan, sürprizlerle dolu ve daha az klasik bir içeriğe sahip olmalıdır’, ‘Verimli olabilmesi için çevre koşulları, atölye ve atölyede bulunması gereken araç-gereçler yeterli ve uygun olmalıdır’, ‘Lise müdürleri, müze ve sanat gezilerine daha fazla (yılda bir kezden fazla) izin vermelidir’, ‘Öğretmenler, konuları ve kazanımları seçerken öğrenciyi heveslendirip yaratıcı kılacak şekilde planlama yapmalıdır’, ‘Öğretmenlerin programı baştan aşağı okuması sağlanmalıdır’, ‘Müzelerde inceleme’nin başına eklenen kültürel miras konu ve kazanımları genişletilmeli ve uygulanabilir hâle getirilmelidir’, ‘Öğrenme alanları daha da geliştirilmelidir’ ve son olarak da ‘Programda, geçen 8 yılda aynı olan uygulama ve resim teknikleri geliştirilmelidir’ şeklinde sıralamışlardır. Öğretmenlerin yarısı ise yeni programdaki öğrenme alanları, konular ve sürelerin öğrencilerin estetik beğeni kazanım düzeylerine olası etkisini farklı açılardan olumlu olarak gördüklerini belirtmiş; bu olumlu yanları ‘Motivasyon artırıcı olması’, ‘Özgün eserler üretilmesini destekleyici olması’, ‘Estetik bakış açısının gelişmesini destekleyici olması’, ‘Türkiye şartlarına göre çok daha uygulanabilir nitelikte olması’, ‘Müze kültürü ve sanat gezilerinin iyi olması’ ve ‘Haftalık ders süresinin tüm sınıflar için artırılmış (2 saate çıkarılmış) olması’ şeklinde sıralamışlardır.

Öğretmenler tarafından bu konuda bildirilen olumlu görüşler şunlardır:

...uygulama kısmında ise motivasyonu arttır[acağına]... ...inaniyorum.
(Öğretmen 04)

...özgün eserler üretilmesine destek olacağına inaniyorum. (Öğretmen 04)

Öğrenciler üzerinde daha ılımlı bir etki yaratacağına, estetik bakış açısının gelişmesini destekleyeceğine... ...inaniyorum. (Öğretmen 04)

Yeni program ülkemiz şartlarına göre çok daha uygulanabilir niteliktedir.
(Öğretmen 05)

Müze kültürü ve sanat gezileri iyi... (Öğretmen 01)

Yeni müfredatta tüm sınıfların ders saatlerinin ikiye çıkarılması çok olumlu bir gelişme (Öğretmen 02)

Öğretmenler tarafından bu konuda bildirilen olumsuzluk görüşler (gereklikler/öneriler) ise şunlardır:

Eski programın daha şaşırtıcı ve sürprizlerle dolu olduğunu, yeni programın çok daha klasik bir içeriğe sahip olduğunu görüyoruz. (Öğretmen 05)

...çevre koşulları ve malzeme çeşitliliği programı verimli kılacaktır. (Öğretmen 01)

...öğrencilerin estetik beğeni kazanım düzeylerinin geliştirilmesi için atölye ve atölyede bulunması gereken araç-gereçler temin edilmesi gerekir. (Öğretmen 07)

...nasıl daha iyi olurdu şeklinde idealist düşünülürse; öğrencinin boş vakitlerini geçireceği kadar büyük atölyeler ve o atölyelerde sanatsal yaratımlarına fikir verebilecek materyallerle kurgulanmış olabilir. (Öğretmen 08)

...[Müze kültürü ve sanat gezilerine] liselerde yılda bir kere izin veren lise müdürleri, sanat öğretmenine kolaylık sağlamıyor bile. (Öğretmen 01)

...[Öğretmenlerin] konuları ve kazanımları seçerken öğrenciyi heveslendirip yaratıcı kılacak şekilde planlama yapması lazım. (Öğretmen 01)

Tabii öğretmen programı baştan aşağı okumalı, bunu kaç öğretmen yapıyor sanıyorsunuz... (Öğretmen 01)

...müzelerde incelemenin başına eklenen kültürel miras konu ve kazanımlarının genişletilmesi ve uygulanabilir olması çok önemli. (Öğretmen 02)

Öğrenme alanları ve konular geliştirilebilir. (Öğretmen 06)

Program genel olarak eskisinden çok farklı değil, çünkü içerik incelendiğinde uygulama ve resim teknikleri aynı. (Öğretmen 01)

4.1.5. Öğretmenlerin yeni program ve uygulanmasına dair olası problemler hakkındaki görüşlerine ilişkin bulgular

Yeni (2018-2019) GSD ortaöğretim programı ve uygulanmasına dair olası problemler hakkındaki öğretmen görüşlerine ilişkin bulgular; içerik, uygulama ve yönetim olmak üzere üç tema altında sunulmuştur (Tablo 7).

Tablo 7

Yeni Programa ve Uygulanmasına Dair Olası Problemler Üzerine Öğretmen Görüşleri

Temalar	Kodlar	Frekans
İçerik	Klasik kapsam	1
	Öğrenme alanları	2
	Evrensellik	1
Uygulama	Materyal eksikliği	4
	Öğrenci motivasyonu	2
	Öğretmen verimliliği	1
Yönetim	İdarenin tavrı	1
	Çevresel şartlar	2
	Kültürel anlayış	1
	Sınavlar	2

Öğretmenlerin yeni programa ve uygulanmasına dair olası problemlere ilişkin ‘içerik’ teması altındaki görüşleri klasik kapsam, öğrenme alanları ve evrensellik kodları altında toplanırken; ‘uygulama’ya yönelik görüşleri materyal eksikliği, öğrenci motivasyonu ve öğretmen verimliliği kodları etrafında; ‘yönetim’ temasına yönelik görüşleri ise idarenin tavrı, çevresel şartlar, kültürel anlayış ve sınavlar kodları etrafında toplanmıştır (Tablo 7).

Öğretmenler tarafından bu konuda bildirilen görüşler şunlardır:

Eski programın daha şaşırtıcı ve sürprizlerle dolu olduğunu, yeni programın çok daha klasik bir içeriğe sahip olduğunu görüyoruz. (Öğretmen 05)

Öğrenme alanlarında özgün eser yaratır ve farkını ayırt edebilir gibi bir madde de olabilirdi. (Öğretmen 08)

Resim atölyesinde akıllı tahta veya barkovizyon yoksa bu konuyu verimli işleyemezsiniz. (Öğretmen 01)

...çevre koşulları ve malzeme çeşitliliği programı verimli kılacaktır. (Öğretmen 01)

...kesinlikle atölye ortamının olması şart. (Öğretmen 06)

Okulların büyük çoğunluğunda atölye bulunmayışı ve malzeme yetersizliği, bilgilerin teorik kalmasına neden oluyor. (Öğretmen 07)

...öğrencilerin estetik beğeni kazanım düzeylerinin geliştirilmesi için atölye ve atölyede bulunması gereken araç-gereçler temin edilmesi gerekir. (Öğretmen 07)

...öğrencinin boş vakitlerini geçireceği kadar büyük atölyeler ve o atölyelerde sanatsal yaratımlarına fikir verebilecek materyallerle kurgulanmış olabilir. (Öğretmen 08)

...toplamda iki saat üst üste olan bu dersler atölye varsa ve sanatta özellikle istekli öğrencilerle çok iyi işler çıkarılabiliyor. (Öğretmen 08)

...[Öğretmenlerin] konuları ve kazanımları seçerken öğrenciyi heveslendirip yaratıcı kılacak şekilde planlama yapması lazım. (Öğretmen 01)

Okullarda ders saatlerine, seçmeli ders gibi “Seminer dersi” seçilebilirse birçok branş öğretmeni ve dolayısı ile görsel sanatlar öğretmeni de çeşitli sanatçıları konferanslar için çağırmaya daha çok zaman bulabilir. Bunun öğrenciler için oldukça motive edici olduğunu düşünüyorum. (Öğretmen 05)

Size şunu söyleyebilirim, “en iyi programlar kapasitesi ve alan bilgisi yetersiz öğretmenin elinden uygulanması o programı etkisiz ve verimsiz

kılar” ama en kötü program da kapasitesi ve alan bilgisi güçlü öğretmenin elinden etkili verimli hale gelir” ben buna inanıyorum. (Öğretmen 01)

Müze kültürü ve sanat gezileri iyi ama liselerde yılda bir kere izin veren lise müdürleri sanat öğretmenine kolaylık sağlamıyor bile. Dolayısıyla program gerçekçi olamıyor genel koşullardan dolayı. (Öğretmen 01)

...çevre koşulları...programı verimli kılacaktır. (Öğretmen 01)

...bir insanda estetik algının gelişmesi, onun içinde yaşamasına bağlıdır; mimariden tutun da, insanların toplumsal alışkanlıklarına bireysel özgürlüklerine kadar... Bu gördüğümüz, yaşadığımız hayat aynı zamanda bizim fikrimizi, algımızı oluşturur. (Öğretmen 08)

Her iki programın da evrensel manada estetik beğeniyi geliştirme amacından ziyade, yaratılmak istenen kültürel yapıya hizmet etmek amacıyla hazırlandığını düşünüyorum. Sanatın her türlü kimlikten bağımsız olması gerektiğine inanıyorum. (Öğretmen 07)

Sınavlar bahane edilerek sanatsal dersler tu kaka edilmemelidir. (Öğretmen 07)

Yıl sonunda sınav uygulanmalı, başarılı bulunan öğrencilerin işleri güzel sanatlar üniversitelerinin ilk baraj sınavı değerlendirmesi yerine geçebilmeli. Bunu tabi ki sınav maratonuna görsel sanatlardan rakip bir hamle olarak düşündüm. (Öğretmen 08)

4.1.6. Öğretmenlerin estetik beğeni düzeyi açısından, iki programa ilişkin görüşlerine dair bulgular

Öğretmenlerin, öğrencilerin estetik beğeni düzeyi açısından, iki programa ilişkin görüşlerine dair bulgular ‘eski program’, ‘yeni program’ ve ‘her ikisi de değil’ olmak üzere 3 tema altında sunulmuştur (Tablo 8):

Tablo 8

Eski ve Yeni programlara İlişkin Öğretmen Görüşleri

Temalar	Kodlar	Frekans (Kod)	Frekans (Tema)
Eski program	Genel	1	2
	Geliştirme	1	
Yeni program	Ders süresi	1	
	Kapsam	1	
	Uygulanabilirlik	1	4
	Yaratıcılık	1	
	Düşünme	1	
	Etkililik	1	
İkisi de değil	Kimliğe bağımlılık	1	2
	Topluma adapte edilememesi	1	

Öğretmenlerin eski ve yeni programlara ilişkin görüşlerinde ‘eski program’ temasının altında genel ve geliştirme kodları yer almaktayken; ‘yeni program’ seçimine yönelik görüşleri ders süresi, kapsam, uygulanabilirlik, yaratıcılık, düşünme ve etkililik kodları etrafında; her iki programın da estetik beğeniyi geliştirme açısından etkili olmadığına yönelik ‘her ikisi de değil’ temasına yönelik görüşleri ise kimliğe bağımlılık ve topluma adapte edilememesi kodları etrafında toplanmıştır (Tablo 8).

Bu konuda görüş bildiren öğretmenlerin yarısı yeni programın daha iyi olduğunu düşünmektedir. Öğretmenler, yeni programın daha iyi olma nedenlerini; ‘eski programda 1 saat olan haftalık ders süresi 2 saate çıkarılmış olması’, ‘eski programa göre daha kapsamlı olması’, ‘estetik bakış açısını geliştirmeye hizmet edecek sanat tarihi alanlarından destek almış olması’, ‘sanatın çeşitli kollarına (fotoğraf vb.) değinerek daha gerçekçi hale getirilmiş olması’ ve son olarak da ‘görsel sanatlar açısından değerlendirildiğinde, uygulanabilir ve öğrenciye yaratıcılık ve düşünme için daha çok zaman ve alan bırakan bir yapıya sahip olması’ şeklinde sıralamışlardır.

Yeni programın daha iyi olduğunu düşünen öğretmenlerin görüşleri şunlardır:

Yeni müfredat [daha iyi]. Birincil neden saatlerin arttırılması. (Öğretmen 02)

Yeni programın estetik beğeniye açısından daha destekleyeceği olacağını düşünüyorum. Çünkü program eski programa göre daha kapsamlı... (Öğretmen 04)

...estetik bakış açısını geliştirmeye hizmet edecek sanat tarihi alanlarından destek almış... (Öğretmen 04)

...sanatın çeşitli kollarına (fotoğraf vb.) değinerek daha gerçekçi hale getirilmiştir. (Öğretmen 04)

Görsel Sanatlar açısından bakarsak yeni programın etkili olduğunu düşünüyorum. Çünkü eski programda her ne kadar oyun, iletişim ve araştırma ön plana alındıysa da yeni programın daha uygulanabilir ve öğrenciye yaratıcılık ve düşünme için daha çok zaman, alan bırakan bir yapısı var. (Öğretmen 05)

[Estetik beğeniye geliştirmek açısından] Yeni program daha etkili... (Öğretmen 06)

Bu konuda görüş bildiren öğretmenlerden ikisi eski programın daha iyi olduğunu düşünmektedir. Öğretmenler, eski programın daha iyi olma nedenlerini; ‘Yeni programa göre estetik beğeniye geliştirmek açısından daha iyi olması’ ve ‘Yeni programda sadeleştirmeye gidilmiş ve sanat tarihi konuları eklenmiş olması’ şeklinde sıralamışlardır. Eski programın daha iyi olduğunu düşünen öğretmenlerin görüşleri şunlardır:

[Estetik beğeniye geliştirmek açısından] Her iki program da çok iyi diyemeyeceğim ama iyi. Ama illaki birini tercih edin dersiniz 2010’daki derim. (Öğretmen 01)

Yeni programda sadeleştirmeye gidilmiş ve sanat tarihi konuları eklenmiş olup, estetik beğeni gelişimi konusunda eski program daha iyi. (Öğretmen 03)

Öğretmenlerin ikisi her iki programı da öğrencilerde estetik beğeniye geliştirme açısından etkili bulmadığını belirtmiş, öğretmenlerin yarısı her iki programa yönelik

çeşitli eksiklikler bildirmişlerdir. Bunlar öneri şeklinde sunulduğunda; ‘Kesinlikle atölye ortamına ve gerekli malzemelere eksiksiz şekilde sahip olunmalıdır’, ‘Evrensel manada estetik beğeniyi geliştirme amacından ziyade, yaratılmak istenen kültürel yapıya hizmet etmek amacıyla hazırlanmış olmamalı ve kimlikten bağımsız olmalıdır’, ‘Programın uygulamada etkili ve verimli olabilmesi için öğretmenlerin kapasite ve alan bilgisinin yeterli olması sağlanmalıdır’, ‘Öğrencilerin estetik algının gelişmesi için, program yaşamlarına, topluma adapte edilebilecek pratiklere sahip olmalıdır’ şeklinde sıralanmaktadır. Öğretmenlerin her 2 programa yönelik olarak bildirdikleri olumsuz yanlara (eksiklikler/gereklilikler/öneriler) ilişkin görüşleri şunlardır:

Size şunu söyleyebilirim, “en iyi programlar kapasitesi ve alan bilgisi yetersiz öğretmenin elinden uygulanması o programı etkisiz ve verimsiz kılar” ama en kötü program da kapasitesi ve alan bilgisi güçlü öğretmenin elinden etkili verimli hale gelir” ben buna inanıyorum. (Öğretmen 01)

...kesinlikle atölye ortamının olması şart. (Öğretmen 06)

Her iki programın da evrensel manada estetik beğeniyi geliştirme amacından ziyade, yaratılmak istenen kültürel yapıya hizmet etmek amacıyla hazırlandığını düşünüyorum. Sanatın her türlü kimlikten bağımsız olması gerektiğine inanıyorum. (Öğretmen 07)

Estetik algı konusunda benim fikrim aynen üretime geçemeyen kısır eğitim uygulamalarına bakış açısı gibidir, yani bir insanda estetik algının gelişmesi, onun içinde yaşamasına bağlıdır; mimariden tutun da insanların toplumsal alışkanlıklarına bireysel özgürlüklerine kadar... Bu gördüğümüz, yaşadığımız hayat aynı zamanda bizim fikrimizi, algımızı oluşturur. (Öğretmen 08)

4.1.7. Öğretmenlerin lise düzeyinde GSD'nin eğitim-öğretim sürecinde daha etkili olabilmesine yönelik önerilerine ilişkin bulgular

Öğretmenlerin, lise düzeyinde GSD'nin eğitim-öğretim sürecinde daha etkili olabilmesine yönelik önerilerine ilişkin bulgular; program, donanım, entegrasyon, öğretmen, öğrenci ve sınavlar olmak üzere altı tema altında sunulmuştur (Tablo 9):

Tablo 9

GSD'nin Eğitim-Öğretim Sürecinde Daha Etkili Olması İçin Öğretmen Önerileri

Temalar	Kodlar	Frekans
Program	Yönlendiricilik	1
	Eşitlik ilkesi	1
	Müze eğitimi	2
	Temel sanat eğitimi	1
	Ekstra seçmeli ders	3
Donanım	Bölünmüş sınıflar	1
	Kaynak aktarımı	2
	Kapsamlı atölye	4
	Ders saati artışı	1
Entegrasyon	Diğer dersler	1
	Dünyadaki gelişmeler	1
	Farklı sanatlar	2
	Çevresel şartlar	3
	Kimlikten bağımsızlık	2
Öğretmen	Kadroda artış	1
	Sanat tarihi öğretm.	1
	Donanımlılık	1
	Sanatçı konferansı	1
	Yönetici katılımı	1
Öğrenci	Bireysel yaklaşım	3
	Özgür ortam	2
	Tüm öğrenciler	2
	Motivasyon	2
Sınavlar	Yıl sonu sınavı	1
	Üniversite sınavı	2

Öğretmenlerin GSD'nin eğitim-öğretim sürecinde daha etkili olması için öğretmen önerilerine ilişkin 'program' teması altındaki görüşleri yönlendiricilik, eşitlik ilkesi, müze eğitimi, temel sanat eğitimi ve ekstra seçmeli ders kodları altında toplanırken; 'donanım'a yönelik görüşleri bölünmüş sınıflar, kaynak aktarımı,

kapsamlı atölye ve ders saati artışı kodları etrafında; ‘entegrasyon’a yönelik görüşleri diğer dersler, dünyadaki gelişmeler, farklı sanatlar, çevresel şartlar ve kimlikten bağımsızlık kodları etrafında; ‘öğretmen’e yönelik görüşleri kadroda artışı, sanat tarihi öğretmeni, donanımlılık, sanatçı konferansı ve yönetici katılımı kodları etrafında; ‘öğrenci’ye yönelik görüşleri bireysel yaklaşım, özgür ortam, tüm öğrenciler ve motivasyon kodları etrafında; ‘sınavlara’a yönelik görüşleri ise yıl sonu sınavı ve üniversite sınavı kodları etrafında toplanmıştır (Tablo 9).

Öğretmenlerin tamamı lise düzeyinde GSD’nin eğitim-öğretim sürecinde daha etkili olabilmesine yönelik olarak önerilerde bulunmuşlardır. Bu öneriler; ‘Resim öğretmenlerinin üniversite eğitimleri en üst düzeye getirilmelidir.’, ‘Program en düşük yeterlilikte öğretmen tarafından bile uygulanabilir düzeyde olmalı, kazanımlar hazırlanırken konuların işleniş biçimlerinin de dahil edilmeli; programda konu-kazanım-işleniş biçimi-kullanılan yöntemler ve araç gereç bilgisi, alternatif uygulamalarla birlikte verilmelidir.’, ‘11. ve 12. Sınıflarda özellikle müze ve sanat eseri inceleme konularına daha fazla ağırlık verilmelidir.’, ‘9. ve 10. Sınıflarda temel sanat eğitimine daha fazla ağırlık verilmelidir’, ‘Öğrencinin sanat eseri inceleyebilecek kazanıma sahip olabilmesi için programdaki teknik bilgi ve uygulamalar basitten karmaşığa doğru verilmelidir’, ‘GSD için ülke genelinde liselerde eşit ders saati uygulamaları kontrol edilmeli, müdürlerin inisiyatifine bırakılmamalıdır’, ‘Program, daha çok sanat eseri incelemeye dayalı ve uygulanabilir olmalıdır’, ‘Programa daha fazla kaynak aktarılmalıdır’, ‘Programda, diğer ders öğretmenleriyle ortak proje yürütmeye dayalı, ortaklaştırılmış yeni uygulamalar geliştirilmelidir’, ‘Programda, yeniliğe açık ve dünyadaki gelişmelerle paralel yeni uygulamalar geliştirilmeli, son dönemde dünya sanatını etkileyen yeni gelişmeler müfredata dahil edilmelidir’, ‘Her okulda görsel sanatlar öğretmeniyle birlikte Sanat Tarihi branşında öğretmen de bulunmalıdır’, ‘Öğrenciler, sürece dahil edilmelidir’, ‘Hazırbulunuşluğu arttıracak önlemler alınmalıdır’, ‘Özel yeteneğe sahip olamayan öğrenciler de dahil olmak üzere tüm öğrencilerin estetik bakış açısının geliştirilebileceği uygulamalar planlanmalıdır’, ‘Dersin kalite ve etkisini artırmak için ders işleyiş yöntemleri geliştirilmeli, bireyler bu dersin geliştirme gücünden faydalanmaya yönlendirilmelidir’, ‘Öğrenciye yetenekleri, beğenileri, kişilikleri doğrultusunda daha bireysel yaklaşılmalı, öğretmen tarafından öğrenciye özel

programlar uygulanmalı, öğrencilerin bireysel özellikleri desteklenmelidir’, ‘Öğrenciler konu ve teknik anlamda serbest bırakılmalıdır’, ‘Görsel sanatlar öğretmeni kadrosunun artırılarak, öğrencilerin ekstra seçmeli görsel sanatlar dersi alması sağlanmalıdır’, ‘Görsel sanatlar öğretmenlerinin çeşitli sanatçıları konferanslar için çağırmaya daha çok zaman bulabilmesi ve bu yolla öğrencilerde motivasyonu arttırabilmesi amacıyla okullara “Seminer dersi” gibi bir seçmeli ders konulmalıdır’, ‘Sınıflar ikiye bölünmelidir’, ‘Araç ve gereçler, çevre şartlarına uygun olmalıdır’, ‘Öğrenciye daha özgür bir ortam sunulmalıdır’, ‘Her okulun GSD'ye uygun atölye ve araç-gereç eksikliği giderilmelidir’, ‘Ders saatleri artırılmalıdır’, ‘Öğrencilerin sınavları bahane edilerek sanat derslerinin işlenmemesi engellenmelidir’, ‘Okul yöneticileri, öğrenci ve velileri olumlu yönde etkileyebilmeyi sağlayacak sanatsal faaliyetlerle ilgilenmeli, bu gibi faaliyetler desteklenmelidir’, ‘Yıl sonunda sınav uygulanarak başarılı bulunan öğrencilerin işleri güzel sanatlar üniversitelerinin ilk baraj sınavı değerlendirmesi yerine geçebilmelidir’, ‘GSD dersi, yağlıboya, karakalem, fotoğraf gibi sanat kollarına ayrılarak 'seçmeli ders' olarak verilmeli; tüm sınıflardan seçmeli olarak tek sınıf oluşturulmalı; böylece lise düzeyinde sanat eğitimi, sanat merkezleri ve üniversitede verilen sanat eğitimi düzeyine yaklaştırılmalıdır’ ve son olarak da ‘Öğrencilerin sanatsal ve kültürel etkinliklere katılımları devletçe desteklenmeli ve teşvik edilmelidir’ şeklinde sıralanmaktadır. Öğretmenlerin bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

Resim öğretmeni olacak kişilerin üniversitelerde çok iyi yetiştirilmesi şarttır.
(Öğretmen 01)

...bir program en düşük yeterlilikte öğretmene hitap edecek kapasitede olmalı. Ne demek istiyorum, yani her konuyu işleniş biçimi dahil kazanımları hazırlamaktır. Öyle ki konu-kazanım-işleniş biçimi-kullanılan yöntemler ve araç gereç bilgisi, alternatif uygulamaları da beraberinde vererek program geliştirilmeli. (Öğretmen 01)

...özellikle müze ve sanat eseri inceleme konuları 11. ve 12. Sınıflarda çok önemsenmeli... (Öğretmen 01)

9. ve 10. Sınıflarda ise temel sanat eğitimine ağırlık verilmeli. (Öğretmen 01)

...öğrenci basitten karmaşığa teknik bilgileri ve uygulamaları kazanmalı ki sanat eseri inceleyebilsin. (Öğretmen 01)

Aynı zamanda ülkedeki liselerin eşit ders saati uygulamaları kontrol edilmeli müdürlerin inisiyatifine bırakılmamalı. Bu sağlanmadan devlet nezdin de eşitlik ve verimlilik sağlanamaz. (Öğretmen 01)

Daha çok sanat eseri incelemeye ve uygulanabilir olmasına dayalı bir program olabilir. (Öğretmen 02)

Diğer ders öğretmenleriyle ortak proje yürütmeye dayalı ortaklaştırılmış...
...yeni uygulamalar geliştirilebilir. (Öğretmen 02)

...yeniliğe açık dünyadaki gelişmelerle paralel yeni uygulamalar geliştirilebilir. Son dönemde dünya sanatını etkileyen yeni gelişmeler müfredata alınabilir. (Öğretmen 02)

Her okulda görsel sanatlar öğretmeniyle birlikte Sanat Tarihi branşı'nda öğretmenin de bulunması gereklidir diye düşünüyorum. (Öğretmen 03)

...mutlaka öğrencilerin sürece dahil edilmesi [gereklidir]. (Öğretmen 04)

...hazırbulunuşluğu arttıracak önlemlerin alınması [gereklidir]. (Öğretmen 04)

...özel yeteneğe sahip olamayan öğrenciler de dahil olmak üzere tüm öğrencilerin estetik bakış açısının geliştirilebileceği uygulamalar planlanması [gereklidir]. (Öğretmen 04)

...ders işleyiş yöntemleri geliştirerek bu dersin bireyleri geliştirme gücünden faydalanmaya yönlendirmek, dersin kalitesini ve etkisini arttıracığına inanıyorum. (Öğretmen 04)

Öğrenciye daha bireysel yaklaşılması taraftarıyım. Her öğrencinin yetenekleri, beğenileri, kişiliği farklı olduğu için. Öğretmen öğrencilere

tamamen kişiye özel programlar uygulayarak ilerlemelidir. Karikatüre yatkın bir öğrenci daha çok karikatür çalışıp, bu konuda bilgilendirilirken, peyzaj resmine yatkın bir öğrencinin o konuda kendini daha çok geliştirmesi konusunda destek sağlanabilir. Sanat derslerinin bireysel özelliklerimizi daha çok desteklemesi gerektiğine inanıyorum. (Öğretmen 05)

[Öğrencilerin] hem konu hem teknik alanında serbest bırakılmaları gerekiyor. (Öğretmen 05)

Görsel sanatlar öğretmeni kadrosu arttırılarak, öğrencilerin ekstra seçmeli görsel sanatlar dersi alması sağlanabilir. (Öğretmen 05)

Okullarda ders saatlerine, seçmeli ders gibi “Seminer dersi” seçilebilirse birçok branş öğretmeni ve dolayısı ile görsel sanatlar öğretmeni de çeşitli sanatçıları konferanslar için çağırmaya daha çok zaman bulabilir. Bunun öğrenciler için oldukça motive edici olduğunu düşünüyorum. (Öğretmen 05)

Sınıfların ikiye bölünmesi [gerekmektedir]. (Öğretmen 06)

...çevre şartlarına uygun araç gerecin kullanı[m]ası [gerekmektedir]. (Öğretmen 06)

...öğrenciye daha özgür ortam hazırla[n]ması [gerekmektedir]. (Öğretmen 06)

Atölye ve araç gereç temini... ..gerekir. (Öğretmen 07)

...ders saatlerinin arttırılması gerekir. (Öğretmen 07)

Sınavlar bahane edilerek sanatsal dersler tu kaka edilmemelidir. (Öğretmen 07)

Özellikle yöneticilerin çeşitli sanatsal faaliyetlerle ilgilenmeleri öğrenci ve velileri olumlu yönde etkileyecektir. (Öğretmen 07)

Yıl sonunda sınav uygulanmalı, başarılı bulunan öğrencilerin işleri güzel sanatlar üniversitelerinin ilk baraj sınavı değerlendirmesi yerine geçebilmeli.

Bunu tabi ki sınav maratonuna görsel sanatlardan rakip bir hamle olarak düşündüm. (Öğretmen 08)

Daha normal koşullarda düşünürsek, lise düzeyinde GSD eğitiminin bir bütün öğrenciler için daha iyi olması birde o dersi seçen öğrencilerin iyi olması şeklinde ayrılır. Bana göre seçmeli ders olarak alınmalı ve yağlıboya, karakalem, fotoğraf gibi sanat kolları gibi istediğini seçebilmeli öğrenci, tüm sınıflardan seçmeli olarak tek sınıf oluşturulmalı, çoğu yerde bunların öğretmenleri de farklı olacaktır, yani biraz sanat merkezleri ve üniversite düzeyine yaklaşacaktır. (Öğretmen 08)

Bütün öğrenciler içinse sanatsal etkinliklere, kültürel aktivitelere katılmaları için Devletçe biletler yollanıp hem öğrencilerin ilgisi çekilecek hem de neden oluşturulmuş olacaktır. (Öğretmen 08)

4.2 Nicel Analizler

4.2.1. Normallik Testi

Öğrenci çalışma grubundan toplanan verilere ilişkin yapılacak olan testlerin parametrik veya non-parametrik olmasına karar vermek için yapılan normallik testi sonuçları Tablo 10'da sunulmuştur:

Tablo 10

One-Sample Kolmogorov-Smirnov Test

		Estetik Beğeni Puanı
N		306
Normal Parameters (a,b)	Mean	61,5882
	Std. Deviation	8,06696
Most Extreme Differences	Absolute	0,045
	Positive	0,045
	Negative	-0,024
Kolmogorov-Smirnov Z		0,794
Asymp. Sig. (2-tailed)		0,554

a Test distribution is Normal.

b Calculated from data.

Tablo 10'a göre; Estetik Beğeni puanlarına ait Kolmogorov-Smirnov Normallik Testi sonucu $p(\text{sig.}):0,554 > 0,05$ olduğundan bu değerler normal dağılım varsayımını sağlamaktadır. Bu nedenle öğrencilerin lisede aynı sanat dersini alma durumu, eski veya yeni programı alma durumu ve sanata ilgi değişkenleri için beğeni düzeyi arasında farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Bağımsız İki Örneklem t Testi kullanılmıştır.

4.2.2. Lise Öğrencilerinin Aldıkları Görsel Sanatlar Dersinin Estetik Beğeni Düzeyleri Üzerindeki Etkisinin Çeşitli Değişkenlere Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde lise öğrencilerinin aldıkları Görsel Sanatlar Dersinin estetik beğeni düzeyi üzerindeki etkisi çeşitli değişkenlere göre değişip değişmediği incelenmiştir. Öncesinde, çalışmada kullanılan ölçekten alınan puanın değişkenlere göre betimsel analizleri Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11

Öğrencilerin Estetik Beğeni Puan Ortalamalarına Ait Betimsel Bulgular

Değişkenler	Gruplar	Ort. puan	Std. Sapma
Cinsiyet	Kız	62,461	7,771
	Erkek	60,139	8,371
Yaş	14	57,636	8,115
	15	58,932	7,85
	16	59,814	7,726
	17	63,971	8,078
	18	64,061	6,753
Alan Türü	TM	67,187	7,200
	Fen	63,254	7,937
Sanat Dersi	Resim	61,872	8,012
	Müzik	61,293	8,141
Lise Sanat Dersi	Evet	62,360	7,756
	Hayır	63,096	8,351
Sınıf	9	58,716	7,985
	10	58,712	6,415
	11	62,288	8,604
	12	65,366	7,122
Sanata İlgisi	Evet	62,527	8,211
	Hayır	60,133	7,646
Karne Not Ortalaması	50-59	60	-
	60-69	59,667	8,083
	70-84	60,955	8,245
	85-100	61,887	8,029
Estetik Beğeni Puan Ortalaması	Min. 42,00 Max. 86,00	61,588	8,067

Tablo 11’e göre; araştırmaya katılan öğrencilerin tamamının estetik beğeni puan ortalaması $61,59 \pm 8,07$ olarak tespit edilmiştir. Gruplarda en yüksek estetik beğeni puan ortalamasına sahip olanlar; kız (Ort.= $62,46 \pm 7,71$), TM alanında öğrenim gören (Ort.= $67,19 \pm 7,20$), lisede sanat dersi olarak resim dersini almakta olan

(Ort.=61,87±8,01), Lise öğrenimi boyunca aynı sanat dersini almayan (Ort.=63,10±8,35), 7), okul dışında sanat dersi alıyor olan (Sanata ilgi) (Ort.=62,53±8,21), 18 yaşındaki (Ort.=64,06±6,75), 12.sınıf (Ort.=65,37±7,12) ve karne genel not ortalaması 85-100 puan aralığında olan (Ort=61,89±8,03) öğrencilerdir.

4.2.2.1. Öğrencilerin estetik beğeni düzeylerinin lise sanat dersine göre karşılaştırılmasına ilişkin bulgular

Öğrencilerin estetik beğeni düzeylerinin 'Lise sanat dersi'ne yani Lise boyunca aynı sanat dersini alıp almama durumuna göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin t testi sonuçları Tablo 12'de sunulmuştur.

Tablo 12

Estetik Beğeni Puanlarının Lise Sanat Dersine Göre t Testi Sonuçları

	Lise Sanat Dersi	n	Ort.	SS	t	p
Estetik Beğeni	Evet	52	63,269	8,218	0,107	0,915
	Hayır	52	63,096	8,351		

*p<0,05; ** p<0,01

Öğrencilerin estetik beğeni puan ortalamalarının lisede aynı sanat dersini alıp almama durumlarına göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edildi (p>0,05) (Tablo 12).

4.2.2.2. Öğrencilerin estetik beğeni düzeylerinin eski veya yeni programı alma durumuna göre karşılaştırılmasına ilişkin bulgular

Öğrencilerin estetik beğeni düzeylerinin eski veya yeni programı alma durumuna göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin t testi sonuçları Tablo 13'te sunulmuştur.

Tablo 13

Estetik Beğeni Puanlarının Eski veya Yeni Programı Alma Durumuna Göre t Testi Sonuçları

	Program	n	Ort.	SS	t	p
Estetik Beğeni	Yeni Program	74	58,716	7,985	-3.319	0,001*
	Eski Program	74	63,156	8,354		

*p<0,05; ** p<0,01

Öğrencilerin estetik beğeni puan ortalamalarının eski veya yeni programı alma durumlarına göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edildi (p<0,01) (Tablo 13). Ortalama puanlara göre, eski programı alan öğrencilerin estetik beğeni düzeyleri (Ort.=63,16±8,35), yeni programı alan öğrencilerin estetik beğeni düzeylerinden (Ort.=58,72±7,98) anlamlı düzeyde daha yüksektir (t=-3,319; p=0,01) (Tablo 13).

4.2.2.3. Öğrencilerin estetik beğeni düzeylerinin sanata ilgi durumuna göre karşılaştırılmasına ilişkin bulgular

Öğrencilerin estetik beğeni düzeylerinin sanata ilgi duyup duymamalarına göre, yani okul dışında sanat dersi alıp almama durumuna göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin t testi sonuçları Tablo 14’te sunulmuştur.

Tablo 14

Estetik Beğeni Puanlarının Sanata İlgi Durumuna Göre t Testi Sonuçları

	Sanata İlgi	n	\bar{X}	SS	t	p
Estetik Beğeni	Evet	186	62,527	8,211	2,557	0,011*
	Hayır	120	60,133	7,646		

*p<0,05; ** p<0,01

Öğrencilerin estetik beğeni puan ortalamalarının sanata ilgi duyup duymalarına göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edildi (p<0,05) (Tablo 14). Sanata ilgi duyan öğrencilerin estetik beğeni düzeyleri (Ort.=62,53±8,21), sanata ilgi duymayan öğrencilerin estetik beğeni düzeylerinden (Ort.=60,13±7,65) anlamlı düzeyde daha yüksektir (t=2,557; p=0,011) (Tablo 14).

Bölüm 5

Tartışma

Temel amacı görsel sanatlar dersinin estetik beğeniye etkisinin olup olmadığını belirlemek olan ve öğrencilerin genel estetik düzeyini belirlemenin amaçlandığı; bunun yanı sıra öğrencilerin estetik beğeni düzeylerinin, seçilmiş bazı sosyo-demografik değişkenlere (eski veya yeni programı alma durumuna, lise boyunca aynı sanat dersini alıp almadığına, okul dışında sanatla uğraşıp uğraşmadığına) göre farklılık gösterip göstermediğinin araştırıldığı çalışmanın bu bölümünde; araştırmada elde edilen bulgular, literatür çalışmalarındaki bulgularla ve kendi içinde karşılaştırılarak tartışılacaktır.

5.1 Lise Düzeyinde Görsel Sanatlar Ders Programının Öğrencilerin Estetik Beğeni Düzeyi Açısından Öğretmen Görüşleri

Seçmeli dersler (resim-müzik) 2017-2018 öğretim yılına kadar tüm lise sınıflarında (9, 10, 11 ve 12) haftada bir saattir. Yalnız 9. Sınıflarda 2017-2018 öğretim yılında 2 saat işlenmiştir ve 2018-2019 itibarıyla tüm lise kademelerinde 2'şer saat olacaktır. Ders saati şimdiye kadar çok az (1 saat) olup, her ne kadar önümüzdeki sene lise tüm sınıflarda 2 saate çıkarılacak olsa da bu sürenin yeterli olmayacağı, haftada en az 3-4 saat olması gerektiği düşünülmektedir. Buna en güçlü dayanak, yaş arttıkça estetik beğeni düzeyi artmasına rağmen, araştırmamıza katılan ve 2017-2018 öğretim yılında 2'şer saat resim/müzik dersi gören 9. sınıf örneklem grubunun estetik beğeni düzeyinin 10. sınıf öğrencilerin estetik beğeni düzeyinin biraz üzerinde olduğunun tespit edilmesidir. Görsel sanatlar dersinin, sadece tek bir öğretim yılında 1 yerine 2 saat seçmeli görsel sanatlar dersi gören öğrencilerde estetik beğeni düzeyi açısından bu olumlu etkide bulunması, ders saatinin artırılması halinde öğrencilere bu yönden katkısının daha fazla olabileceğini düşündürmektedir.

2017-2018 Eğitim-Öğretim Yılı'nda haftada iki saat olarak uygulanmaya başlanan 9. Sınıf öğretim programı Görsel Sanat Kültürü, Görsel Sanatlarda

Biçimlendirme ve Renkli Resim Uygulamaları üniteleri üzerinden yapılandırılmıştır. Biçimlendirmeyi teşkil eden unsurlar altı hafta süreyle ikişer saatten 12 ders saatlik süreyi kapsamaktadır. Çok Alanlı Sanat Eğitimi yöntemiyle Doku konusu verilirken, konuyla ilgili olarak önceden görevli öğrenciler arkadaşlarına sunum yaparlar. Doğal ve yapay objelerin fotoğrafları çekilerek incelenmesi sonunda, karakalem etüt yapılır. Burada açık öğrenme yöntemi devreye girmiştir, fotoğraf çekerken ve arkadaşlarıyla uyumlu olurken ikincil öğrenme gerçekleşmektedir. Çizilen karakalem etütler soyut sanatla ilişkilendirilerek, dokudan seçtikleri bir birim büyütülüp özgün yüzey düzenlemesi yapılır. Böylece öğrenciler, doğal ve yapay ojelere farklı bakarak güzellikleri algılamaya ve estetik bir beğeni düzeyine ulaşmaya başlarlar. Tüm çalışmalar öğrencilerin katılımıyla sözlü olarak değerlendirmeye alınır. Sanatta güzel ve çirkinin ne olabileceği tartışılır. Bitirilen resimler panoya asılır ve okul sitesi ve isterlerse sosyal medyada paylaşılır.

10, 11 ve 12. sınıflarda şu ana kadar haftada bir saat üzerinden yapılan ders istenildiği kadar randımanlı olamamıştır. 10. sınıflarda Türk süsleme sanatları ve çağdaş Türk sanatları ağırlıklı olarak işlenmiştir. Her sınıfta yaptıkları araştırma sonucu yapılan sunumlardan sonra, en beğendikleri Kurtuluş Savaşı resmi akıllı tahtaya yansıtılmış, her öğrencinin bakış açısı ile aralarında değerlendirme yaptırılmıştır.

11. ve 12. sınıflarda daha çok çağdaş resim sanatı işlenmiş, Modern Sanatlar Müzesi'ne gerekli izinler alındıktan sonra gidilmiş, dönüşte yazılı rapor hazırlamaları ve müzedeki eserler üzerine anket yapmaları istenmiştir. Son çalışma olarak, oluşturdukları natürmort görünümü, soyut ifade etmeleri istenmiştir. Yaşları itibarıyla estetik olarak beğeni düzeyleri, fikir alışverişinde de buldukları için iyi bir düzeyde oldukları düşünülmesine rağmen, dersin bir saat oluşu ve üniversite sınavı endişesiyle uygulamaya özen gösterememişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmen çalışma grubunu oluşturan 2017-2018 Eğitim-Öğretim yılında İstanbul İli Beşiktaş, Beyoğlu, Beykoz, Arnavutköy ve Beylikdüzü ilçelerinde görev yapmakta olan GSD öğretmenlerinin yüzde 62,50'si bayan, yüzde 50,00'ı Beşiktaş ilçesindeki bir okulda görev yapmakta, %50,00'ı 20 yıl ve üzeri

meslekî kıdeme sahip, %50,00'ı ise bulunduğu okulda 5 yıl ve üzeri bir süredir çalışmaktadır. Öğretmenlerin meslekî kıdem süresi ortalama $20,38 \pm 11,21$ yıl, bulunduğu okuldaki toplam çalışma süresi ise ortalama $8,38 \pm 7,66$ yıldır.

Öğretmenler tarafından eski (2010-2011) GSD programında öğrenme alanlarının kapsamına ilişkin olarak belirtilen eksikler/sorunlar/olumsuzluklar doğrultusunda ortaya çıkan gereklilikler/öneriler; sanat eleştirisi ve estetik kavramlarına yoğunlaşılması ve uygulamanın (biçimlendirme) içeriğinin zenginleştirilmesi, uygulanabilirliğinin artırılabilmesi için bölgesel koşullara uygun hale getirilmesi ve son olarak da öğrenme alanlarına 'özgün eser yaratır ve farkını ayırt edebilir' şeklinde bir madde eklenmesi yönündedir. Öğretmenler tarafından eski programdaki öğrenme alanlarının sürelerine ilişkin olarak belirtilen eksikler/sorunlar/olumsuzluklar doğrultusunda ortaya çıkan gereklilikler/öneriler ise; sürenin 2 saate çıkarılması halinde yeterli olması için atölye imkânının olması ve süre az olsa da öğretmenler tarafından buna uygun yıllık planlar hazırlanabilmesi yönündedir. Öğretmenler tarafından eski programdaki konu ve yöntemlerin, öğrencilerin estetik beğeni düzeylerini artırmasına yönelik kazanımlara etkisine ilişkin olarak belirtilen olumlu görüşlere göre; eski programda kazanımlarda tekrar olmasına karşın tespitler doğrudur. Program, öğretmeni yönlendirecek kapasitededir. Öğretmenin kapasitesi oranında dersi verimli geçirmesine bağlı kazanımları özümsetmede etkilidir. Basitten karmaşığa doğru sıralandığı için özümsemesi kolaydır. Yöntem ve tekniklerinin uygulanması, öğrencide kalıcı bir öğrenme ve yaratıcı yetenekleri geliştirmektedir. Teorik olarak genel lise müfredatı için yeterlidir. Son olarak da eski programda konuların daha esnek olması, başarılı öğretmenlerin öğrencilere daha faydalı olmasını sağlamaktadır. Öğretmenlerin eski programdaki konu ve yöntemlerin, öğrencilerin estetik beğeni düzeylerini artırmasına yönelik kazanımlara etkisine ilişkin olarak belirttikleri olumsuz görüşler ise 'programın teoride iyi ancak atölye ve malzeme yetersizliği nedeniyle programın tamamının uygulanabilmesi açısından yetersiz kaldığı' ve 'konuların güncel sanat ve doğa arasında bağlantı kuracak şekilde işlenemediği' yönündedir. Dolayısıyla eski programın uygulanabilirliğinin artırılması, okulların çoğunda karşılaşılan atölye ve malzeme eksikliğinin giderilmesi ve konuların güncel sanat ve doğa arasında bağlantı kuracak şekilde işlenmesi gerektiği belirlenmiştir.

Öğretmenlerin neredeyse tamamına yakın bir kısmı eski programın uygulanması sırasında karşılaşılan problemler arasında en çok süre azlığını göstermişlerdir. Diğer görüşler arasında bildirilen problemler ise atölye ve/veya teçhizat/malzemenin eksik ya da sınırlı olması, öğrenci sayısının zaman zaman programa göre fazla olması ve konuların zamanında işlenememesi, programda öğrencileri özgün motiflere yönlendirecek yaratıcı fikir ve kazanımların eksik olması ve son olarak da toplum ve yöneticilerin Görsel sanatlar ve Müzik gibi derslere, “gereksiz dersler” olarak bakmalarındır. Dolayısıyla; eski programdaki ders süresinin artırılması, atölye ve malzeme eksiklerinin giderilmesi, programda yaratıcılığa daha fazla önem verilmesi, sınıfların bölünebilmesi ve son olarak da toplum ve yöneticilerin Görsel sanatlar ve Müzik gibi derslere olan olumsuz bakış açılarının değiştirilmesi gerektiği belirlenmiştir.

Öğretmenlerin büyük bir kısmı yeni (2018-2019) GSD programındaki öğrenme alanları, konular ve sürelerin öğrencilerin estetik beğeni kazanım düzeylerine olası etkisine yönelik eksiklik/gereklilik/öneri şeklinde programın olumsuz yanlarını dile getirmiştir. Buna göre yeni programın daha fazla şaşırtan, sürprizlerle dolu ve daha az klasik bir içeriğe sahip olması; verimli olabilmesi için çevre koşulları, atölye ve atölyede bulunması gereken araç-gereçlerin yeterli ve uygun olması; lise müdürlerinin müze ve sanat gezilerine daha fazla (yılda bir kezden fazla) izin vermesi; öğretmenlerin, konuları ve kazanımları seçerken öğrenciyi heveslendirip yaratıcı kılacak şekilde planlama yapmaları; öğretmenlerin programı baştan aşağı okumalarının sağlanması; müzelerde incelemenin başına eklenen kültürel miras konu ve kazanımlarının genişletilmesi ve uygulanabilir hâle getirilmesi; öğrenme alanlarının daha da geliştirilmesi ve son olarak da programda, geçen 8 yılda aynı olan uygulama ve resim tekniklerinin geliştirilmesi gerektiği belirlenmiştir.

Öğretmenlerin yarısı ise yeni programdaki öğrenme alanları, konular ve sürelerin öğrencilerin estetik beğeni kazanım düzeylerine olası etkisini farklı açılardan olumlu olarak gördüklerini belirtmiş; buna göre yeni programın motivasyon artırıcı, özgün eserler üretilmesini ve estetik bakış açısının gelişmesini destekleyici olduğu, Türkiye şartlarına göre çok daha uygulanabilir nitelikte olduğu,

müze kültürü ve sanat gezilerinin iyi olduğu, haftalık ders süresinin tüm sınıflar için artırılmış (2 saate çıkarılmış) olmasının olumlu görüldüğü tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısı estetik beğeniyi geliştirmek açısından, iki programdan hangisinin daha etkili olduğu yönündeki soruya ‘yeni program’ yanıtını verirken, öğretmenlerin 4’de 1’i eski programın daha iyi olduğunu, 4’de 1’i ise estetik beğeniyi geliştirme yönünden her iki programın da birbirine yakın olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerin yarısı her iki programa yönelik olumsuzluklar/eksiklikler belirtmişlerdir. Yeni programın estetik beğeniyi geliştirmede daha etkili olduğunu düşünen öğretmenler buna gerekçe olarak; eski programda 1 saat olan haftalık ders süresinin 2 saate çıkarılmış olmasını, yeni programın eskisine göre daha kapsamlı olmasını, yeni programın estetik bakış açısını geliştirmeye hizmet edecek sanat tarihi alanlarından destek almış olmasını, yeni programın sanatın çeşitli kollarına (fotoğraf vb.) değinerek daha gerçekçi hale getirilmiş olmasını ve son olarak da görsel sanatlar açısından değerlendirildiğinde uygulanabilir ve öğrenciye yaratıcılık ve düşünme için daha çok zaman ve alan bırakan bir yapıya sahip olmasını göstermişlerdir. Eski programın estetik beğeniyi geliştirmede daha etkili olduğunu düşünen öğretmenler ise buna gerekçe olarak; eski programın yenisine göre estetik beğeniyi geliştirmek açısından daha iyi olmasını ve yeni programda sadeleştirmeye gidilmiş ve sanat tarihi konuları eklenmiş olmasını göstermişlerdir. Estetik beğeniyi geliştirme açısından her iki programa yönelik çeşitli eleştirilerde bulunan öğretmenlerin bu görüşleri doğrultusunda GSD programlarının kesinlikle atölye ortamına ve gerekli malzemelere eksiksiz şekilde sahip olması, evrensel manada estetik beğeniyi geliştirme amacından ziyade, yaratılmak istenen kültürel yapıya hizmet etmek amacıyla hazırlanmış olmaması ve kimlikten bağımsız olması, programın uygulamada etkili ve verimli olabilmesi için öğretmenlerin kapasite ve alan bilgisinin yeterli olmasının sağlanması ve son olarak da öğrencilerin estetik algının gelişmesi için, program yaşamlarına, topluma adapte edilebilecek pratiklere sahip olması gerektiği belirlenmiştir.

Öğretmenlerin, lise düzeyinde GSD’nin eğitim-öğretim sürecinde daha etkili olabilmesine yönelik önerileri doğrultusunda; resim öğretmenlerinin üniversite eğitimlerinin en üst düzeye getirilmesi, programın en düşük yeterlilikte öğretmen

tarafından bile uygulanabilir düzeyde olması, kazanımlar hazırlanırken konuların işleniş biçimlerinin de dahil edilmesi; programda konu-kazanım-işleniş biçimi-kullanılan yöntemler ve araç gereç bilgisinin alternatif uygulamalarla birlikte verilmesi, 11. ve 12. sınıflarda özellikle müze ve sanat eseri inceleme konularına, 9. ve 10. Sınıflarda ise temel sanat eğitime daha fazla ağırlık verilmesi, öğrencinin sanat eseri inceleyebilecek kazanıma sahip olabilmesi için programdaki teknik bilgi ve uygulamaların basitten karmaşığa doğru verilmesi, GSD için ülke genelinde liselerde eşit ders saati uygulamalarının kontrol edilmesi ve müdürlerin inisiyatifine bırakılmaması, programın daha çok sanat eseri incelemeye dayalı ve uygulanabilir olması, programa daha fazla kaynak aktarılması, programda diğer ders öğretmenleriyle ortak proje yürütmeye dayalı, ortaklaştırılmış, yeniliğe açık ve dünyadaki gelişmelerle paralel yeni uygulamaların geliştirilmesi, son dönemde dünya sanatını etkileyen yeni gelişmelerin müfredata dahil edilmesi, her okulda görsel sanatlar öğretmeniyle birlikte Sanat Tarihi branşında öğretmenin de bulunması, öğrencilerin de sürece dahil edilmesi, hazırbulunuşluğu arttıracak önlemlerin alınması, özel yeteneğe sahip olamayan öğrenciler de dahil olmak üzere tüm öğrencilerin estetik bakış açısının geliştirilebileceği uygulamaların planlanması, dersin kalite ve etkisini artırmak için ders işleyiş yöntemlerinin geliştirilmesi, bireylerin bu dersin geliştirme gücünden faydalanmaya yönlendirilmesi, öğrencilere yetenekleri, beğenileri, kişilikleri doğrultusunda daha bireysel yaklaşılması, öğretmen tarafından öğrenciye özel programların uygulanması ve öğrencilerin bireysel özelliklerinin desteklenmesi, öğrencilerin konu ve teknik anlamda serbest bırakılması, görsel sanatlar öğretmeni kadrosunun artırılarak öğrencilerin ekstra seçmeli görsel sanatlar dersi almasının sağlanması, görsel sanatlar öğretmenlerinin çeşitli sanatçıları konferanslar için çağırmaya daha çok zaman bulabilmesi ve bu yolla öğrencilerde motivasyonu arttırabilmesi amacıyla okullara “Seminer dersi” gibi bir seçmeli ders konulması, sınıfların ikiye bölünmesi, araç ve gereçlerin çevre şartlarına uygun olması, öğrenciye daha özgür bir ortam sunulması, her okulun GSD’ye uygun atölye ve araç-gereç eksiğinin giderilmesi, ders saatlerinin artırılması, öğrencilerin sınavları bahane edilerek sanat derslerinin işlenmemesinin önüne geçilmesi, okul yöneticilerinin öğrenci ve velileri olumlu yönde etkileyebilmeyi sağlayacak sanatsal faaliyetlerle ilgilenmesi ve bu gibi faaliyetlerin desteklenmesi,

yıl sonunda sınav uygulanarak başarılı bulunan öğrencilerin işlerinin güzel sanatlar üniversitelerinin ilk baraj sınavı değerlendirmesi yerine geçebilmesi, GSD dersinin yağlıboya, karakalem, fotoğraf gibi sanat kollarına ayrılarak 'seçmeli ders' olarak verilmesi; tüm sınıflardan seçmeli olarak tek sınıf oluşturulması ve böylece lise düzeyinde sanat eğitiminin sanat merkezleri ve üniversitede verilen sanat eğitimi düzeyine yaklaştırılması ve son olarak da öğrencilerin sanatsal ve kültürel etkinliklere katılımlarının devletçe desteklenmesi ve teşvik edilmesi gerektiği belirlenmiştir.

5.2 Görsel Sanatlar Dersi ile Lise Öğrencilerinin Estetik Beğeni Düzeyi

Araştırmaya katılan öğrencilerin tamamının estetik beğeni puan ortalaması $61,59 \pm 8,07$ 'dir. Balseçen'in (2015), Türkiye'deki 5 üniversitenin Güzel Sanatlar Fakülteleri Resim Bölümü'nde son sınıf olan ya da mezuniyet durumunda bulunan 45 öğrenciyle gerçekleştirdiği, öğrencilerin 5 adet kitsch görsel ve 5 adet gerçek sanat eserinden oluşan 10 adet resmin 5'li Likert tipi ölçekle puanlandırıldığı çalışmada; öğrencilerin aldıkları puan ortalamaları kitsch eserler için $18,50 \pm 4,10$ puan (25 üzerinden) ve gerçek sanat eserleri içinse $19,28 \pm 2,66$ puan (25 üzerinden) bulunmuştur. Buna göre öğrencilerin ölçek genelinden aldıkları puan ortalaması, kitsch görseller ve gerçek sanat eserlerinden aldıkları puan ortalamalarının toplamı olarak $37,78$ puan şeklinde bulunabilir. Araştırmamızda 20 görselden alınabilecek en yüksek puan 100 olduğu için, Balseçen'in çalışmasında 10 görselle elde edilen bulgu 2 ile çarpılarak $75,56$ puan olarak hesaplanabilir. Buna göre; araştırmamıza katılan öğrencilerin estetik beğeni düzeyleri ($61,59$ puan), Balseçen'in (2015) araştırmasına katılan öğrencilerin düzeyinden ($75,56$ puan) daha düşüktür. Bu farklılık; araştırmamız katılımcılarının yaşlarının (14 ila 18 arasında değişen), resim eğitim düzeylerinin (sadece yüzde 51'inin resim dersi almakta) ve sanata ilgi düzeylerinin (yüzde 60,8'i okul dışında sanat dersi almakta) daha düşük olmasından; buna karşılık Balseçen'in (2015) çalışmasındaki öğrencilerin daha büyük yaşta (yüzde 75,56'sı 22-24 yaş aralığında, diğerleri daha yüksek yaşta), tamamının resim eğitimi almakta olup sanata ilgi duyan öğrencilerden oluşmasından kaynaklanabilir. Nitekim çalışmamızda artan yaş, ileri sınıf, sanata ilgi düzeyinin yüksekliği ile yüksek estetik beğeni düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuş olması, bu savı desteklemektedir. Bir başka deyişle bu farklılık, araştırmamızın örneklem grubu ile Balseçen'in (2015) araştırmasındaki örneklem grubunun temel özellikleri arasındaki farklılıklardan kaynaklanmakta olup, araştırmamızda elde edilen bulgularla desteklenmektedir. Araştırmamızda kullanılan Estetik Beğeni Anketi'nin üniversitelerde güzel sanatlar fakültelerinin son sınıflarında okumakta olan öğrencilere yapılmış olması halinde, öğrencilerin estetik beğeni düzeylerinin Balseçen'in (2015) araştırmasındaki bulgulara yakın olacağı düşünülmektedir.

Laçınbay ve Yılmaz'ın (2017), Türkiye'deki üniversitelerin farklı bölümlerinde okuyan 569 lisansüstü öğrencisiyle 10'u kitsch görsel, 10'u gerçek sanat eseri olmak

üzere 20 resimle 1-10 puanlandırmasıyla yaptıkları araştırmada; öğrencilerin kitsch görsellere yönelik beğeni eğilimleri 100 üzerinden 74,44 puan, öğrencilerin gerçek sanat eserlerine görsellere yönelik beğeni eğilimleri ise 100 üzerinden 55,78 puan olarak belirlenmiştir. Bu bulguların araştırmamız bulgularıyla karşılaştırılabilmesi için kitsch görsellere ilişkin beğeni eğilim düzeyinin, estetik beğeni düzeyine dönüştürülmesi gerekmektedir. Laçınbay ve Yılmaz'ın (2017) çalışmasında katılımcıların 100 üzerinden kitsch görsellere yönelik estetik beğeni puan ortalaması 35,56 puan; gerçek sanat eserlerine yönelik estetik beğeni puan ortalaması 55,78 puan; genel estetik beğeni puan ortalaması ise 45,67 puan olarak hesaplanmıştır. Bu bulgu (45,67 puan), araştırmamıza katılan öğrencilerin tamamının estetik beğeni puan ortalaması olan 61,59'den oldukça düşüktür.

Araştırmamızda elde edilen 306 öğrencinin genel estetik beğeni düzey ortalamasının $61,59 \pm 8,07$ puan olarak bulunmasına ilişkin yapılabilecek bir başka tespit de öğrencilerin estetik beğenilerinin 'orta' düzeyde olduğudur.

Gruplarda en yüksek estetik beğeni puan ortalamasına sahip olanlar; kız, TM alanında öğrenim gören, lisede sanat dersi olarak resim dersini almakta olan, Lise öğrenimi boyunca aynı sanat dersini almayan, okul dışında sanat dersi alıyor olan (sanata ilgi duyan), 18 yaşındaki, 12.sınıf ve karne genel not ortalaması 85-100 puan aralığında olan öğrencilerdir (Tablo 11). Balseçen'in (2015) araştırmasında estetik beğeni düzeyi bakımından istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde olmasa da gerçek sanat eserlerini değerlendirmede kız öğrenciler (18,20 puan; 25 puan üzerinden) erkek öğrencilerden (17,80 puan; 25 puan üzerinden); kitsch görselleri değerlendirmede ise erkek öğrenciler (16,35 puan; 25 puan üzerinden) kız öğrencilerden (14,52 puan; 25 puan üzerinden) daha iyidir. Bu bulguyu araştırmamızda cinsiyet yönünden elde edilen bulgularla karşılaştırmak amacıyla her iki cins için toplamda 10 adet kitsch görsel (5 adet) ve gerçek sanat eserlerinden (5 adet) alınan puanları toplayıp, 20 görselle karşılaştırma açısından 2'yle çarptığımızda; Balseçen'in (2015) araştırmasında genel estetik beğeni düzeyleri 100 üzerinden kız öğrenciler için 65,44 puan, erkek öğrenciler için 68,30 puan olarak bulunmaktadır. Araştırmamızda elde edilen genel estetik beğeni düzeyleri kız öğrenciler için $62,46 \pm 7,77$ puan, erkek öğrenciler içinse $60,14 \pm 8,37$ puandır. Buna göre araştırmamızda elde edilen bu bulgular Balseçen'in (2015) araştırmasındaki

bulgularla karşılaştırıldığında, araştırmamızdaki erkek öğrencilerin estetik beğeni düzeylerinin oldukça düşük, kız öğrencilerin estetik beğeni düzeylerinin ise biraz düşük olduğu görülmektedir. Bu farklılık, daha önce de açıklandığı gibi; araştırmamız katılımcılarının yaş, resim eğitimi ve sanata ilgi düzeyi bakımından Balseçen'in (2015) çalışmasındaki öğrencilerden daha düşük olmasından kaynaklanabilir. Diğer yandan araştırmamızda kız öğrencilerin estetik beğeni düzeyleri daha yüksekken, Balseçen'in (2015) araştırmasında (anlamli düzeyde olmasa da) erkek öğrencilerin estetik beğeni düzeyleri daha yüksektir, yani araştırmamızda elde edilen bulguların tam tersidir. Bu farklılığın nedeni kısmen araştırmamıza katılan kız öğrencilerin yaşları ilerledikçe estetik beğeni düzeylerindeki artışın (kız öğrenciler: 14 yaş için 59,22; 15 yaş için 59,49; 16 yaş için 61,24; 17 yaş için 64,62 ve 18 yaş için 65,17 puan; 14-18 yaş arası fark 5,95 puan), erkek öğrencilerin yaşları ilerledikçe estetik beğeni düzeylerindeki artıştan (erkek öğrenciler: 14 yaş için 50,50; 15 yaş için 57,96; 16 yaş için 57,79; 17 yaş için 62,84 ve 18 yaş için 62,45 puan; 14-18 yaş arası fark 11,95 puan) daha düşük olmasından, dolayısıyla daha ileri yaşlarda erkek öğrencilerin estetik beğeni düzeylerinin kız öğrencilerin düzeyini yakalayarak daha sonra bu düzeyi geçmesi şeklinde yorumlanabilirdi. Ancak Laçınbay ve Yılmaz'ın (2017) çeşitli üniversitelerin farklı bölümlerinde okuyan öğrencilerle yaptıkları araştırmada kız öğrencilerin estetik beğeni puan ortalaması (45,67 puan) erkek öğrencilerin estetik beğeni puan ortalamasına (45,65 puan) oldukça yakın bulunmuş olup biraz yüksektir. Yani Laçınbay ve Yılmaz'ın (2017) araştırmasındaki örneklem (yüksek lisans öğrencileri), Balseçen'in (2015) araştırmasındaki örneklem (lisans son sınıf öğrencileri) daha yüksek yaş ortalamasına sahip olmasına karşın erkeklerin estetik beğeni düzeyleri, kız öğrencilerinkinden daha yüksek değildir. Bu bakımdan ileride yapılacak akademik araştırmalarda kullanılacak örneklem grubunun ilkokul 5.sınıf düzeyinden yüksek lisans ve doktora son sınıfa kadarki öğrencileri kapsayacak şekilde seçilmesi, bu sorunun yanıtını bulmaya sağlayacaktır.

Öğrencilerin estetik beğeni düzeyleri; 'eski veya yeni programı alma durumu'na ve 'sanata ilgi durumu'na göre istatistiksel olarak anlamli düzeyde farklıdır ($p < 0,05$) (Tablo 13 ve 14). Buna göre; eski programı alan öğrenciler, yeni programı alan öğrencilerden; okul dışında sanat dersi alan öğrenciler, okul dışında sanata ilgi duymayan öğrencilerden daha yüksek estetik beğeni düzeyine sahiptir.

Selvi'nin (2008), Ankara İli'ndeki farklı tür liselerde yaptığı "Kitsch Olgusunun Lise Öğrencilerinin Estetik Algı ve Beğenilerine Etkisi" adlı çalışmasında, "okuldaki sanat dersleri dışında herhangi bir sanat dalı ile uğraşiyor musunuz?" sorusuna verilen yanıtlara göre, sanatla uğraşan öğrencilerin, uğraşmayanlara göre, kitsch resimlere daha az oranda yönelindiklerini görmüştür (Selvi, 2008). Araştırmamızda yeni programı alan öğrencilerin (Lise 1) eski programı alan öğrencilere (Lise 2-3-4) göre anlamlı düzeyde daha düşük estetik beğeni düzeyine sahip oldukları görülmüştür. Bu durumun eski programın içeriğinden mi yoksa yeni programın içeriğinden mi kaynaklandığı yoksa öğrencilerin yaşlarından mı kaynaklandığını tam olarak tespit etmek mümkün değildir. Ancak yaş ilerledikçe bireyin edindiği bilgi ve deneyimlerden daha fazla faydalanabilmesi ve bunun da estetik değerlendirme yönünü kuvvetlendirmesi olağan bir sonuç olarak karşılanabilir. Çünkü estetik beğeni düzeyi sadece doğuştan gelen sanatsal yetilerle ilgili değildir, aynı zamanda bilgi düzeyi ve bilgiyi değerlendirmede kazanılan ustalıkla da ilgilidir. Dolayısıyla yaşla birlikte edinilen tecrübelerin estetik beğeni düzeyine de olumlu katkısı olması beklenebilir. Aynı durum Lise'de ileri sınıflardaki öğrenciler için de geçerlidir. Yani öğrencinin okuldaki sınıf seviyesi aynı zamanda bir önceki öğretim yılındaki derslerini başarıyla vermesi ve yeterli ve daha fazla bir bilgi birikimiyle bir sonraki sınıfa geçmesi, dolayısıyla daha fazla bilgi ve deneyim edinmesi anlamına gelmektedir. Diğer yandan araştırmamızda 9. ve 10. sınıfların estetik beğeni düzeylerinin birbirine çok yakın olduğu, hatta 9. sınıfların düzeyinin çok az daha yüksek olduğu, 11. sınıflarda ise estetik beğeni düzeyinin bir anda keskin bir şekilde yükseldiği, 12. sınıflarda da bu yükselişin neredeyse aynı oranda korunduğu görülmektedir. Esasen yaş arttıkça estetik beğeni düzeyi yükselirken, 10. sınıflarda 9. sınıflara göre az da olsa daha düşük olması şaşırtıcıdır. Yaş arttıkça estetik beğeni düzeyi yükselirken, 9. sınıflarda 10. sınıflara göre az da olsa daha yüksek olmasının nedeninin; resim ve müzik gibi seçmeli derslerin 2017-2018 öğretim yılına kadar tüm lise sınıflarında (9, 10, 11 ve 12) haftada birer saat iken 2017-2018 öğretim yılında yalnızca 9. sınıflarda 2 saat olarak işlenmiş olmasının, 9. sınıf öğrencilerine estetik değerlendirme yönünden olumlu katkıda bulunmuş olabileceği ve haftada 1 saat seçmeli ders (resim/müzik) alan 10. sınıfların estetik beğeni düzeyine yaklaştırmış olabileceği düşünülebilir.

Mamur'un (2012), farklı eğitim seviyelerinde 180 öğrenciyle gerçekleştirdiği, "Kitsch Olgusunun Sanat Eğitiminde Estetik Beğeniler Açısından Sorgulanması" adlı araştırmasında, Resim-iş Öğretmenliği öğrencilerinin kitsch resimlere daha az yöneldiği, Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi öğrencilerinin de kitsch resimleri tercih etme oranlarını, diğer okul öğrencilerine göre daha az olduğu, hatta Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi öğrencilerinin kitsch resimleri daha az tercih etmelerinin öngörülmesine rağmen, onlarda da beklenen düzeyde bulunmadığı tespit edilmiştir. Mamur (2012) bu durumu, anketin uygulandığı 10. sınıfların henüz sanat eseri inceleme ile ilgili dersleri işlememiş olmalarına bağlamıştır. Ancak Okul Öncesi Öğretmenliği öğrencilerinde kitsche eğilim diğerlerine göre az bulunmuştur. Mamur bunu da sanat ve estetik dersi almalarına bağlamıştır (Mamur, 2012). Bu bağlamda; Görsel Sanatlar Dersi için Eğitsel Tasarım ve Değerlendirme Programı bağlamında bir öğretim programına öncelikle lise öğrencilerine Estetik Beğeni becerisi üzerine bir ihtiyaç analizi, yaşlarına ve çağa uygun bir program için içerik analizi, sistem yaklaşımı bakımından bağlam analizi yapılmalı, önemli dönemeçlerde gerekli stratejiler, her ne kadar ılımlı kullanılsa da belirgin olarak hedef kazanımlarla şekillenmelidir. Estetik olarak doğru sanat eserlerini belirleyebilmek adına kitsch ürünler çok kısa süre gözlemlerine sunulmalı, ancak sanat eserleri sürekli araştırılmalıdır. Ayrıca yapacakları sosyal sorumluluk projeleri dahilinde, gerekli izinler alınarak çevre güzelliğine de katkı sağlayacak çalışmalar yapmaları sağlanmalıdır.

Laçınbay ve Yılmaz'ın (2017), Türkiye'deki üniversitelerin farklı bölümlerinde okuyan 569 lisansüstü öğrencisiyle 10'u kitsch görsel, 10'u gerçek sanat eseri olmak üzere 20 resimle 1-10 puanlandırmasıyla yaptıkları araştırmada; öğrencilerin 100 üzerinden hesaplanan kitsch görsellere yönelik beğeni eğilimleri sosyal bilimler fakültesi öğrencileri için 73,82 puan, fen bilimleri fakültesi öğrencileri için 75,60 puan ve sağlık bilimleri fakültesi öğrencileri için 76,88 puan olarak belirlenmiştir. Laçınbay ve Yılmaz'ın (2017) araştırmasındaki katılımcılardan en yüksek estetik beğeni düzeyine sahip grubun sosyal bilimler öğrencileri (46,22 puan) olduğu, bunu sağlık bilimleri öğrencilerinin takip ettiği (44,82 puan), fen bilimleri öğrencilerinin ise en düşük estetik beğeni puan ortalamasına sahip oldukları (43,81) görülmektedir. Araştırmamızda TM alanında okuyan öğrencilerinin estetik beğeni puan ortalamaları ile Fen alanında okuyan öğrencilerinin estetik beğeni puan ortalamaları arasında

anlamli düzeyde farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Laçınbay ve Yılmaz'ın (2017) araştırmasında estetik beğeni eğilimlerinin öğrenim alanlarına göre anlamli düzeyde farklılık gösterip göstermediği incelenmemiştir. Ancak araştırmamızda da olduğu gibi Laçınbay ve Yılmaz'ın (2017) araştırmasında da sözel bölümlerin (Lisede TM, üniversite sosyal bilimler) en yüksek estetik beğeni düzeyine sahip öğrenciler olduğu görülmekte ve araştırmamızda bu yönde elde edilen bulguyu desteklemektedir.

Yiğit'in (2010) görme engelli ilköğretim 5. sınıfta okuyan 16 öğrenciyle yaptığı çalışmada da kız öğrencilerin sanatsal ilgi, estetiksel farkındalık, estetik algı ve estetik beğeni düzeylerinin daha yüksek olduğu ($p=0,001$) tespit edilmiştir. Erim'in (2005) ilköğretim 7. sınıf öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmada da kız öğrencilerin medya ve popüler sanat formlarından daha fazla etkilendikleri, erkek öğrencilerinse daha gerçekçi ve mekanik düşündüklerini saptanmıştır. Dolayısıyla araştırmamızda kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha yüksek estetik beğeni düzeyine sahip olduğuna yönelik olarak elde edilen bulgu, Yiğit'in (2010) ve Erim'in (2005) çalışmalarındaki bulgularla desteklenmektedir.

Öğrencilerin estetik beğeni düzeyleri; Lise boyunca aynı sanat dersini alıp almama durumuna göre anlamli düzeyde bir farklılık göstermemektedir ($p>0,05$) (Tablo 12). Öğrencilerin aldığı resim eğitiminin süresi arttıkça Estetik Beğeni Anketi'nden alacakları puan ortalamalarının da artacağı düşünülmektedir. Bu nedenle ileride yapılacak çalışmalarda farklı gruplara farklı sürelerde resim eğitimi verilerek bu grupların Estetik Beğeni Anketi'nden alacakları puan ortalamalarının karşılaştırılmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Araştırmamızda lise boyunca aynı sanat dersini alan öğrencilerle farklı sanat dersi alan öğrenciler arasında anlamli bir farklılık olmaması, esasen araştırmanın yapıldığı öğretim yılında müzik dersi almakta olanların daha önceki yıllarda müzik dersi almış olan öğrencilerin ve yine araştırmanın yapıldığı öğretim yılında resim dersi almakta olanların daha önceki yıllarda resim dersi almış olan öğrencilerin 'Evet' grubunda yer almaları nedeniyle; ve ayrıca benzer şekilde araştırmanın yapıldığı öğretim yılında müzik dersi almakta olanların daha önceki yıllarda resim dersi de almış olan öğrencilerin ve yine araştırmanın yapıldığı öğretim yılında resim dersi almakta olanların daha önceki yıllarda müzik dersi de almış olan öğrencilerin 'Hayır' grubunda yer almaları nedeniyle karşılaştırılan grupların nitelik yönünden benzer özelliklere sahip olmayan

öğrencilerin bir araya gelmesinden oluştuğu, dolayısıyla anlamlı bir sonuç çıkması beklenebilecek bir karşılaştırma olmadığı anlaşılmıştır. İleride bu alanda yapılacak akademik araştırmalarda bu sorunun ‘Lise öğreniminiz boyunca hep resim dersi mi aldınız?’ şeklinde değiştirilerek sorulması, gruplar arasında estetik beğeni düzeyi açısından anlamlı bir farklılık çıkmasını sağlayabilir.

Bölüm 6

Sonuç

Araştırmada elde edilen sonuçları aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür:

- Araştırmaya katılan öğrencilerin genel estetik beğeni düzeyleri orta seviyededir.
- Gruplarda en yüksek estetik beğeni puan ortalamasına sahip olanlar; kız, TM alanında öğrenim gören, lisede sanat dersi olarak resim dersini almakta olan, Lise öğrenimi boyunca aynı sanat dersini almayan, okul dışında sanat dersi alıyor olan (sanata ilgi duyan), 18 yaşındaki, 12.sınıf ve karne genel not ortalaması 85-100 puan aralığında olan öğrencilerdir.
- Öğrencilerin estetik beğeni düzeyleri; eski veya yeni programı alma durumuna ve sanata ilgi durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklıdır. Buna göre; eski programı alan öğrenciler yeni programı alan öğrencilerden; okul dışında sanat dersi alan öğrenciler sanata ilgi duymayan öğrencilerden daha yüksek estetik beğeni düzeyine sahiptir.
- Öğrencilerin estetik beğeni düzeyleri; Lise boyunca aynı sanat dersini alıp almama durumuna göre anlamlı düzeyde bir farklılık göstermemektedir.
- Yaş arttıkça estetik beğeni düzeyi kademeli olarak yükselirken, 9. Sınıf öğrencilerin estetik beğeni düzeylerinin 10. sınıflara göre az da olsa daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bunun nedeninin de 2017-2018 öğretim yılında istisnai olarak 9. sınıfların diğer sınıflara göre 2 kat daha fazla seçmeli sanat dersi (resim/müzik) almış olmalarına bağlı olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca yeni programı alan öğrencilerin (9. Sınıf) estetik beğeni düzeylerinin eski programı alan öğrencilerin (10., 11. ve 12. sınıfların) estetik beğeni düzeylerinden anlamlı düzeyde daha düşük olduğu görülmüştür. Bu durumun eski veya yeni programı alma durumundan mı yoksa öğrencilerin yaşlarından mı kaynaklandığı tam olarak bilinmemektedir.

Araştırmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda şunlar önerilebilir:

- Öğrencilerin estetik beğeni düzeyleri ortalamasının biraz üzerinde olup ortalamaya çok yakın olması nedeniyle, estetik beğeni düzeylerinin arttırılabilmesi için daha fazla sanatsal uğraş içinde bulunmalarına ihtiyaç bulunmaktadır. Bunun sadece haftada 2 saat verilen bir dersle sağlanabilmesi mümkün olmadığı gibi bu ders süresinin 3-4 saate çıkarılması da yeterli olmayabilir. Öğrencilerin okul dışındaki hayatlarında da sanatsal faaliyetlerle ilgilenebilmeleri için okul tarafından düzenlenecek müze, sergi, konser ve benzeri sanat aktivitelerine katılmaları teşvik edilmelidir. Diğer yandan haftada 2 saatlik sanat derslerinde öğrencilere öğrendiklerini uygulama ve sergileme fırsatının daha fazla sunulması da faydalı olacaktır. Nitekim görsel sanatlar dersi kapsamında 5 Mart-27 Nisan 2018 tarihleri arasında İstanbul ili Beşiktaş ilçesinde bulunan bir Anadolu Lisesi'nin 11. Sınıf Resim Grubundan 45 kız, 29 erkek olmak üzere toplam 74 öğrenciyle haftada 1 saatten 8 haftada toplam 8 saat olarak yaptığımız; öğrencilere Klasik ve Çağdaş sanatları tanıtarak, eserleri çözümleyebilmelerinin, estetik bir yargıya varabilme ve eleştirel bakış edinebilmelerinin; aktif yöntemle disiplinlerarası sanat anlayışı kazanma, birlikte iş yapabilme ve sorumluluk duygusu edinebilmelerinin amaçlandığı bir proje çalışmasında; 2017-2018 Eğitim Öğretim yılı içinde II. dönem başlanan projenin bitiminde, öğrencilerin geri dönüşümünde ve amaçlanan kazanımlara ulaşmada olumlu sonuç alındığı görülmüş ve sonraki yıllarda da devamı uygun görülmüştür.
- Resim vb. görsel sanatlar dersi eğitiminin estetik beğeni düzeyine etkisinin bilimsel bir temelde belirlenebilmesi için, ileride bu konuda yapılacak akademik çalışmalarda, farklı gruplara farklı sürelerde resim eğitimi verilerek bu grupların Estetik Beğeni Anketi'nden alacakları puan ortalamalarının karşılaştırılması önerilebilir.
- Görsel sanatlar eğitimi disiplinlerarası bir yaklaşımdır. Ancak genellikle dersler uygulama ve ürün odaklı bir süreci izlemektedir. Her ne kadar öğrencilerin araştırma yoluyla ve öğretmenin sunumuyla sanat ve çeşitleri hakkında bilgi edinmeleri sağlanmaya çalışılsa da yeterli olmamaktadır. Zaman yetersizliği, ders saatinin ortak sınavlara gitmesi gibi sebeplerle her sınıfta ve öğrencide aynı randıman alınamamaktadır. Doğrudan uygulamaya

geçilmeden önce, öğrencilerdeki estetik görüş ve duyguların desteklenmesi gerekmektedir. Bu sebeple, Güzel Sanatlar Liseleri'nde okutulan 'Sanat Eserlerini İnceleme Dersi' gibi Anadolu Liseleri'nde de 9. Sınıfın 1. Döneminde Görsel Sanatlar Dersi'nin uygulamasız olarak, 'Estetik ve Sanat Eleştirisi' adı altına, dersin zeminini teşkil edecek şekilde, teorik bilgi ve görüşler şeklinde bir ders olarak işlenmesi önerilmektedir. Her öğrencinin sınıf ortamında, eser hakkında özgürce fikir yürütmesi ve öğretmenin de desteğiyle doğru estetik beğeniye ulaşılabilceği düşünülmektedir. Çünkü sanatın etkilendiği alan yine sanattır.

- Kabul edileceği gibi atölye ortamlarında, ışık, hava, hijyen, temizlik, düzen gibi etkenler sanat eğitiminin önemli bağlamları olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunların yeterli düzeyde olması ve ihtiyaca cevap verebilmesi okul idarelerinin ilgisi ve bilgisi doğrultusunda olmaktadır. Görsel Sanatlar Dersi, genel görüş olarak kabul edildiği üzere, boş vakit geçirme, rahatlama, kendini oyalama dersi, anlayışıyla bağdaşmaz bir disiplindir. Bu sebeple okul idarecilerine, öğretmenlere, hatta okulun paydaşlarından olan velilere estetik üzerine seminer verilebilir. Çünkü estetik, herkeste olması gereken, birleştirici, ortak bir duygudur.
- Görsel Sanatlar Dersi uygulamaları birtakım malzeme ihtiyacını beraberinde getirmektedir. Okul Aile Birlikleri, genellikle yetersiz kalmakta, öğrenciler malzemeleri temin edene kadar vakit geçmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı'nın, her sene başı öğrencilere diğer derslerin kitaplarını temin etmesi gibi, temel resim malzemelerini de temin etmesinin, öğrencilerin aitlik duygusu için de yararlı olacağı düşünülmektedir.
- Öğrencilerde estetik beğeniye, hatta hayatın her alanına yayılacak şekilde genişletirsek, görsel okuryazarlığı geliştirebilmek için, sanat eserlerini yorumlarken, grafik sanatlardan yararlanarak, görsel bildirişim simgeleri ve piktogramlar oluşturmaları istenebilir. Böylece öğrencilerin ileriki yaşamlarında, görsel algılamada ve görselin anlamını kodlamada doğru karar vermeleri sağlanabilir. Sürealist ressam Joan Miro'nun, Barok ressam Velasquez'in 'Nedimeler' adlı resmini kendi tarzında minimize ederek ele alması, bu tip çalışmaların yapılabilir olduğunun gelişmiş bir örneğidir.

- Görsel Sanatlar Dersi'nin öğretim programına uygun bir ders kitabının okutulması, öğrencilerin derse daha hazırlıklı ve bilinçli gelmelerini ve sanatın öge ve ilkelerini uygulamaya geçmeden önce daha net bir şekilde öğrenmelerini sağlayacağı düşünülmektedir. Böylece kalabalık sınıflarda öğretmenin anlatımının ulaşamadığı öğrenciler teorik bilgileri daha kolay öğrenerek, uygulamada ve bir üst beğeni seviyesine ulaşmada daha başarılı olabilecekleri gibi, derse karşı tutumları da gelişebilir.
- Yüksek Öğretim Kurumları Sınavı (YKS)'nda öğrenilebilen doğru estetik algı, görsel okuryazarlık ve sanat tarihi üzerine soru çıkması, sadece öğrencilerin değil, velilerin ve hatta okul idarelerinin dersin ulaşmak istediği boyutları daha iyi anlamalarını sağlayacağı düşünülmektedir.
- Ders süresinin yetersizliği, atölyelerdeki teknolojik eksiklikler nedeniyle ve uygulama konularının yetiştirilmeye çalışılması sebebiyle dersin, neredeyse sanattan çok zanaat ağırlıklı işlenmesi zorunluluğu önemli eksiklikler ve ivedilikle düzeltilmesi gerekmektedir. Araştırmanın yapıldığı bölgedeki öğrencilerin sosyo-ekonomik ve kültürel düzeyleri hemen hemen aynı düzeyde olduğu için bu konuda ileride yapılacak araştırmalarda, farklı sosyo-ekonomi ve kültüre sahip, farklı bölge ve okul türlerindeki öğrencilerle de yapılarak genişletilmesi önerilebilir.

Ancak Görsel Sanatlar Dersi öğretmenlerinin yapmaya çalıştıkları ortaöğretim seviyesindeki öğrencilerin estetik beğeni düzeylerini yükseltmek ve çeşitli sebeplerden dolayı kendini estetik ve sanattan uzak gören çocukların da estetik duyum yönünden yeterli olmalarını sağlamaya çalışmaktır. Çünkü her türlü farklılıklarımızı egale eden estetik, hepimizin ortak duygusudur.

Öğretmen görüşlerine göre; eski programın uygulanması sırasında tüm öğretmenlerin karşılaştığı temel problem süre azlığıydı. Bu durum yeni programda haftalık ders süresinin 2 saate çıkarılmasıyla bir nebze giderilmiş görünmektedir ancak halen haftalık ders saatinin yeterli olmadığını ve daha da artırılması gerektiğini, hatta GSD dersinin yağlıboya, karakalem, fotoğraf gibi sanat kollarına ayrılarak 'seçmeli ders' olarak verilmesi ve tüm sınıflardan seçmeli olarak tek sınıf oluşturulması gerektiğini savunan öğretmenler bulunmaktadır. Eski programla ilgili

bildirilen eksiklerden atölye ve/veya teçhizat/malzemenin eksik ya da sınırlı olması, öğrenci sayısının zaman zaman programa göre fazla olması ve konuların zamanında işlenememesi, programda öğrencileri özgün motiflere yönlendirecek yaratıcı fikir ve kazanımların eksik olması ve son olarak da toplum ve yöneticilerin Görsel sanatlar ve Müzik gibi derslere, “gereksiz dersler” olarak bakmaları gibi sorunların yeni programda da çözülmediği görülmektedir. Hatta yeni programla ilgili öğretmenler tarafından 30’a yakın farklı temada eksiklik/sorun/olumsuzluk/öneri bildirildiği görülmüştür. Dolayısıyla; yeni programın gerek öğrencilerin estetik beğeni düzeylerinin geliştirilmesine yönelik kazanımları gerekse diğer sorunlarının çözülebilmesi için şunlar önerilmektedir:

- Resim öğretmenlerinin üniversite eğitimleri en üst düzeye getirilmelidir.
- Program en düşük yeterlilikte öğretmen tarafından bile uygulanabilir düzeyde olmalı, kazanımlar hazırlanırken konuların işleniş biçimlerinin de dahil edilmelidir.
- Programda konu-kazanım-işleniş biçimi-kullanılan yöntemler ve araç gereç bilgisi, alternatif uygulamalarla birlikte verilmelidir.
- 11. ve 12. sınıflarda özellikle müze ve sanat eseri inceleme konularına, 9. ve 10. sınıflarda ise temel sanat eğitime daha fazla ağırlık verilmelidir.
- Öğrencinin sanat eseri inceleyebilecek kazanıma sahip olabilmesi için programdaki teknik bilgi ve uygulamalar basitten karmaşığa doğru verilmelidir.
- GSD için ülke genelinde liselerde eşit ders saati uygulamaları kontrol edilmeli, müdürlerin inisiyatifine bırakılmamalıdır.
- Program, daha çok sanat eseri incelemeye dayalı ve uygulanabilir olmalıdır.
- Programa daha fazla kaynak aktarılmalıdır.
- Programda, diğer ders öğretmenleriyle ortak proje yürütmeye dayalı, ortaklaştırılmış yeni uygulamalar geliştirilmelidir.

- Programda, yeniliğe açık ve dünyadaki gelişmelerle paralel yeni uygulamalar geliştirilmeli, son dönemde dünya sanatını etkileyen yeni gelişmeler müfredata dahil edilmelidir.
- Her okulda görsel sanatlar öğretmeniyle birlikte Sanat Tarihi branşında öğretmen de bulunmalıdır.
- Öğrenciler, sürece dahil edilmelidir.
- Hazırbulunuşluğu arttıracak önlemler alınmalıdır.
- Özel yeteneğe sahip olamayan öğrenciler de dahil olmak üzere tüm öğrencilerin estetik bakış açısının geliştirilebileceği uygulamalar planlanmalıdır.
- Dersin kalite ve etkisini artırmak için ders işleyiş yöntemleri geliştirilmeli, bireyler bu dersin geliştirme gücünden faydalanmaya yönlendirilmelidir.
- Öğrenciye yetenekleri, beğenileri, kişilikleri doğrultusunda daha bireysel yaklaşılmalı, öğretmen tarafından öğrenciye özel programlar uygulanmalı, öğrencilerin bireysel özellikleri desteklenmelidir.
- Öğrenciler konu ve teknik anlamda serbest bırakılmalıdır.
- Görsel sanatlar öğretmeni kadrosunun artırılarak, öğrencilerin ekstra seçmeli görsel sanatlar dersi alması sağlanmalıdır.
- Görsel sanatlar öğretmenlerinin çeşitli sanatçıları konferanslar için çağırmaya daha çok zaman bulabilmesi ve bu yolla öğrencilerde motivasyonu arttırabilmesi amacıyla okullara “Seminer dersi” gibi bir seçmeli ders konulmalıdır.
- Sınıflar ikiye bölünmelidir.
- Araç ve gereçler, çevre şartlarına uygun olmalıdır.
- Öğrenciye daha özgür bir ortam sunulmalıdır.

- Her okulun GSD'ye uygun atölye ve araç-gereç eksikliği giderilmelidir.
- Ders saatleri artırılmalıdır.
- Öğrencilerin sınavları bahane edilerek sanat derslerinin işlenmemesi engellenmelidir.
- Okul yöneticileri, öğrenci ve velileri olumlu yönde etkileyebilmeyi sağlayacak sanatsal faaliyetlerle ilgilenmeli, bu gibi faaliyetler desteklenmelidir.
- Yıl sonunda sınav uygulanarak başarılı bulunan öğrencilerin işleri güzel sanatlar üniversitelerinin ilk baraj sınavı değerlendirmesi yerine geçebilmelidir.
- GSD dersi, yağlıboya, karakalem, fotoğraf gibi sanat kollarına ayrılarak 'seçmeli ders' olarak verilmeli, tüm sınıflardan seçmeli olarak tek sınıf oluşturulmalı, böylece lise düzeyinde sanat eğitimi, sanat merkezleri ve üniversitede verilen sanat eğitimi düzeyine yaklaştırılmalıdır.
- Öğrencilerin sanatsal ve kültürel etkinliklere katılımları devletçe desteklenmeli ve teşvik edilmelidir.

KAYNAKÇA

- Adeline's Art Dictionary. (1905). New York: D. Appleton and Company, http://brittlebooks.library.illinois.edu/brittlebooks_open/Books2009-03/adelju0001adeart/adelju0001adeart.pdf [erişim tarihi 17 Nisan 2018].
- Adorno, T. (1970). *Ästhetische Theorie*. Frankfurt am Main: Shurkamp.
- Akdoğan, B. (t.y.). Sanat, sanatçı, sanat eseri ve ahlâk. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 42 (1), ss.213-245, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/37/756/9661.pdf> [erişim tarihi 17 Nisan 2018].
- Akkuş, A. (2016). Still life fotoğraf ve estetik. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi SBE.
- Alakuş, A.İ. (2002). İlköğretim okulları 6. sınıf resim-iş dersi öğretim programındaki grafik tasarımı konularının çok alanlı sanat eğitimi yöntemiyle ve bu yöntemeye uygun düzenlenmiş ortamda uygulanması. *Doktora Tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alakuş, A.O. (2003). Dünden Bugüne Görsel Sanatlar Eğitimimizin Genel Bir Görünümü. *Milli Eğitim Dergisi*, 160 (Guz), ss.2-7.
- Albay, A. (2014). Meydan tasarımında estetik boyut. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Beykent Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Alparslan, G. U. (2015). Fakülte ölçekli sanat eğitiminde sanat felsefesi dersinin yeri ve önemi. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Altuner, H. ve Yıldız Kısacık, S. (2016). Romantizmi Oluşturan Düşünsel Yapının Resim Sanatına Yansımaları. *Uluslararası Medeniyet Çalışmaları Dergisi*, 1 (Bahar), ss. 47-75. <http://www.inciss.com/wp-content/uploads/2016/12/HUR%C4%B0YE-ALTUNER.pdf> [erişim tarihi 31 Ekim 2018].
- Atalay, M.C., (2013). Yükseköğrenim gören öğrencilerin estetik tercihleri. *Doktora Tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ayaydın, A., Kurtuldu, M.K. ve Akyol-Dayı, B. (2017). Sanata ilişkin görüşleri belirleme ölçeğinin geliştirilmesi (Karadeniz teknik üniversitesi örneği). *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 18 (1), ss.204-219, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/294388> [erişim tarihi 21 Nisan 2018].
- Baer, J. (2008). Creativity, consensual assessment. *Encyclopedia of Special Education*, 549, pp.570-571. doi:10.1002/9780470373699.speced0549
- Baidak, N., Horvath, A., Sharp, C., ve Kearney, C. (2009). *Arts and Cultural Education at School in Europe*. Brussels: the Education, Audiovisual and Culture Executive Agency (EACEA P9 Eurydice).

- <http://www.nefmi.gov.hu/europai-unio-oktatas/eurydice/arts-and-cultural> [erişim tarihi 27 Eylül 2018].
- Bal, M. (2011). Geleneksel estetik anlayışın bir eleştirisi olarak Adorno'nun estetik teorisi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, **3** (1), ss.71-76, <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/sobiadsbd/article/viewFile/5000136862/500012577> [erişim tarihi 17 Nisan 2018].
- Balseçen, H., (2015). Lisans düzeyinde güzel sanatlar eğitimi alan öğrencilerin estetik beğeni düzeyinin araştırılması. *Doktora Tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Baumgarten, A.G. (1988). H. R. Schweizer (Çev.) Theoretische Ästhetik, Die grundlegenden Abschnitte aus der "Aesthetica". Hamburg: Felix Meiner Yayınevi.
- Baykal, A. (2003). Program geliştirme yaklaşımlarında alansal bağlam. *Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi*, **20** (2), https://www.academia.edu/3800496/Program_Geli%C5%9Firme_Yakla%C5%9F%C4%B1mlar%C4%B1nda_Alansal_Ba%C4%9Flam [erişim tarihi 5 Temmuz 2018].
- Baykal, A. (2007). Öğretim: Davranış olasılıklarının düzenlenmesi. (Reprint, orijinal baskı 1978). *Boğaziçi Üniversitesi Dergisi*, **6**, ss.1-9. https://www.academia.edu/11236926/%C3%96%C4%9Fretim_Davran%C4%B1%C5%9F_Olas%C4%B1%C4%B1klar%C4%B1n%C4%B1n_D%C3%BCzenlenmesi [erişim tarihi 5 Temmuz 2018].
- Baykal, A. (2008). Eğitimde ölçme ve aranan nitelikler. *Ortaöğretim Sisteminde* Baykal, A. (2008). Yaratıcılık İçin Fırsat Ne Kadar Önemli. 1. Ulusal Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Kongresi, 14-16 Mayıs 2008 Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, https://www.academia.edu/17837023/YARATICILIK_%C4%B0%C3%87%C4%B0N_FIRSAT_NE_KADAR_%C3%96NEML%C4%B0 [erişim tarihi 5 Temmuz 2018].
- Baykal, A. (2013). Ucu açıklar çoktan seçmelilere karşı. *Artı Eğitim Dergisi*, **9** (101). https://www.academia.edu/10572123/Ucu_A%C3%A7%C4%B1klar_%C3%87oktan_Se%C3%A7melilere_kar%C5%9F%C4%B1 [erişim tarihi 5 Temmuz 2018].
- Baykal, A. (2018). Ölçmenin Sınavla İmtihanı. 1. Uluslararası Alternatif Eğitim Sempozyumu, 18-19 Mayıs 2018 İstanbul. *Alternatif Eğitim Dergisi*, **Bahar** (7), ss.118-145. https://www.academia.edu/36673664/%C3%96l%C3%A7menin_S%C4%B1navla_%C4%B0mtihan%C4%B1 [erişim tarihi 5 Temmuz 2018].
- Berkmen, H. (2012). *Estetik ve Güzellik* (14 Mart 2012). Yazı:26, <http://www.halukberkmen.net/pdf/170.pdf> [erişim tarihi 17 Nisan 2018].
- Bolla, P. (2012). *Sanat ve estetik*. K.Koş (Çev.), 2.Baskı. Sanat ve Kuram Dizisi. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

- Bowen, D.H., Greene, J.P., ve Kisida, B. (2014). Learning to Think Critically. *Educational Researcher*, 43(1), pp.37–44. doi:10.3102/0013189x13512675
- Bozkurt, N. (2012). Hegel Estetik'ine Genel Bir Bakış. İstanbul Üniversitesi Felsefe Arkivi Dergisi, 0 (22-23), <http://istanbul.dergipark.gov.tr/iufad/issue/1317/15549> [erişim tarihi 31 Ekim 2018].
- Bridgestock, L. (2015, May 1). Top 10 Universities for Art & Design (Based on the QS World University Rankings by Subject 2015) in *New Ranking of the World's Top Art Schools*. <https://www.topuniversities.com/university-rankings-articles/university-subject-rankings/new-ranking-world%E2%80%99s-top-art-schools> [erişim tarihi 25 Eylül 2018].
- Buyurgan, S. ve Buyurgan, U. (2012). *Sanat eğitimi ve öğretimi -Eğitimin her kademesine yönelik yöntem ve tekniklerle-*. 3.Baskı. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Canikoğlu, G. (2016). Görsel sanatlar dersi öğretim programındaki görsel iletişim-biçimlendirme öğrenme alanının uygulanmasında ortaokul görsel sanatlar öğretmenlerinin görüşleri. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Charles, V., Manca, J., McShane, M. ve Vigal, D. (2011). *1000 Paintings of Genius*. New York: Parkstone Press.
- Collingwood, R.G. (1938/1958). *The principles of art*. London: Oxford University Press.
- Coşkun, H. (1997). *Eğitim Teknolojileri Açısından Kültürlerarası Eğitim*. Ankara: Hacettepe Taş Kitapçılık.
- Cömert, B., (2013). *Estetik*. Süreyya Karacabey (Hzl.), 2.Baskı. Ankara: De Ki Basım Yayım Ltd. Şti.
- Croce, B. (1983). *Estetik (B. Croce estetiğine giriş)*. İ. Tunalı (Çev). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Danış, E.D., (2007). İlköğretim ikinci kademe görsel sanatlar eğitimi estetik beğenin geliştilmesinde materyal kullanımının yeri, önemi ve uygulanması. *Yüksek Lisans Tezi*. Konya: Selçuk Üniversitesi SBE.
- Davey, L. ve Clearinghouse, E. (1991). The Application of Case Study Evaluations. In Lawrance, M.R., ve Schafer, W.D. (Co-eds.) *Assessment and Evaluation. Practical Assessment, Research & Evaluation*. <https://pareonline.net/getvn.asp?v=2&n=9> [erişim tarihi 10 Ekim 2018].
- Değerli, A.S. (2015). Güzel sanatlar ve eğitim fakültelerinde resim eğitimi alan öğrencilerin sanat eğitimi sürecindeki teknoloji algıları. *Doktora Tezi*. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- DES. (1992). *Art in the National Curriculum (England)*. London: HMSO.
- Deveci Danış, E. (2007). İlköğretim ikinci kademe görsel sanatlar eğitimi estetik beğenin geliştilmesinde materyal kullanımının yeri, önemi ve uygulanması. *Yüksek Lisans Tezi*. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Dickerson, M. (2018). *A'dan z'ye sanat tarihi. Tarihöncesinden postmodern zamanlara görsel sanatlar*. O.Düz (Çev.). 1.Baskı. İstanbul: Say Yayınları.
- Efland, A. (1990). *A history of art education: Intellectual and social currents in teaching the visual arts*. New York; London: Teachers College Press.
- Elgür, E.V. (2013). Kendi geçerliliğini kanıtlayan bir tarih: Diyalektiğin diyalektik gelişimi ve onto-politika. *Doktora Tezi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erim, G. (2005). Bursa Anadolu arabaları müzesinde bir araştırma: Müzede sanat eğitimi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. **18** (2), ss.99-307. [http://kutuphane.uludag.edu.tr/PDF/egitim/htmpdf/2005-18\(2\)/299-307.pdf](http://kutuphane.uludag.edu.tr/PDF/egitim/htmpdf/2005-18(2)/299-307.pdf) [erişim tarihi 17 Nisan 2018].
- Erinç, S. (1998). *Resmin eleştirisi üzerine*. Ankara: Ütopya.
- Eroğlu, Ö. (2018). *Sanat kuramına giriş*. 1.Baskı. İstanbul: Tekhne Yayınları.
- Ertürk, M. (2011). İlköğretim 2. kademe görsel sanatlar eğitimi dersi öğretim programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ertürk, N. (2015). A.G. Baumgarten'da duyuşal bilginin bilimi olarak estetik. *Ulakbilge*, 4 (7), ss.117-129. <http://www.ulakbilge.com/makale/pdf/1456856675.pdf> [erişim tarihi 21 Nisan 2018].
- Erzen, J.N. (2012). *Çoğul estetik*. 2.Baskı. İstanbul: Metis Yayınları.
- Fer, S. (2005). 1923 yılından günümüze Cumhuriyet dönemi ilköğretim programları üzerine bir inceleme. *Cumhuriyet Dönemi Eğitim Politikaları Sempozyumu*'nda sunulan bildiri, 7-9 Aralık 2005, İstanbul. <http://www.atam.gov.tr/wp-content/uploads/CUMHUR%C4%B0YET-D%C3%96NEM%C4%B0-E%C4%9E%C4%B0T%C4%B0M-POL%C4%B0T%C4%B0KALARI-SEMPOZYUMU1.pdf> [erişim tarihi 25 Nisan 2018].
- Fidan, S. (2013). İlköğretim ikinci kademe görsel sanatlar dersi öğretim programı öğrenme alanlarının öğretme-öğrenme süreçlerine yansıma düzeyine ilişkin öğretmen görüşleri. *Yüksek Lisans Tezi*. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Fischer, E. (2016). *Sanatın gerekliliği*. C.Çapan (Çev.). 5.Baskı. İstanbul: Sözcükler Yayınları.
- Galda, L., & Cullinan, B. (1993). *Language literacy and the child*. New York: Harcourt Brace Jovanovich.
- Gökay, M.Y., (1998). Birleştirilmiş sanat eğitimi yöntemine göre ilköğretim II. basamağında sanat eleştirisinin uygulanması ve sonuçları. *Doktora Tezi*. İstanbul: Selçuk Üniversitesi SBE.
- Gökay, M. ve Demir, A. (2006). Farklı eğitim seviyelerinde estetik beğeni. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. **16**, ss.329-342, <http://dergisosyalbil.selcuk.edu.tr/susbed/article/download/531/511> [erişim tarihi 21 Nisan 2018].

- Gökçek, T. (2009). Durum çalışması değerlendirmelerinin uygulaması. *Elementary Education Online*, 8(2), ss.1-3. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/90882> [erişim tarihi 10 Ekim 2018].
- Güleryüz, M. (2014). *Resmigeçit*. 1.Baskı. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Gültekin, T. (2011). Sanat eğitiminde estetik değerlerin gelişimi sürecinde çocuk ve iletişim. *Akademik Bakış Dergisi*. 24, ss.1-14, <http://www.akademikbakis.org/eskisine/24/03.pdf> [erişim tarihi 17 Nisan 2018].
- Gürer, L. (1990). *Temel Tasarım*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Yayınları.
- Haanstra, F. H. (1996) Effects of art education on visual-spatial ability and aesthetic perception: a quantitative review. *Studies in Art Education*, 37, pp.197- 209.
- Halhallı, H.K. (2013). Hakikatin iptali ya da çirkinliğin meşrulaşması olarak Kitsch pratikler. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*. 3 (8), ss.189-196, <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/inustd/article/download/1027000088/1027000083> [erişim tarihi 17 Nisan 2018].
- Hartmann, K.R.E. (1884). *Philosophy of the unconscious*. London: Trübner
- Hasdemir, İ. (2018). Brecht'in "Puntila Ağa ve Uşağı Matti" Eserinin Kartal Tibet'in "En Büyük Şaban" Filmiyle Medyalararası Bir Yaklaşımla Karşılaştırılması. *Diyalektolog Ulusal Sosyal Bilimler Dergisi*, (17). ss.85-99. <http://www.diyalektolog.com/DergiPdfDetay.aspx?ID=195> [erişim tarihi 31 Ekim 2018].
- Haykır, M. (2010). Eğitim fakülteleri resim bölümü öğrencilerinin anasanat atölye derslerine karşı tutumlarının, sanat etkinliklerini izleme edimleri ile beğeni düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Doktora Tezi*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Hegel, G.W.F. (2011). *Estetik, güzel sanatlar üzerine dersler – Giriş*. A.Yardımlı (Çev.). İstanbul: İdea Yayınevi.
- Heidegger, M. (2011). *Sanat eserinin kökeni* (Orijinal adı: Der Ursprung des Kunstwerks). F.Tepebaşı (Çev.). 2.Baskı. Ankara: De Ki Basım Yayım Ltd. Şti.
- Heinich, N. (2017). *Sanat sosyolojisi*. T.Arnas (Çev.). 2.Baskı. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Henson-Dacey, J.B. (2015). High school visual art students' perceptions of creativity. *PhD Dissertation*. Walden University College of Education. <http://scholarworks.waldenu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2405&context=dissertations> [erişim tarihi 8 Ekim 2018].
- Herrmann, N. (1988). *The Creative Brain*. Lake Lure, N.C.: Brain Books
- Hogarth, B. (1996). *Sanatsal anatomi*. B.Bolan (Çev.). 3.Baskı. İstanbul: Engin Yayıncılık.

- Hopper, G. (2015). *Art, Education and Gender: The Shaping of Female Ambition*. Palgrave: Macmillan.
- Huntürk, H.Ö., (2015). Heykel değerlendirmesinde estetik ve anti-estetik tartışması. *Doktora Tezi*. İstanbul: Maltepe Üniversitesi SBE.
- İnam, A. (Ed.). (2012). *Estetik ve sanat felsefesi* (E-kitap). 1.Baskı. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, <http://www.nevoku.com/estetik-ve-sanat-felsefesi--e-kitap--estetik-ve-sanat-felsefesi/viewdeck/237ce89c-d354-4911-bb69-4f6e92f0f78a> [erişim tarihi 17 Nisan 2018].
- İpşiroğlu, N. ve İpşiroğlu, G. (1991). *Sanatta devrim*. 2.Baskı. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kanmaz, E. (2013). II. Dünya Savaşı sonrasında görülen sanat hareketlerindeki anti-dogmatizm olgusunun Türk Resim Sanatı ve sanat eğitime getirileri. *Yüksek Lisans Tezi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kant, I. (2001). The critique of judgement. In R. Kearney & D.Rasmussen (Ed.). *Continental aesthetics*. Oxford: Blackwell.
- Karabulut, N., Bilirdönmez, K. ve Ayduşlu, N. (2010). Sanat eğitiminde bir alt disiplin olarak estetik öğretimi alanı, içerikleri ve yöntemleri. *Ekev Akademi Dergisi*. **14** (44), ss.99-116, <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423878055.pdf> [erişim tarihi 17 Nisan 2018].
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kısaoğulları, A. (2015). Çağdaş resim sanatı'nın yeni yüzey uygulamalarının ışığında sanat eğitimi. *Doktora Tezi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Kırıçoğlu, O.T. (2002). *Sanatta eğitim*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Kirtland Local School District (2017, October 30). *ESSA - Every Student Succeeds Act*. <http://www.kirtlandschools.org/ESSA.aspx> [erişim tarihi 25 Eylül 2018].
- Kulka, T. (2014). *Kitsch ve sanat*. 1.Baskı. Kadıköy: Altıkkırbeş Yayın.
- Kurtuluş, Y. (2002). İlköğretim Resim-İş Derslerinin Haftalık Ders Dağıtımını İçindeki Yeri ve Öğrenciler Üzerindeki Etkileri. *Milli Eğitim*, 153-154.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı Bilgi Sistemleri Dairesi Başkanlığı (2004, 6 Nisan). *Genel Eğitim Kurumlarında Plastik Sanatlar Eğitimi*. <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,80351/genel-egitim-kurumlarinda-plastik-sanatlar-egitimi.html> [erişim tarihi 24 Eylül 2018].
- Laçınbay, K., ve Yılmaz, M. (2017). Lisansüstü öğrencilerinin sanat eserlerine ve Kiç ürünlere yönelik beğeni düzeylerinin değerlendirilmesi. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*. **4** (2), ss.59-68.
- Lukács, G. (1923). *History & Class Consciousness*. Merlin Press.
- Lukács, G. (1999), *Estetik Cilt I*. Ahmet Cemal (Çev.). İstanbul: Payel Yayınevi.

- Lynton, N. (1991). *Modern sanatın öyküsü*. C.Çapan ve S.Öziş (Çev.). 2.Baskı. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Macdonald, S. (1970). *The history and philosophy of art education*. London: University of London Press.
- Mccabe, B. (2018, May 4). Arts education in the UK is the envy of the world, but it is being sidelined in schools. *The Telegraph*. <https://www.telegraph.co.uk/education/2016/05/04/arts-education-in-the-uk-is-the-envy-of-the-world-but-it-is-bein/> [erişim tarihi 25 Eylül 2018].
- Mamur, N. (2012). Kitsch (Kiç) olgusunun sanat eğitiminde estetik beğeniler açısından sorgulanması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 8 (3), ss.70-79, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/160818> [erişim tarihi 17 Nisan 2018].
- MEB. (2014a). *İlköğretim Kurumları (İlkokul ve Ortaokul) Haftalık Ders Çizelgesi*. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB. (2014b). *Seçmeli Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (Resim, Grafik Tasarım, Seramik, Ebru, Tezhip, Minyatür)*. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB. (2018). *Ortaöğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı*, <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=339> [erişim tarihi 5 Temmuz 2018].
- Mercin, L. (2011). Sanat Nedir? *Sanat Eğitimi ve Görsel Sanatlar Eğitimi*. A.O.Alakuş ve A.Ayaydın (Ed.), 2.Baskı. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Moran, B. (1998). *Edebiyat kuramları ve eleştirisi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Morrison, G.R., Ross, S.M. ve Kemp, J.E. (2012). *Etkili öğretim tasarımı*. T.Adıgüzel, H.Çakır, S.Öncü, S.Perkmen, İ.Şahin, S.Toy ve İ.Varank (Çev.). 1.Baskı. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları.
- Nderu-Boddington, E. (2008). Arts Education and Student's Perception. *PhD Thesis*. Riyadh, Saudi Arabia: Education, Prince Sultan University. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED502993.pdf> [erişim tarihi 9 Ekim 2018].
- O'Neill, J. (2016, July 29). 10 Best Countries for Education Around The World. *Global Citizen*. <https://www.globalcitizen.org/en/content/best-countries-education/> [erişim tarihi 25 Eylül 2018].
- Okan Akın, N. (2006). İlköğretim görsel sanatlar eğitiminde estetik öğretimi. *Doktora Tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ötğün, C. (2008). Sanat Yapıtına Yaklaşım Biçimleri. *Gazi Üniversitesi GSE Sanat ve Tasarım Dergisi*, (2), ss.159-178. http://www.sanatvetasarim.gazi.edu.tr/web/makaleler/2_cebrail.pdf [erişim tarihi 31 Ekim 2018].
- Özalp, K. (2016). Güzelin bilinçli algısı ve estetik eğitimi. *İdil Dergisi*. 5 (21), ss.491-504, <http://www.idildergisi.com/makale/pdf/1460980345.pdf> [erişim tarihi 17 Nisan 2018].

- Özbal, N. (2017). Estetik eğitim. *Yüksek Lisans Tezi*. Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özcan, M., (2017). Görsel Sanatlar (1-8. Sınıflar) Dersi Programı'na Yönelik Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Görüşleri ve Çözüm Önerileri. *Yüksek Lisans Tezi*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Özel, A. (2016). *Örneklerle Estetik Eleştiri*. Ankara: Ütopya Yayınları.
- Özsoy, V. (2001). Sanat (Resim) eğitiminde bir nitel araştırma yöntemi: Eğitsel eleştiri. *Eğitim ve Bilim*. **26** (122), ss.41-51, <http://eb.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/5266> [erişim tarihi 14 Temmuz 2018].
- Özsoy, V. (2012). *History of Art Education in Turkey: A Brief History of Art Education and Art Teacher Training in Turkey*. <http://insea.org/publications/history-art-education-turkey> [erişim tarihi 24 Eylül 2018].
- Öztürk, İ. (2007). Sanat kuramları. *Görsel Sanatlar Platformu* (20 Nisan 2007) <http://www.gorselsanatlar.org/insanin-sanatsal-gelisimi/sanat-kuramlari/> [erişim tarihi 2 Temmuz 2018].
- Özsoy, V. ve Şahan, M. (2009). Çok alanlı sanat eğitimi yönteminin ilköğretim 6. sınıf resim-iş dersinde öğrenci tutumuna etkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. **7** (1), ss.205-227, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/256510> [erişim tarihi 14 Temmuz 2018].
- Pekdağ, G.N. (2011). İlköğretim görsel sanatlar öğretim programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Poulin, J.M. (2016, January 6). *Top 10 in Arts Education 2015*. <https://blog.americansforthearts.org/2016/01/06/top-10-in-arts-education-2015> [erişim tarihi 25 Eylül 2018].
- Ramdhani, J., ve Ramsaroop, S. (2015). The reawakening of teaching through aesthetics in education: Students' perspectives. *KOERS — Bulletin for Christian Scholarship*, **80**(2), pp.1–7. <http://doi.org/10.19108/koers.80.2.2227> [erişim tarihi 9 Ekim 2018].
- Read, H. (1972). *The meaning of srt*. New York: Praeger.
- Renkçi Taştan, T. (2016). Sanat, doğa ve teknoloji ekseninde sanatçılar ve yapıtlar. *İdil Dergisi*, **5** (19), ss.169-179. <http://www.idildergisi.com/makale/pdf/1442517405.pdf> [erişim tarihi 6 Kasım 2018].
- Ridderström, H. (2016). *Kitsch*. 6 Dezember 2016, <http://edu.hioa.no/helgerid/litteraturogmedieleksikon/kitsch.pdf> [accessed 17 Nisan 2018].
- San, I. (2001). Sanatlar Eğitimi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, **34** (1), 23-34. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/135/929.pdf> [erişim tarihi 24 Eylül 2018].

- San, İ. (2008). *Sanat ve eğitim*. Yaratıcılık temel sanat kuramları sanat eleştirisi yaklaşımları. 4.Baskı. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Schelling, F. W. J. (2006). *Yaşamı, Felsefesi, Yapıtları*. Ömer Naci Soykan (Çev. ve Ed.). İstanbul: MVT Yayıncılık.
- Schiller, F. (1793-1794). *Über die ästhetische Erziehung des Menschen, in einer Reihe von Briefen [On the aesthetic education of man, in a series of letters]*. http://www2.ibw.uni-heidelberg.de/~gerstner/Schiller_Aesthetische_Erziehung.pdf [erişim tarihi 31 Ekim 2018].
- Selvi, E., (2008). Kitsch olgusunun lise öğrencilerinin estetik algı ve beğenilerine etkileri. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Shih, Y.H. (2018). Aesthetic Education for Young Children in Taiwan: Importance and Purpose. *International Education Studies*, 11(10), ss.91-95. https://www.researchgate.net/publication/327921107_Aesthetic_Education_for_Young_Children_in_Taiwan_Importance_and_Purpose/fulltext/5bad8500a6fdccd3cb78d4e2/327921107_Aesthetic_Education_for_Young_Children_in_Taiwan_Importance_and_Purpose.pdf [erişim tarihi 12 Ekim 2018].
- Shiner, L. (2017). *Sanatın icadı. Bir kültür tarihi*. İ.Türkmen (Çev.). 4.Baskı. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Soykan, Ö.N., Keskin, F. ve Dellaloğlu, B. (2012). Adorno ve yapıtı - Adorno: kitle, melankoli, felsefe. *Cogito Üç Aylık Düşünce Dergisi*, 36, ss.37-64.
- Steiner, R. (1965). *The education of the child: Lectures, 1909*. London: Rudolf Steiner Press.
- Su, S. (2017). *Güzelin ve çirkinin ötesinde: Estetiğin halleri*. İstanbul: Can Sanat Yayınları.
- Şahin, H. (2016). Sanatta Kitsch olgusu üzerine. *Akdeniz Sanat Dergisi*. 9 (17), ss.1-27, <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/akdenizsanat/article/viewFile/1103000778/1103000934> [erişim tarihi 17 Nisan 2018].
- Şenel, E. (2010). Türkiye’de Görsel Sanatlar Eğitiminin Örgütsel Yapılanması. *International Conference on New Trends in Education and Their Implications’da sunulan bildiri*, 11-13 Kasım 2010 Antalya, Türkiye, ISBN: 978 605 364 104 9, ss.290-295. <http://www.iconte.org/FileUpload/ks59689/File/62.pdf> [erişim tarihi 10 Ekim 2018].
- Şener, Ş. (2010). 20. yüzyıl soyutlama sürecinde geometrik biçimlemenin Türk resim sanatına yansımaları. *Yüksek Lisans Tezi*. Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şentuna, C. (1997). *Sokrates'ten anılar*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Şimşek, İ. (2014). Antikçağdan Alman idealizmine; Estetik bir değer olarak güzellik. *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 41, ss.329-345,

- <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/31210> [erişim tarihi 17 Nisan 2018].
- Tarı, H. (2011). İlköğretim okullarının 1. 2. 3. sınıflarında uygulanan görsel sanatlar dersinin öğretmen görüşlerine dayalı olarak değerlendirilmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Taşçı, B.G. (2012). İlkokulda sanat eğitimi ve estetik kavramının yorumlanması, VII. *Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi Bildirileri*, T.Şener (Hızl.), 17-19 Ekim 2012 Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları No: 20, Ankara, https://www.researchgate.net/publication/291337543_ILKOKULDA_SANAT_EGITIMI_VE_ESTETIK_KAVRAMININ_YORUMLANMASI [erişim tarihi 17 Nisan 2018].
- TDK. (2012). Ara: Sanat. Türk Dil Kurumu Güncel Sözlük. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&view=gts [erişim tarihi 22 Nisan 2018].
- Tekel, A. (2015). Estetik yargı ve estetik yargıyı etkileyen faktörler. *Sanat ve Tasarım Dergisi*. 16, ss.149-157, http://www.sanatvetasarim.gazi.edu.tr/web/makaleler/16_tekel.pdf [erişim tarihi 17 Nisan 2018].
- Timuçin, A. (2013). *Estetik 1*. 9.Baskı. İstanbul: Bulut Yayınları.
- Tolstoy, L.N. (2017). *Sanat Nedir?* (Çev.: Baran Dural). İstanbul: İlgi Kültür Sanat Yayınları.
- Top, G.B. (2018). Grafik tasarım disiplinlerinde temel sanat eğitiminin etkileri. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Topsakal, C. ve Hesapçioğlu, M. (2001). Avrupa Birliği ve Eğitim. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 1 (2 Aralık), 441-462.
- Tunalı, İ. (1992). *Felsefenin ışığında modern resim*. 4.Baskı. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Tunalı, İ. (2017). *Estetik*. 17.Baskı. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Türe, N. (2007). Eğitimde ve öğretimde bir araç olarak görsel sanatlar eğitiminin öğrencilere sağladığı katkılar. *Yüksek Lisans Tezi*. Konya: Selçuk Üniversitesi SBE.
- UNESCO. (2006). Road Map for Arts Education. *The World Conference on Arts Education: Building Creative Capacities for the 21st Century*'de sunulan bildiri, 6-9 Mart 2006, Lisbon. http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/CLT/pdf/Arts_Edu_RoadMap_en.pdf [erişim tarihi 20 Nisan 2018].
- Vural, H. (2015). Günümüz Türk resminde Süleyman Saim Tekcan ve Riva Atlarının sanat eğitimine etkisi. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Yıldırım, S.Ö. (2004). Mimarlık ve estetik, betonun estetiği, *Beton 2004 Kongresi Bildirileri*, 10-12 Haziran 2004. İstanbul: THBB- Türkiye Hazır Beton Birliği, ss.573-583. <https://sites.google.com/site/beton2004/97.pdf> [erişim tarihi 16 Nisan 2018].
- U.S. Department of Education. (2015, December 10). *Every Student Succeeds Act (ESSA)*. <https://www.ed.gov/essa> [erişim tarihi 25 Eylül 2018].
- Uygun, E. (2010). Üç boyutlu kitap illüstrasyonlarının ilköğretim birinci kademe öğrencilerinin yaratıcılıklarını geliştirmekteki etkileri. *Yüksek Lisans Tezi*. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ülger, K. (2015). Sanat eğitiminin düşünme becerileri üzerine etkisi. *Millî Eğitim Dergisi*, 206 (Bahar), ss.135-147. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/441367> [erişim tarihi 6 Kasım 2018].
- Üner, Ö. (2010). *Resmin temelleri*. 1.Baskı. İstanbul: Say Yayınları.
- Vygotsky, L.S. (1978) *Mind in Society*. M. Cole, V. John-Steiner, S. Scribner, E. Souberman (Eds.). Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
- Wölfflin, H. (1990). *Sanat tarihinin temel kavramları*. H.Örs (Çev.). 3.Baskı. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- White, K. (2013). *Sanat okulunda öğrenilecek 101 şey*. V.Atmaca (Çev.). 1.Baskı. İstanbul: Yem Yayın.
- Yardımcı, İ. (2001). *Sanatta Kitsch kavramı*, <https://earsiv.anadolu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11421/1241/172628.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [erişim tarihi 17 Nisan 2018].
- Yetkin, S. K. (2007). *Estetik doktrinler*. Ankara: Palme Yayınevi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. 5.Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, B. (2008). Batı sanatında insan bedeni ve değişen anlamı. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yıldırım, S.Ö. (2004). Mimarlık ve estetik, betonun estetiği, *Beton 2004 Kongresi Bildirileri*, 10-12 Haziran 2004. İstanbul: THBB- Türkiye Hazır Beton Birliği, ss.573-583. <https://sites.google.com/site/beton2004/97.pdf> [erişim tarihi 16 Nisan 2018].
- Yıldırım-Delice, D. (2007). Estetik Bir Yargı Olarak Güzel. *Araştırma Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü Dergisi*. **18** (0), ss.75-92, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/34/922/11502.pdf> [erişim tarihi 17 Nisan 2018].
- Yıldırım-Özgencil, S. (2004). Mimarlık ve Estetik, Betonun Estetiği. THBB Hazır Beton Kongresi, İstanbul. ss.573-583. https://updoc.site/downloadFile/mimarlk-ve-estetik_pdf [erişim tarihi 31 Ekim 2018].

Yiğit, H., (2010). Görme engelli öğrencilerin modelaj-iş etkinliklerinin estetik beğenilerini güçlendirme düzeyine yönelik görüşleri. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Ziss, A. (2016). *Estetik. Gerçekliği sanatsal özümsemenin bilimi*. Y.Şahan (Çev.). 1.Baskı. İstanbul: Hayalperest Yayınevi.

EKLER

Ek A. Kişisel Bilgi Formu (Öğretmenlere Yönelik)

GÖRSEL SANATLAR DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINA İLİŞKİN LİSE GÖRSEL SANATLAR DERSİ ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Değerli Meslektaşım,

Bu görüşme formu, Lise Düzeyinde Görsel Sanatlar Dersinin Estetik Beğeniye Etkisi üzerine bir araştırmada kullanılmak üzere Liselerde (9., 10., 11. ve 12. sınıflarda) uygulanan Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın değerlendirilmesine ilişkin Lise Görsel Sanatlar Dersi öğretmenlerinin görüşlerini belirlemeye yöneliktir.

Görüşme Formu'nu tüm içtenliğinizle cevaplamanız ve cevapsız soru bırakmamanız, gelecek öğretim yıllarında programın geliştirilmesine yardımcı olacak öneriler içereceği için büyük önem taşımaktadır. Kimliğiniz gizli tutulacak ve herhangi bir yerde kullanılmayacaktır. Sorulara vereceğiniz içten cevaplar ve katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Mine GÜNAL
BAU Eğt. Bil. Enst.
Eğt. Tas. ve Değ. Y.L. Öğr.

1) Cinsiyetiniz:

Kadın Erkek

2) Mesleki Kıdeminiz:

3) Şu an görev yaptığınız okulda kaç yıldır çalışıyorsunuz?:

Ek B. Ortaöğretim GSD Öğretim Programı Üzerine Öğretmen Görüşme Formu

1. 2010-2011 Eğitim-Öğretim yılında uygulanmaya başlanan eski Lise Görsel Sanatlar Dersi öğretim programında yer alan öğrenme alanlarının kapsamı ve süreleri üzerine görüşleriniz nelerdir?
2. Eski GSD dersi öğretim programının, konu ve yöntemlerinin, öğrencilerin, sanat değeri taşıyan ve taşımayan eserleri ayırt edebilmelerinde etkili olan, estetik beğeni düzeylerini artırmasına yönelik kazanımlar üzerine görüşleriniz nelerdir?
3. Eski programı uygularken karşılaştığınız problemler nelerdir?
4. 2018-2019 Eğitim-Öğretim yılından itibaren tüm sınıflarda uygulamaya konulan, yeni Lise GSD öğretim programında yer alan, öğrenme alanları, konular ve bunlara ayrılan sürelerin, öğrencilerin estetik beğeni kazanım düzeylerine olası etkisine dair görüşleriniz nelerdir?
5. Estetik beğeniyi geliştirmek açısından, iki programdan hangisinin daha etkili olduğunu düşünüyorsunuz? Neden?
6. Lise düzeyinde GSD'nin eğitim-öğretim sürecinde daha etkili olabilmesi için önerileriniz nelerdir?

Ek C. Kişisel Bilgi Formu (Öğrencilere Yönelik)

Sevgili Öğrenciler,

Bu anket Görsel Sanatlar Dersinin Estetik Beğeniye Etkisi üzerine bir araştırmada kullanılmak üzere yapılmaktadır. Araştırmanın geçerlik ve güvenilirliği için, soruları samimiyet ve içtenlikle cevaplandırmanız önem taşımaktadır. Gösterilen resimleri etki altında kalmadan salt kendi görüşünüz doğrultusunda seçmeniz gerekmektedir. Kimliğiniz gizli tutulacak ve herhangi bir yerde kullanılmayacaktır. Gösterdiğiniz ilgi ve içtenlik için çok teşekkür ederim.

Mine GÜNAL
BAU Eğt. Bil. Enst.
Eğt.Tas. ve Değ. Y.L. Öğr.

1- Cinsiyetiniz

A) Kız B) Erkek

2- Yaşınız:

3- Sınıf ve şubeniz:

4- Alanınız

A) TM B) FEN

5- Aldığınız sanat dersi

A) Resim B) Müzik

6- Lise öğrenimi boyunca aynı sanat dersini mi aldınız?

A) Evet B) Hayır (açıklayınız):

7- Okuldaki dersler dışında sanatla ilgileniyor musunuz?

A) Evet B) Hayır

8- Birinci Dönem sonu karne not ortalamanız kaçtır?

A) 0-49 B) 50-59 C) 60-69 D) 70-84 E) 85-100

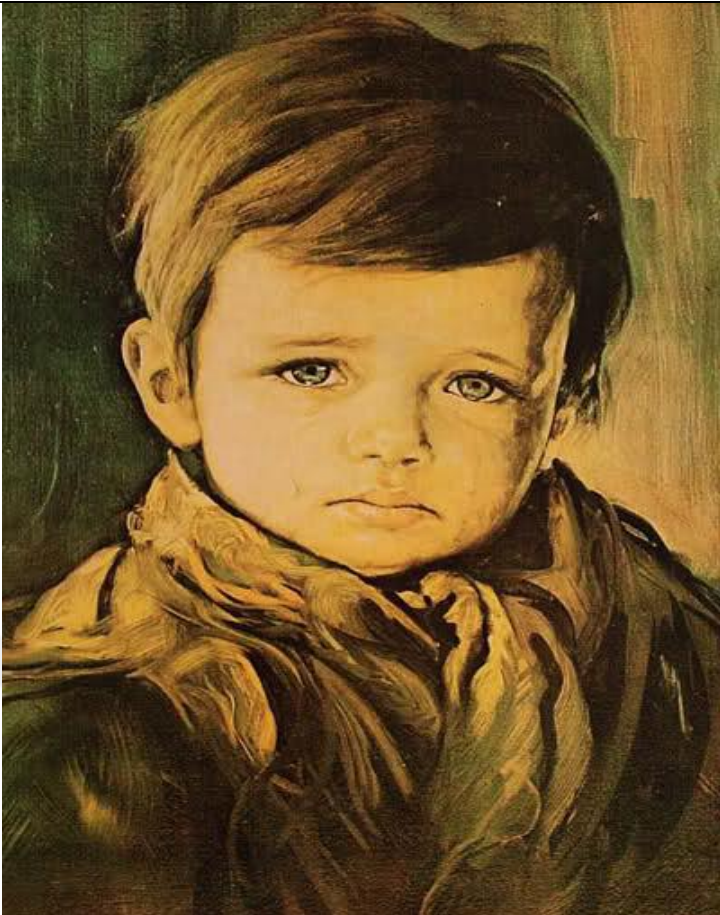

Ek D. Estetik Beğeni Anketi

Lütfen aşağıdaki resimleri hangi ölçüde beğendiğinizi sağ tarafta yer alan “Çok Beğendim”, “Beğendim”, “Kararsızım”, “Beğenmedim”, “Hiç Beğenmedim” şıklarından birini işaretleyerek belirtiniz.

	Resimler	Çok Beğendim	Beğendim	Kararsızım	Beğenmedim	Hiç Beğenmedim
1		☐	☐	☐	☐	☐
2		☐	☐	☐	☐	☐

3		☐	☐	☐	☐	☐
4		☐	☐	☐	☐	☐
5		☐	☐	☐	☐	☐

6		☐	☐	☐	☐	☐
7		☐	☐	☐	☐	☐

8		☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
9		☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

10		☐	☐	☐	☐	☐	☐
11		☐	☐	☐	☐	☐	☐
12		☐	☐	☐	☐	☐	☐

13		☐	☐	☐	☐	☐	☐
14		☐	☐	☐	☐	☐	☐

<p>15</p>		☐	☐	☐	☐	☐
<p>16</p>		☐	☐	☐	☐	☐

17		☐	☐	☐	☐	☐
18		☐	☐	☐	☐	☐

19		☐	☐	☐	☐	☐
20		☐	☐	☐	☐	☐

Ek E. Estetik Beğeni Anketinde Kullanılan Görsellerin Sanatçı ve Eser Adları

- 1- Kitsch- Bob Rose- Cottage in winter
- 2- Kitsch- İsimsiz- Köy ev içi
- 3- Sanat Eseri- Edward Munch- Evening on Karl Johan Street
- 4- Kitsch- İsimsiz- Natürmort
- 5- Sanat Eseri- Honore Daumier- The third class carriage
- 6- Sanat Eseri- Francisco Goya- 3th May 1808
- 7- Kitsch- Aaron Miller- Stratus walk
- 8- Kitsch- Bruno Amadio- The crying child
- 9- Sanat Eseri-Ernst Ludwig Kirshner- A Street in Berlin
- 10-Sanat Eseri- Constable- Scene on a Navigable River
- 11-Kitsch- İsimsiz- Marilyn Monroe
- 12-Kitsch- Jeff Koons- Michael Jackson and bubbles
- 13-Sanat Eseri- Paul Klee- R villa
- 14-Sanat Eseri- Henry Matisse- Dance
- 15-Kitsch- Yasumasa Morimura- İsimsiz
- 16-Sanat Eseri- Pablo Picasso- The sitting woman
- 17-Kitsch- Lea Chassagne- Le paon
- 18-Sanat Eseri- Vincent van Gogh- Dr. Gachet
- 19-Kitsch -Thomas Kinkade- Winter
- 20-Sanat Eseri- Vasily Kandinsky- Composition VII

Kaynaklar: Google.com, amazon.com, WordPress.com, commons.wikimedia.org, tablocenter.com, Art Market Monitor.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Soyad, Ad: Günal, Mine

Uyruk: Türk (TC)

Doğum Tarihi: 12 Eylül 1965

Medeni Durum: Bekar

Telefon: +90 537 306 7667

Email: minegunal34@gmail.com

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Yılı
Lisans	Ondokuzmayıs Üniversitesi	1989
Lise	Ondokuzmayıs Lisesi	1982

İŞ DENEYİMİ

Yıl	Kurum	Görev
1992-1995	Erzincan Atatürk Lisesi	Resim Öğretmeni
1995-1997	Bursa Baraklı İ.Ö.O.	Resim Öğretmeni
1997-2002	Samsun Yaşar Doğu Ç.P.L.	Resim Öğretmeni
2002-2007	İstanbul Kocasınan Lisesi	Resim Öğretmeni
2007-2018	Beşiktaş Anadolu Lisesi	Görsel Sanatlar Öğretmeni

YABANCI DİL

İngilizce (Orta Düzey)

SERTİFİKALAR

Resim Okuma ve Üslup Tarihi Sertifikası (Mimar Sinan Üniversitesi).

Uzman Öğretmenlik Belgesi (Millî Eğitim Bakanlığı).

Anadolu Lisesi Öğretmenliği Yeterlik Sınavı Belgesi (Millî Eğitim Bakanlığı).

Samsun İl Millî Eğitim Müdürlüğü, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Semineri.

İstanbul Bahçelievler İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü, Bilgisayar Eğitimi Kursu.

İstanbul Bahçelievler İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü, Güzel Konuşma ve Diksiyon Semineri.

Millî Eğitim Bakanlığı, Uzman Öğretmenlik Sertifikası (Anadolu Lisesi Öğretmenliği Sınavı yerine).

İstanbul Bahçelievler ilçe MEM, 120 saatlik Mahalli İngilizce Kursu

İstanbul Bahçelievler İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü, Sınıf Rehberlik Uygulamaları Semineri.

İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü, Okul Sağlığı Semineri.

İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü, Çevre Öğretmen Semineri.

İstanbul MEM, Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Kursu.

HOBİLER

Yüzme, Sinema, Kitap, Mandolin